

Univerza
v Ljubljani

Biotelniška
fakulteta
Oddelék za agronomijo

Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana
Tel.: 01/ 320 30 00, Faks.: 01/ 256 57 82

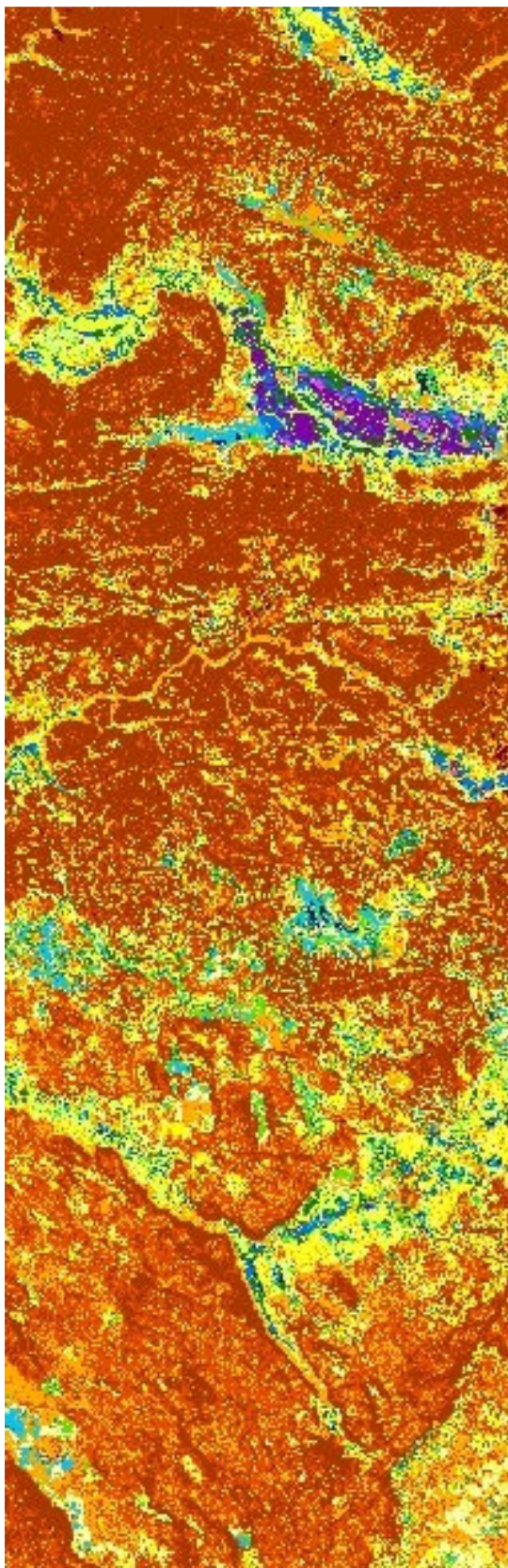
Naročnik

**Ministrstvo za kmetijstvo,
gozdarstvo in prehrano**

**STROKOVNA PODLAGA ZA
PRIPRAVO UREDBE, KI BO
DOLOČALA OBMOČJA ZA
KMETIJSTVO IN PRIDELAVO
HRANE, KI SO STRATEŠKEGA
POMENA ZA REPUBLIKO
SLOVENIJO**

**Št. pogodbe
2330-15-000110**

Ljubljana, avgust 2015

Strokovna podlaga za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo

Izvajalec:

Univerza
v Ljubljani *Biotehniška*
fakulteta
Oddelék za agronomijo

Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana
Tel.: 01/ 320 30 00, Faks.: 01/ 256 57 82, e-naslov: www.bf.uni-lj.si

Naročnik:

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO,
GOZDARSTVO IN PREHRANO**

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
Dunajska cesta 22
1000 Ljubljana

PROJEKTNÁ NALOGA

STROKOVNA PODLAGA ZA PRIPRAVO UREDBe, KI BO DOLOČALA OBMOČJA ZA KMETIJSTVO IN PRIDELAVO HRANE, KI SO STRATEŠKEGA POMENA ZA REPUBLIKO SLOVENIJO

Št. pogodbe
2330-15-000110

Vodja projekta

prof. dr. **Marina Pintar**.
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

Dekan

prof. dr. **Davorin Gazvoda**
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

Žig

Ljubljana, avgust 2015

Naslov naloge : Strokovna podlaga za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo

Naročnik:

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP)

Dunajska cesta 22

1000 Ljubljana

Skrbnik projektne naloge pri naročniku:

Leon Ravnikar

Izvajalec:

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Center za urejanje kmetijskega prostora in agrohidrologijo (CUKPA)

Center za pedologijo in varstvo okolja (CPVO)

Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana

Tel.: 01/ 320 30 00, Faks.: 01/ 256 57 82, e-naslov: www.bf.uni-lj.si

Podizvajalec:

Prostorsko načrtovanje Aleš Mlakar s.p.

Pokopališka ulica 5, 1000 Ljubljana

Vodja projektne naloge:

prof. dr. **Marina Pintar**, univ. dipl. inž. agr. (CUKPA)

Sodelavci/-ke izvajalca pri projektni nalogi:

doc. dr. **Matjaž Glavan**, MSc, univ. dipl. inž. agr. (CUKPA)

prof. dr. **Helena Grčman**, univ. dipl. inž. agr. (CPVO)

viš. pred. mag. **Marko Zupan**, univ. dipl. inž. agr. (CPVO)

Sodelavci/-ke podizvajalca pri projektni nalogi:

doc. dr. **Aleš Mlakar**, univ. dipl. inž. kraj. arh.

asist. **Alenka Cof**, univ. dipl. inž. kraj. arh.

Nika Cigoj Sitar, univ. dipl. inž. kraj. arh.

Predlog za navajanje:

Pintar M., Mlakar A., Grčman H., Glavan M., Zupan M., 2015. Strokovna podlaga za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo. Naročnik: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo: Ljubljana; 86.

Ljubljana, avgust 2015

KAZALO VSEBINE

KAZALO VSEBINE	4
KAZALO PREGLEDNIC.....	6
KAZALO SLIK.....	7
KAZALO PRILOG.....	8
1. UVOD.....	9
1.1 IZHODIŠČA.....	9
1.2 PRIČAKOVANI REZULTATI	9
1.2.1 Analiziral pridelovalni potencial kmetijskih zemljišč	9
1.2.2 Analiziral pogoj: zagotavljanje pridelave hrane	10
1.2.3 Analiziral pogoj: ohranjanje in razvoj podeželja ter ohranjanje krajine	10
1.2.4 Izdelal strokovne podlage za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane	10
2. ANALIZA PRIDELOVALNEGA POTENCIALA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ.....	12
2.1 PODATKI.....	12
2.2 ANALIZA PROSTORSKIH SLOJEV	13
2.2.1 Nadmorska višina.....	13
2.2.2 Nagib	14
2.2.3 Boniteta zemljišč.....	15
2.2.4 Talno število.....	16
2.2.5 Dejanska raba.....	18
2.2.6 Namenska raba prostora	21
3. ANALIZA POGOJA ZA ZAGOTAVLJANJE PRIDELAVE HRANE.....	22
3.1 STRATEGIJA.....	22
3.2 USMERITVE REPUBLIKE SLOVENIJE NA PODROČJU VARSTVA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ	22
3.3.1 Povzetek iz Strategije 2020.....	23
3.3.2 Opis scenarijev	25
3.3.3 Rezultati scenarijev in komentar.....	26
4. ANALIZA POGOJA OHRANJANJA IN RAZVOJA PODEŽELJA TER OHRANJANJA KRAJINE	27
4.1 KMETIJSTVO IN KULTURNA KRAJINA.....	27
4.2 SKUPEN CILJ IN TVORNO REŠEVANJE PROBLEMOV	27
4.3 IZHODIŠČA RAZVOJA IN VARSTVA KULTURNE KRAJINE	28
4.4 IZHODIŠČA STRATEGIJE PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE	28
5. METODOLOGIJA ZA RAZVRŠČANJE ZEMLJIŠČ V RAZLIČNA OBMOČJA IN ZA RAZMEJITEV TER DOLOČITEV STRATEŠKIH OBMOČIJ ZA KMETIJSTVO IN PRIDELAVO HRANE	30
5.1 MODELIRANJE PROSTORSKIH PODATKOVNIH SLOJEV	30
5.2 RAZMEJITEV IN DOLOČITEV OBMOČIJ ZA KMETIJSTVO IN PRIDELAVO HRANE NA RAVNI SLOVENIJE	43
6. RAZMEJITEV IN DOLOČITEV OBMOČIJ ZA KMETIJSTVO IN PRIDELAVO HRANE NA RAVNI SLOVENIJE	44

6.1 PREGLED OBMOČIJ ZA KMETIJSTVO IN PRIDELAVO HRANE.....	44
6.1.1 <i>Opredelitev območij</i>	44
6.1.2 <i>Prostorska analiza območij</i>	46
6.1.3 <i>Strateški pomen opredeljenih območij</i>	51
6.2 OPIS OBMOČIJ ZA KMETIJSTVO IN PRIDELAVO HRANE.....	53
7. PRIPOROČILA ZA DOLOČITEV PREDLOGA OBMOČIJ TRAJNO	
VAROVANIH KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ	65
7.1 PRIPOROČILA ZA PRIPRAVO PREDLOGA TVKZ	65
7.1.1 <i>Priporočeni koraki in splošna priporočila</i>	65
7.1.2 <i>Upoštevanje podatkov o tleh in značilnostih pridelave</i>	66
7.1.3 <i>Upoštevanje podatkov o rabi prostora in varstvenih režimih</i>	71
7.1.4 <i>Obseg in vsebina predloga TVKZ</i>	73
7.2 PRIPOROČILA ZA DOLOČITEV TVKZ V PROSTORSKEM AKTU LOKALNE	
SKUPNOSTI.....	77
7.2.1 <i>Upoštevanje členitve na ravni Slovenije</i>	77
7.2.2 <i>Princip zaokroževanja, obseg zaokroženih območij in natančnost razmejevanja</i> ..	77
7.2.3 <i>Uskladitev s poselitvenimi območji in gospodarsko javno infrastrukturo</i>	78
7.2.4 <i>Upoštevanje zavarovanih, varstvenih in ogroženih območij</i>	79
8. PRIPOROČILA ZA IZVEDBO PROJEKTA.....	80
8.1 PRIPOROČILA ZA IZVEDBO PROJEKTA.....	80
8.2 REGIONALNA RAZSEŽNOST PROJEKTA.....	80
8.3 USKLADITEV S PROSTORSKO ZAKONODAJO.....	81
9. LITERATURA	82
10. PRILOGE.....	84

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 2.1: Podatkovni viri, vključeni v prostorsko analizo	12
Preglednica 2.2: Površina (ha, %) po razredih nadmorske višine	13
Preglednica 2.3: Površina (ha, %) po razredih nagiba.....	14
Preglednica 2.4: Površine (ha, %) po razredih bonitetnih točk	15
Preglednica 2.5: Površine (ha, %) po razredih talnega števila	17
Preglednica 2.6: Površina (ha, %) razredov dejanske rabe za celotno Slovenijo, za do 600 metrov nad morske višine in za zemljišča z več kot 35 bonitetnimi točkami	19
Preglednica 2.7: Površina (ha, %) po razredih namenske rabe prostora (podatki so zgolj informativni)	21
Preglednica 3.1: Predvidne površine za pridelavo nekaterih kmetijskih kultur oz. skupin kultur v Sloveniji, relevantnih za določitev TVKZ (Vir podatkov: Strategija za izvajanje resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020).....	24
Preglednica 3.2: Razlike med scenariji, uporabljenimi v analizi pogoja pridelave hrane	25
Preglednica 5.1: Vrednosti atributnih tabel rastrskih slojev pred (stari razred) in po (novi razred) preklasifikaciji	35
Preglednica 5.2: Številčni in opisni podatek razredov primernosti po združitvi rastrskih slojev.....	37
Preglednica 5.3: Rangiranje preklasificiranega rastrskega sloja Razredov primernosti za kmetijska zemljišča	38
Preglednica 6.1: Površine (ha) posameznih vrst rabe iz prostorskega sloja GERK (2015) na območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane.....	47
Preglednica 6.2: Površine (ha) posameznih vrst rabe iz prostorskega sloja dejanska raba (2015) na območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane	48
Preglednica 6.3: Površine (ha) posameznih vrst rabe iz prostorskega sloja dejanska raba (2015) na območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane	49
Preglednica 6.4: Površine (ha) posameznih vrst rabe iz prostorskega sloja potencialna primernost kmetijskih zemljišč (Dejanska raba 1100-1800) za določanje trajno varovanih kmetijskih zemljišč (Slika 5.11) na območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane	50
Preglednica 7.1: Pogoji in kriteriji za določanje območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč	74

KAZALO SLIK

Slika 2.1: Digitalni model višin za Slovenijo – prikaz površine (ha, %) po razredih nadmorske višine	13
Slika 2.2: Nagib (%) po digitalnem modelu višin (DMV) – prikaz površine (ha, %) po razredih.....	14
Slika 2.3: Bonitetne točke po digitalnem katastrskem načrtu (DKN) iz marca 2015 – prikaz površine (ha, %) po razredih	15
Slika 2.4: Talno število po digitalni pedološki karti – prikaz površine po razredih (ha, %)	16
Slika 2.5: Dejanska raba zemljišč v Sloveniji (13. 1. 2015) – prikaz površine po razredih (ha, %)	18
Slika 2.6: Dejanska raba zemljišč do 600 metrov nad morske višine in na zemljiških parcelah z več kot 35 bonitetnimi točkami.....	20
Slika 2.7: Namenska raba prostora pridobljena s pomočjo združitve podatkov občinskih prostorskih načrtov (OPN) in še veljavnih prostorskih planov – prikaz površine (ha, %) (prikaz je zgolj informativen)	21
Slika 5.1: Model razvrščanja zemljišč v različna območja ter za razmejitve in določitev območij za kmetijstvo in pridelavo hrane	31
Slika 5.2: Digitalni model višin (DMV).....	32
Slika 5.3: Nagib (%) po digitalnem modelu višin	32
Slika 5.4: Digitalni katastrski načrt (DKN)	33
Slika 5.5: Bonitetne točke (BT) po digitalnem katastrskem načrtu (DKN)	33
Slika 5.6: Dejanska raba zemljišč (RABA)	34
Slika 5.7: Preklasifikacija sloja nagiba v dva razreda z do in z nad 11 % nagiba	35
Slika 5.8: Preklasifikacija sloja bonitetnih točk (BT) v dva razreda z do in z nad 35 bonitetnih točk..	36
Slika 5.9: Preklasifikacija sloja dejanske rabe (RABA) v dva razreda s šiframi z do in z nad 2000	36
Slika 5.10: Sloj potencial primernosti zemljišč za trajno varovana kmetijska zemljišča (TVKZ), ki je nastal iz združitve preklasificiranih slojev nagiba, bonitetnih točk in dejanske rabe.....	37
Slika 5.11: Sloj 1 potencial primernosti kmetijskih zemljišč za trajno varovana kmetijska zemljišča (TVKZ) oblikovan v štiri razrede, ki je nastal iz združitve preklasificiranih slojev nagiba, bonitetnih točk in dejanske rabe	39
Slika 5.12: Sloj 2 potencial primernosti kmetijskih zemljišč za trajno varovana kmetijska zemljišča (TVKZ) oblikovan v dva razreda, ki je nastal iz združitve preklasificiranih slojev bonitetnih točk in dejanske rabe	39
Slika 5.13: Sloj 3 potencial primernosti zemljišč za trajno varovana kmetijska zemljišča (TVKZ) oblikovan v dva razreda, ki je nastal iz združitve preklasificiranih slojev nagiba in dejanske rabe	40
Slika 5.14: Rastrski sloj potencialne primernosti kmetijskih zemljišč za trajno varovana kmetijska zemljišča (TVKZ), ki je pretvorjen v poligonski sloj na osnovi kvalitativnega pogoja iz zakona o kmetijskih zemljišč (BT >35).....	41
Slika 5.15: Poligonski sloj potencialne primernosti kmetijskih zemljišč za trajno varovana kmetijska zemljišča (TVKZ), ki je pretvorjen v poligonski sloj na osnovi kvalitativnega pogoja iz zakona o kmetijskih zemljišč (BT >35) ter v nadaljevanju agregiran sloj, kjer so manjši poligoni združeni v večje zaokrožene celote	42
Slika 6.1: Razmejena in prostorsko določena območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, členjena na 10 tipov – karta v merilu 1:250.000 v prilogi.....	45
Slika 6.2: Razmejena in prostorsko določena območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, združena v 4 kategorije glede na strateški pomen	52
Slika 7.1: Razpoložljivost vodnih virov, primernih za namakanje.....	68

KAZALO PRILOG

Priloga A: Razmejena in prostorsko določena območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, členjena na 10 tipov v merilu 1:1.000.000	84
Priloga B: Razmejena in prostorsko določena območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, členjena na 10 tipov v merilu 1:250.000	85
Priloga C: Razmejena in prostorsko določena območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, združena v 4 kategorije glede na strateški pomen v merilu 1:1.000.000	86

1. UVOD

1.1 IZHODIŠČA

V skladu s 3.b členom Zakona o kmetijskih zemljiščih (Uradni list RS, št. 71/11-UPB2 in 58/12; v nadaljnjem besedilu: ZKZ) bo Vlada RS določila območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo zaradi pridelovalnega potenciala kmetijskih zemljišč, njihovega obsega, zaokroženosti, zagotavljanja pridelave hrane ali ohranjanja in razvoja podeželja ter ohranjanja krajine. Območja bodo predstavljala potencialna območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč (TVKZ), ki se natančneje določijo v postopku prostorskega načrtovanja lokalnih skupnosti.

Območja trajno varovanih kmetijskih zemljišč se bodo po postopku v skladu z zakonom, ki ureja prostorsko načrtovanje, določila v prostorskih aktih lokalnih skupnosti. Podlaga za določitev območij trajno varovanih in ostalih kmetijskih zemljišč bo strokovna podlaga s področja kmetijstva, v okviru katere se bo pripravil predlog območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč.

Predlog območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč se bo določil ob upoštevanju pogojev iz 3.c člena ZKZ ter ob upoštevanju območij za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo zaradi pridelovalnega potenciala kmetijskih zemljišč, njihovega obsega, zaokroženosti, zagotavljanja pridelave hrane ali ohranjanja in razvoja podeželja ter ohranjanja krajine.

Za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo, je potrebo izdelati strokovno podlago.

1.2 PRIČAKOVANI REZULTATI

Izvajalec mora izdelati strokovno podlago, katere predmet je:

1. določitev kriterijev za razvrščanje zemljišč v različna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, in sicer glede na njihovo primernost za kmetijsko rabo in zagotavljanje prehranske varnosti;
2. razmejitev in določitev območij za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo, glede na kriterije iz prve alineje tega odstavka v merilu 1:250.000 in merilu 1:1.000.000;
3. določitev kriterijev za določitev predloga območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč na ravni lokalne skupnosti za posamezno kategorijo območij.

Izvajalec bo za naročnika opravil naslednje naloge:

1.2.1 Analiziral pridelovalni potencial kmetijskih zemljišč

Analiza pridelovalnega potenciala kmetijskih zemljišč se z upoštevanjem Pedološke karte izvede na podlagi bonitete zemljišč, ki se vodi v zemljiškem katastru. Podatek o boniteti zemljišč posreduje naročnik. Grafični in pisni podatki Pedološke karte in pedoloških profilov so dostopni na spletni strani ministrstva: <http://rkg.gov.si/GERK/>.

1.2.2 Analiziral pogoj: zagotavljanje pridelave hrane

Analiza pogoja se z upoštevanjem Strategije za izvajanje resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 (v nadaljevanju: strategija) izvede za posamezne sektorje (npr. poljedelstvo, sadjarstvo, vinogradništvo,...) na podlagi podatkov o dejanski rabi kmetijskih in gozdnih zemljišč. Podatki o dejanski rabi kmetijskih in gozdnih zemljišč so dostopni na spletni strani ministrstva: <http://rkg.gov.si/GERK/>. Strategija je dostopna na spletni strani ministrstva: http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/skupna_kmetijska_politika_50 let_z_ive_zgodovine/.

1.2.3 Analiziral pogoj: ohranjanje in razvoj podeželja ter ohranjanje krajine

Z vidika ohranjanja in razvoja podeželja ter ohranjanja krajine se izvede analiza Odloka o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, št. 76/04). Pri členitvi območij se smiselno upošteva regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji (Marušič, J. s sod., 1998).

1.2.4 Izdelal strokovne podlage za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane

Določitev območij za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo (v nadaljevanju: območja za kmetijstvo in pridelavo hrane), bo potekalo v dveh fazah.

1. faza

Izvajalec mora na podlagi analiz točk 1.2.1, 1.2.2 in 1.2.3 projektne naloge ter z upoštevanjem Odloka o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije (Uradni list RS, št. 76/04) na primeru treh testnih geografskih območij Slovenije:

- določiti kriterije za razvrščanje zemljišč v različna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, in sicer glede na njihovo primernost za kmetijsko rabo in zagotavljanje prehranske varnosti;
- razmejiti in določiti območja za kmetijstvo in pridelavo hrane glede na kriterije iz prve alineje tega odstavka v merilu 1:250.000;
- določiti kriterije za določitev predloga območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč na ravni lokalne skupnosti za posamezno kategorijo območij.

Testna geografska območja mora predhodno potrditi naročnik. Rezultate 1. faze točke 1.2.4 projektne naloge je izvajalec dolžan predstaviti naročniku pred nadaljevanjem 2. faze točke 1.2.4.

Karta območij za kmetijstvo in pridelavo hrane iz prve alineje prejšnjega odstavka mora biti izdelana kot georeferencirani vektorski sloj – v digitalni obliki. Tehnične zahteve za digitalni sloj so:

- sloj je lahko v obliki SHP formata ali Oracle SDO_GEOMETRY,
- topološko ustrezen,
- vsak sloj mora vsebovati atributne podatke z opisom vsebine,
- sloj in uporabljeni atribut mora imeti ustrezen enolični indikator (ID).

2. faza

Izvajalec mora na podlagi analiz ter z upoštevanjem Strategije prostorskega razvoja Slovenije in rezultatov 1. faze točke 1.2.4 projektne naloge za območje celotne Slovenije:

- razmejiti in določiti območja za kmetijstvo in pridelavo hrane glede na kriterije iz prve alineje prvega odstavka 1. faze točke 1.2.4 projektne naloge, v merilu 1:250.000 in merilu 1:1.000.000;
- določiti kriterije za določitev predloga območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč na ravni lokalne skupnosti za posamezno kategorijo območij.

Karta območij za kmetijstvo in pridelavo hrane iz prve alineje prejšnjega odstavka mora biti izdelana kot georeferencirani vektorski sloj – v digitalni obliki. Tehnične zahteve za digitalni sloj so:

- sloj je lahko v obliki SHP formata ali Oracle SDO_GEOMETRY,
- topološko ustrezen,
- vsak sloj mora vsebovati atributne podatke z opisom vsebine,
- sloj in uporabljeni atribut mora imeti ustrezen enolični indikator (ID).

Izvajalec se bo pri izvajanju vseh navedenih nalog usklajeval z naročnikom. V času trajanja projektne naloge bo izvedenih največ pet delovnih sestankov, ki bodo namenjeni predstavitvi vmesnih rezultatov, uskladitvi strokovnih stališč oziroma pričakovanj naročnika ter predstavitvi končnih rezultatov.

Izvajalec naročniku predloži elaborat, v katerem so predstavljene vsebine točke 2 projektne naloge. Izvajalec naročniku predloži dva tiskana izvoda elaborata in dve kopiji na elektronskem nosilcu (zgoščenska).

Karto območij za kmetijstvo in pridelavo hrane mora izvajalec predložiti tudi v digitalni obliki, in sicer na način kot je opredeljeno v projektni nalogi (točka 2.4 projektne naloge).

Izdelava metodologije:

Ponudnik mora v ponudbi predložiti okvirno metodologijo za izdelavo naloge.

Rok izvedbe :

1. 60 dni od podpisa pogodbe za izdelavo analiz iz točk 1.2.1, 1.2.2 in 1.2.3 projektne naloge ter izdelavo 1. faze točke 2.4 projektne naloge
2. 120 dni od podpisa pogodbe za izdelavo 2. faze točke 1.2.4 projektne naloge

2. ANALIZA PRIDELOVALNEGA POTENCIALA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ

2.1 PODATKI

V tem poglavju je predstavljena analiza prostorskih slojev, uporabljenih v študiji. V analizo so vključeni tako prostorski kot tabelarni podatki iz različnih javnih virov (Preglednica 2.1). Podatke smo urejali s pomočjo programske opreme ESRI® ArcMap™ 10.1. Tabelarne podatke smo s pomočjo ArcMap orodij združili s prostorskimi sloji in s tem pridobili dodatne informacije. Podatki so prikazani prostorsko in tabelarno s ustreznimi pisnimi pojasnili.

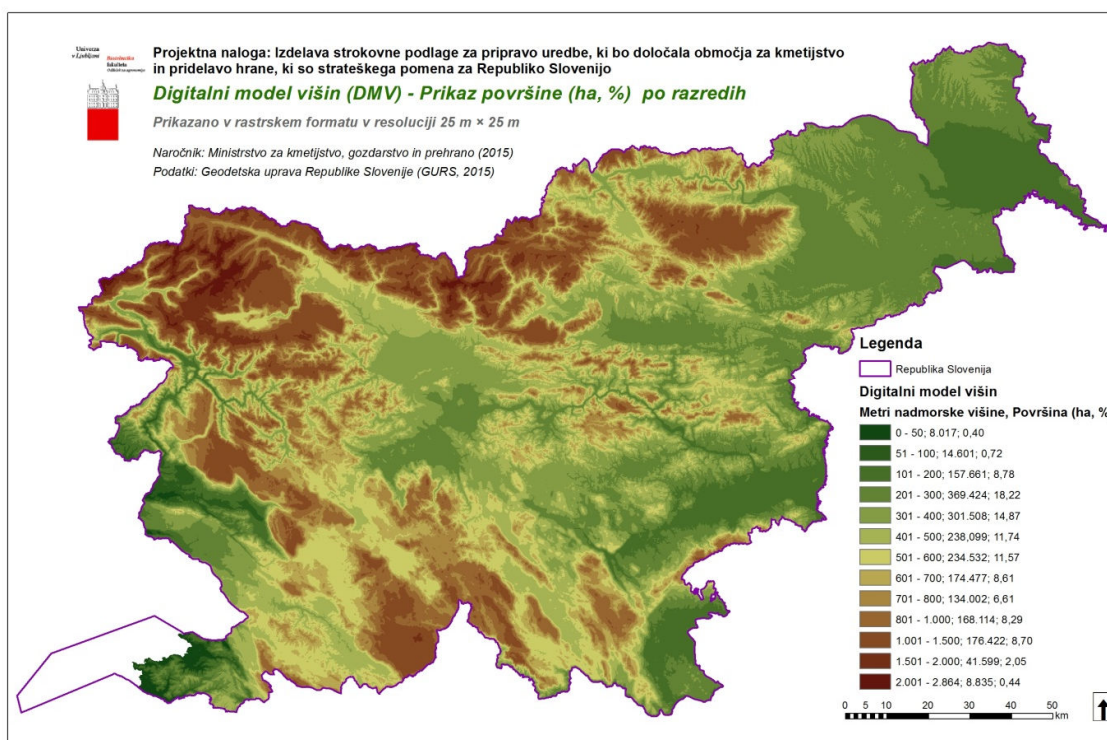
Preglednica 2.1: Podatkovni viri, vključeni v prostorsko analizo

Podatek	Vrsta podatka	Vir
- Zemljiški kataster	Vektorski Tabelarni	Geodetska uprava Republike Slovenije (GURS) http://www.gu.gov.si/
- Boniteta zemljišč	Tabelarni	
- Digitalni model višin	Rastrski	
- Meje občin	Vektorski Tabelarni	
- Pedološka karta Slovenije	Prostorski Tabelarni	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) http://rkg.gov.si/GERK/
- Digitalno talno število		
- Dejanska raba (RABA)		
- DOF	Prostorski	
- Namenska raba	Vektorski Tabelarni	Ministrstvo za infrastrukturo in prostor (MZIP)

2.2 ANALIZA PROSTORSKIH SLOJEV

2.2.1 Nadmorska višina

Celotna površina Slovenije je 20.273 km² oziroma 2.027.300 ha. Nadmorske višine se gibljejo od 0 ob obali Jadranskega morja do 2.864 metrov v Julijskih Alpah severo-zahodne Slovenije (Slika 2.1). Glede na klimatske razmere v Sloveniji je intenzivna rastlinska kmetijska pridelava možna do okoli 600 metrov nadmorske višine (Ur.l. RS, št. 47/2008). Na kmetijskih zemljiščih teh območij je možna pridelava trave, detelj, krompirja, ozimnih žit, koruze, zelenjadnic, hmelja, sadnih vrst in vinske trte. Površina območij do 600 metrov nadmorske višine obsega 1.323.848 ha oziroma 65% površine Slovenije (Preglednica 2.2). Ta območja se nahajajo v nižinskem predalpskem svetu ter dinarskem, panonskem in sredozemskem svetu.

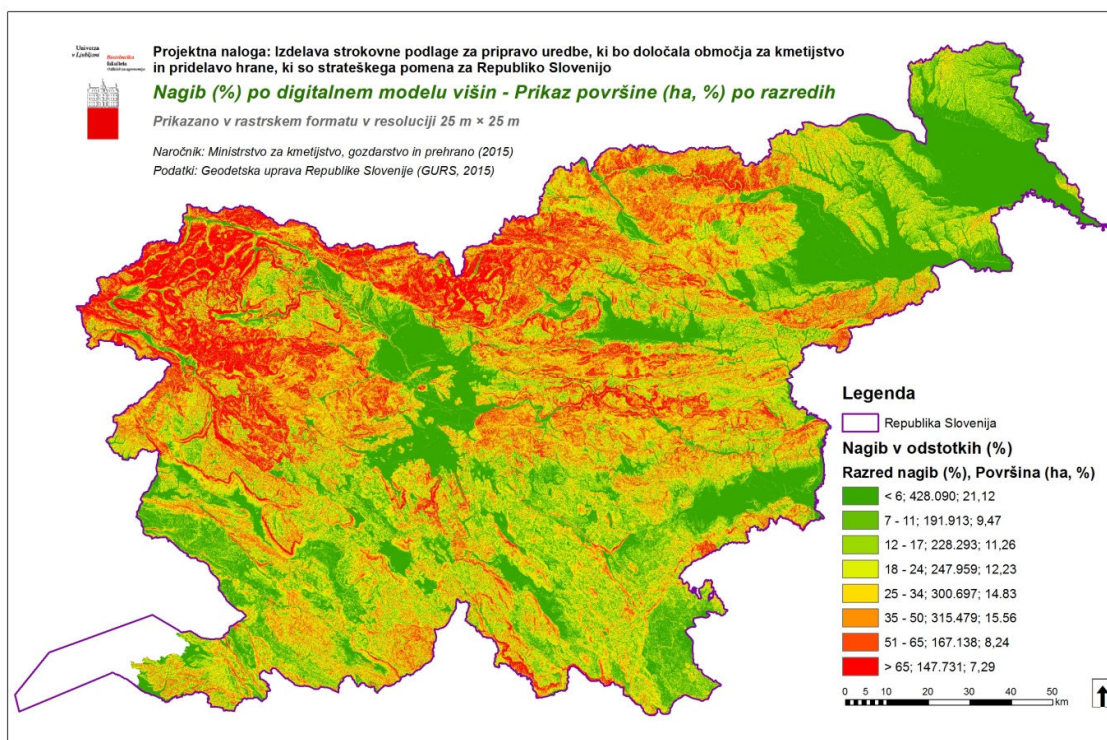
Slika 2.1: Digitalni model višin za Slovenijo – prikaz površine (ha, %) po razredih nadmorske višine

Preglednica 2.2: Površina (ha, %) po razredih nadmorske višine

Razred nadmorske višine (m)	Površina	
	%	ha
50	0,40	8.017
100	0,72	14.601
200	7,78	157.662
300	18,22	369.425
400	14,87	301.509
500	11,74	238.100
600	11,57	234.533
700	8,61	174.477
800	6,61	134.003
1.000	8,29	168.114
1.500	8,70	176.423
2.000	2,05	41.600
2.864	0,44	8.835
Skupaj	100	2.027.300

2.2.2 Nagib

Po merilih za bonitiranje zemljišč (Ur.l. RS, št. 47/2008) veljajo za najboljša zemljišča tista z do 11% nagiba. Pri tem se kot pomemben element upošteva možnost strojne obdelave. Tako za ta zemljišča velja, da je možna neomejena uporaba vse kmetijske tehnike, saj je zemljišče ravno do rahlo valovito, z veliko nosilnostjo tal. Zemljišč vseh vrst rab z do 11 % nagiba je v Sloveniji 30,58 % oziroma 620.003 ha (Slika 2.2, Preglednica 2.3). Raba kmetijske tehnike na zemljiščih z do 17 % in 24 % je za določene načine obdelave zaradi strmega terena omejena in so potrebne manjše prilagoditve. Raba zemljišč z nagibom nad 25 % ne omogoča več obdelave s klasičnim traktorji temveč s kmetijsko tehniko prilagojeno strmini. Pri nagibih nad 51 % uporaba kmetijske tehnike predstavlja napor in nevarnost, zato je priporočljiva le ročna obdelava.

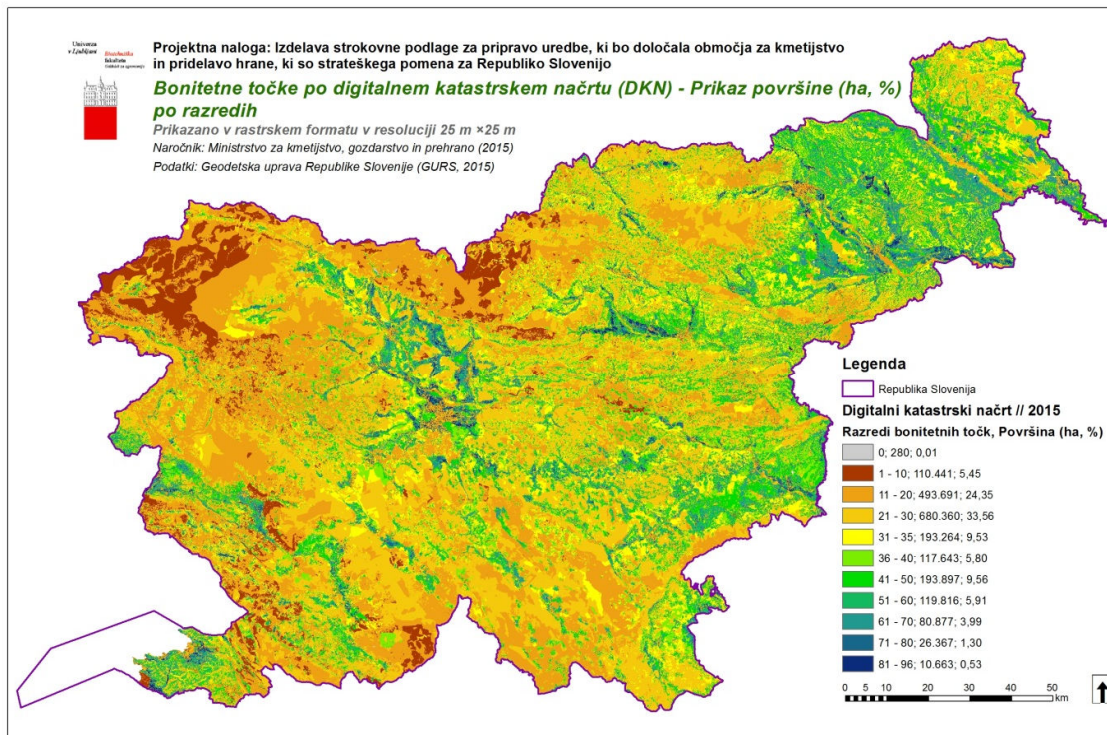
Slika 2.2: Nagib (%) po digitalnem modelu višin (DMV) – prikaz površine (ha, %) po razredih

Preglednica 2.3: Površina (ha, %) po razredih nagiba

Razred nagiba (%)	Površina	
	%	ha
< 6	21.12	428,090
7 - 11	9.47	191,913
12 - 17	11.26	228,293
18 - 24	12.23	247,959
25 - 34	14.83	300,697
35 - 50	15.56	315,479
51 - 65	8.24	167,138
> 65	7.29	147,731
Skupaj	100	2,027,300

2.2.3 Boniteta zemljišč

Zakon o kmetijskih zemljiščih - ZKZ-UPB2 (Ur.l. RS, št. 71/11 in Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o kmetijskih zemljiščih - ZKZ-D (Ur.l. RS, št. 58/12) navajata boniteto kmetijskih zemljišč višjo od 35 kot tisto, ki je osnova za oblikovanje območij trajno varovanih zemljišč. Iz tega gre sklepati, da bonitete višje od 35 že omogočajo primerne pridelovalne pogoje za klasično intenzivno kmetijstvo. Zemljišč vseh vrst rabe z boniteto večjo od 35 je v Sloveniji 549.264 ha oziroma 27,09 % (Slika 2.3, Preglednica 2.4). Zemljišč vseh vrst rabe z boniteto večjo od 50 je v Sloveniji 237.723 ha oziroma 11,73 %.

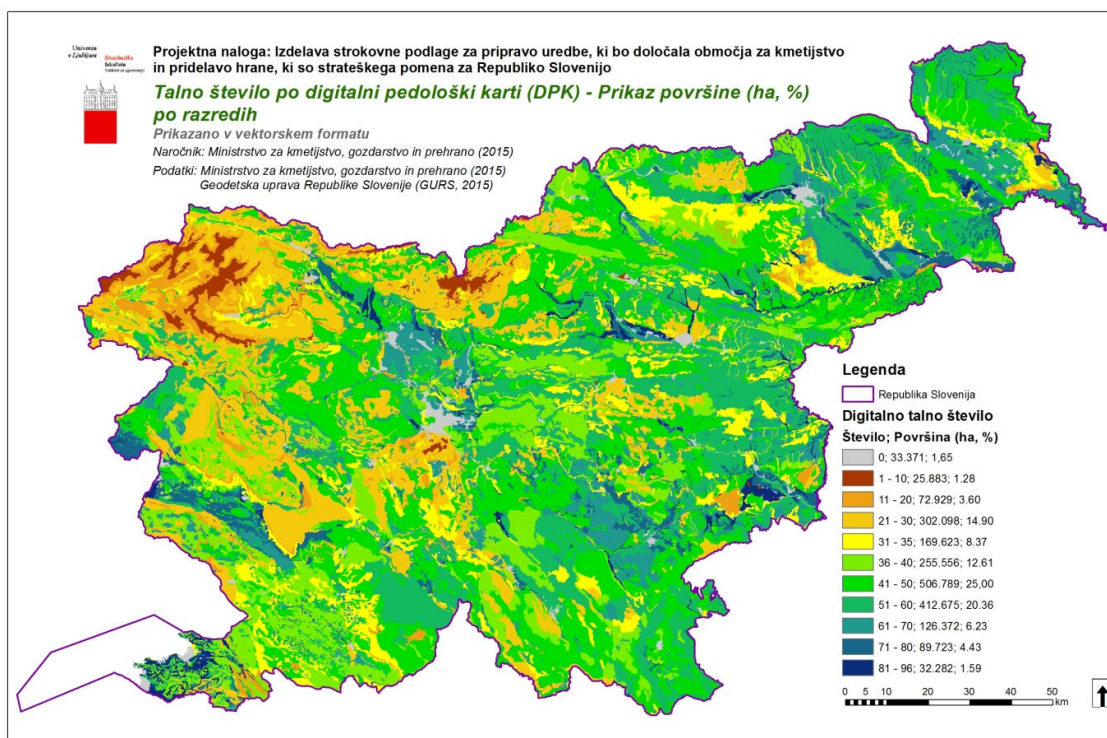
Slika 2.3: Bonitetne točke po digitalnem katastrskem načrtu (DKN) iz marca 2015 – prikaz površine (ha, %) po razredih

Preglednica 2.4: Površine (ha, %) po razredih bonitetnih točk

Razredi bonitetnih točk	Površina	
	ha	%
0	280	0,01
1 - 10	110.441	5,45
11 - 20	493.691	24,35
21 - 30	680.360	33,56
31 - 35	193.264	9,53
36 - 40	117.643	5,80
41 - 50	193.897	9,56
51 - 60	119.816	5,91
61 - 70	80.877	3,99
71 - 80	26.367	1,30
81 - 96	10.663	0,53
Skupaj	2.027.300	100

2.2.4 Talno število

Talno število je atributni podatek digitalne pedološke karte in je bilo razvito s strani pedološke stroke (Center za pedologijo in varstvo okolja, BF, 2006) in podaja oceno posameznih pedokartografskih enot (PKE) z vidika kakovosti tal za kmetijsko pridelavo. Izračun je bil izdelan na osnovi takrat veljavnega Pravilnika za ocenjevanje tal pri ugotavljanju proizvodne sposobnosti vzorčnih parcel (Ur.l.RS 36/84). Na osnovi reprezentativnih talnih profilov so bile lastnosti tal pretvorjene v talno število za vsako talno sistematsko enoto (PSE), ki je bilo glede na sestavo talnih kartografskih enot (PKE) podano kot tehtano povprečje. Karta talnega števila se v veliki meri prostorsko ujema s karto bonitetnih točk zemljišč (Slika 2.4). Izračun točk tal v okviru bonitete (T) je podoben izračunu talnega števila, bistvena razlika je posledica upoštevanja klime (K) in reliefa (R) pri izračunu bonitete (BT). Primerjava pokaže, da imajo po karti talnega števila največjo površino območja s talnim številom od 41 do 60, saj obsegajo 55,36 % površine Slovenije (Preglednica 2.5); po karti bonitetnih točk zemljišč imajo največjo površino območja z boniteto od 11 do 30, saj obsegajo 57,91 % površine Slovenije.

Slika 2.4: Talno število po digitalni pedološki karti – prikaz površine po razredih (ha, %)

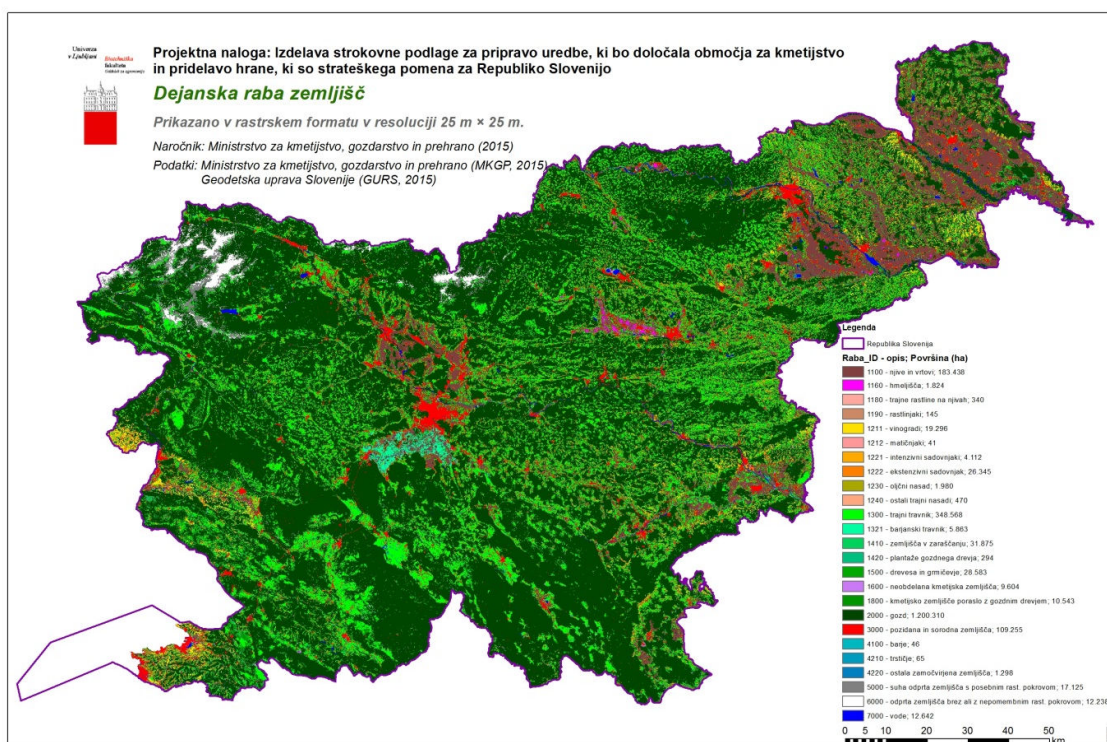
Preglednica 2.5: Površine (ha, %) po razredih talnega števila

Razred talnega števila	Površina	
	ha	%
0	33.371	1,65
1 -10	25.883	1,28
11 -20	72.929	3,60
21 -30	302.098	14,90
31- 35	169.623	8,37
36 - 40	255.556	12,61
41 - 50	506.789	25,00
51 - 60	412.675	20,36
61 - 70	126.372	6,23
71 - 80	89.723	4,43
81 - 96	32.282	1,59
Skupaj	2.027.300	100

2.2.5 Dejanska raba

Daleč največjo površino Slovenije pokrivajo gozdovi (šifra rabe 2000), saj z dobrimi 1.200.000 ha predstavljajo dobrih 59 % Slovenije (Slika 2.5, Preglednica 2.6, Slika 2.6). Slabih 54 % gozdov se nahaja na območjih pod 600 metrov nadmorske višine (n.m.v.) in dobrih 5 % na zemljiščih z boniteto večjo od 35. Trajni travniki predstavljajo dobrih 17 % površine Slovenije, od tega jih je 75 % na do 600 metrov n.m.v. in 55 % na boniteti večji od 35. Njive in vrtovi pokrivajo 9 % Slovenije, od tega 99 % na do 600 metrov n.m.v. in 85 % na boniteti večji od 35.

Skupno kmetijska zemljišča (KZ) (šifre rabe 1100-1800) predstavljajo 33 % Slovenije oziroma dobrih 673.000 ha zemljišč. Večina, 83 % oziroma 73 %, se jih nahaja na območjih pod 600 metrov n.m.v. in na zemljiščih z bonitetnimi točkami večjimi od 35 (Preglednica 2.6, Slika 2.6).

Slika 2.5: Dejanska raba zemljišč v Sloveniji (13. 1. 2015) – prikaz površine po razredih (ha, %)

Preglednica 2.6: Površina (ha, %) razredov dejanske rabe za celotno Slovenijo, za do 600 metrov nad morske višine in za zemljišča z več kot 35 bonitetnimi točkami

Razredi dejanske rabe		Površina					
Šifra	Ime razreda	Slovenija		do 600 metrov n. m. v.		nad 35 bonitetnih točk	
		ha	%	ha	% od vse raba	ha	% od vse rabe
1100	njive in vrtovi	183.438	9,05	181.599	99,00	156.296	85,20
1160	hmeljišča	1.824	0,09	1.823	99,95	1.751	96,00
1180	trajne rastline na njivah	340	0,02	336	98,82	306	90,00
1190	rastlinjaki	145	0,01	144	99,31	123	84,83
1211	vinogradi	19.296	0,95	19.279	99,91	15.709	81,41
1212	matičnjaki	41	0,002	41	100	37	90,24
1221	intenzivni sadovnjaki	4.112	0,20	4.075	99,10	3.465	84,27
1222	ekstenzivni sadovnjaki	26.345	1,30	22.892	86,89	15.705	59,61
1230	oljčni nasad	1.980	0,10	1.980	100	1.605	81,06
1240	ostali trajni nasadi	470	0,02	468	99,57	345	73,40
1300	trajni travnik	348.568	17,19	262.445	75,29	191.997	55,08
1321	barjanski travnik	5.863	0,29	5.862	99,98	1.269	21,64
1100-1321	Vsota	592.422	29,22	500.944	84,56	388.608	65,60
1410	zemljišča v zaraščanju	31.875	1,57	25.563	80,20	10.549	33,09
1420	plantaže gozdnega drevja	294	0,01	274	93,20	171	58,16
1500	drevesa in grmičevje	28.583	1,41	23.479	82,14	10.032	35,10
1600	neobdelana kmetijska zemljišča	9.604	0,47	8.084	84,17	4.242	44,17
1800	kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem	10.543	0,52	4.960	47,05	544	5,16
1100-1800	Vsota kmetijskih zemljišč (KZ)	673.321	33,21	563.304	83,66	414.146	61,51
2000	gozd	1.200.310	59,21	645.543	53,78	65.683	5,47
3000	pozidana in sorodna zemljišča	109.255	5,39	100.053	91,58	37.348	34,18
4100	barje	46	0,002	5	10,87	1	2,17
4210	trstičje	65	0,003	51	78,46	14	21,54
4220	ostala zamočvirjena zemljišča	1.298	0,06	1.250	96,30	466	35,90
5000	suha odprta zemljišča s posebnim rast. pokrovom	17.125	0,84	600	3,50	10	0,06
6000	odprta zemljišča brez ali z nepomembnim rast. pokrovom	13.238	0,65	332	2,51	14	0,11
7000	voda	12.642	0,62	12.223	96,69	1.475	11,67
1100-7000	Skupaj	2.027.300	100	1.323.360	65,28	519.156	25,61

Strokovna podlaga za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo

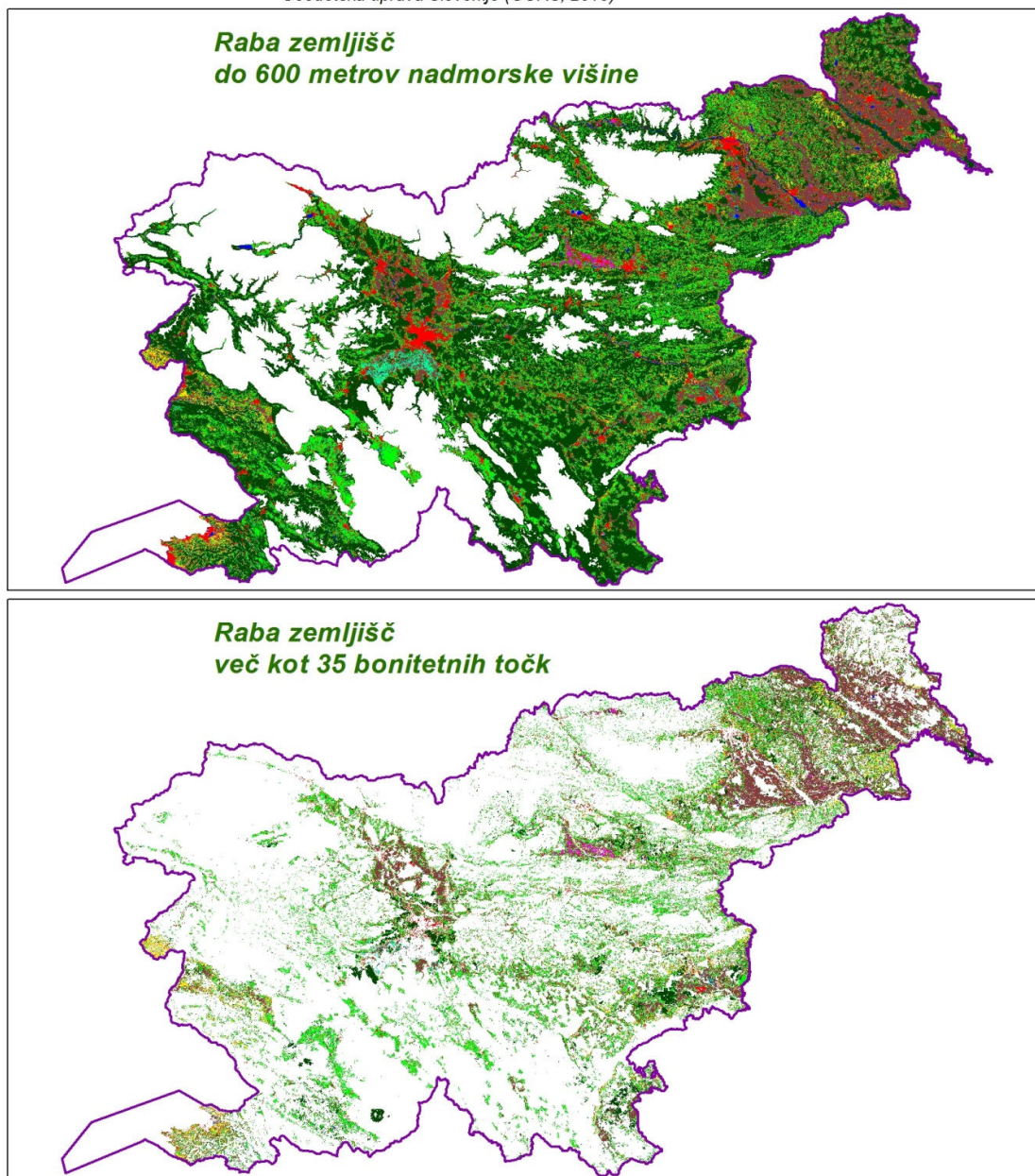
Projektna naloga: Izdelava strokovne podlage za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo

Dejanska raba zemljišč (do 600 metrov n.m.v., več kot 35 BT)

Prikazano v rastrskem formatu v resoluciji 25 m × 25 m.

Naročnik: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (2015)

Podatki: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP, 2015)
Geodetska uprava Slovenije (GURS, 2015)

Legenda

Republika Slovenija	Raba_ID; Opis	1230 - oljčni nasad	2000 - gozd
1100 - njive in vrtovi	1240 - ostali trajni nasadi	3000 - pozidana in sorodna zemljišča	
1160 - hmeljišča	1300 - trajni travnik	4100 - barje	
1180 - trajne rastline na njivah	1321 - barjanski travnik	4210 - trstičje	
1190 - rastlinjaki	1410 - zemljišča v zaraščanju	4220 - ostala zamočvirjena zemljišča	
1211 - vinogradi	1420 - plantaže gozdnega drevja	5000 - suha odprta zemljišča s posebnim rast. pokrovom	
1212 - matičnjaki	1500 - drevesa in grmičevje	6000 - odprta zemljišča brez ali z nepomembnim rast. pokrovom	
1221 - intenzivni sadovnjaki	1600 - neobdelana kmetijska zemljišča	7000 - vode	
1222 - ekstenzivni sadovnjaki	1800 - kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem		

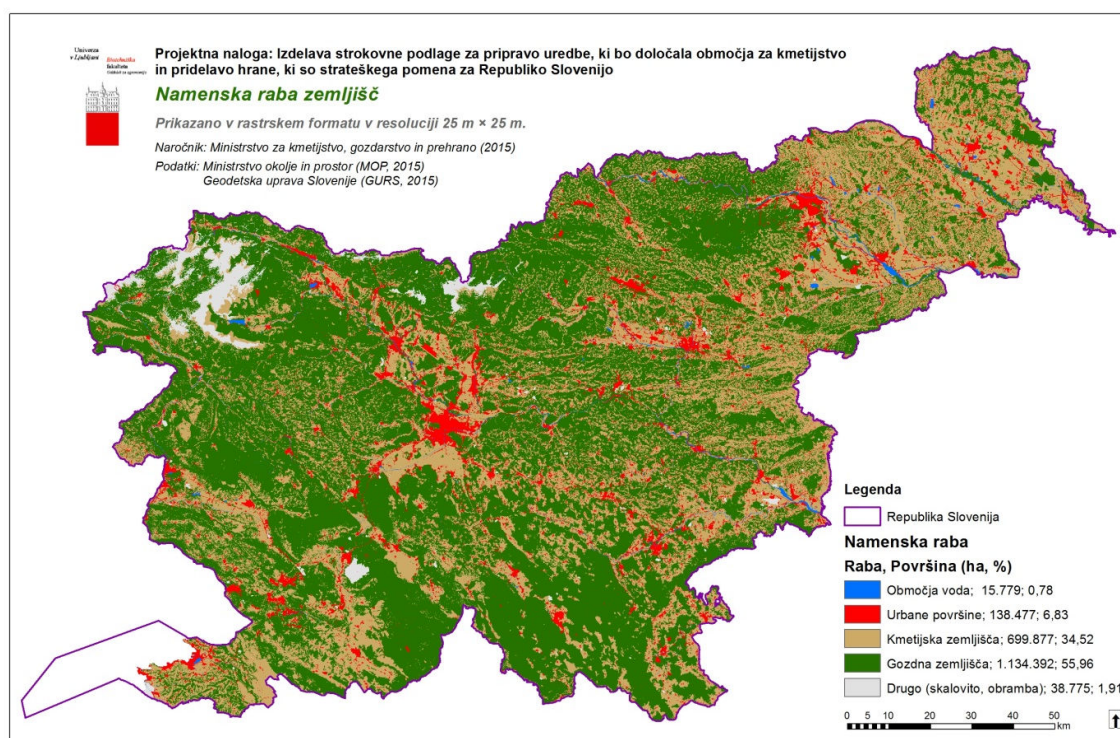
0 5 10 20 30 40 50 km

Slika 2.6: Dejanska raba zemljišč do 600 metrov nad morske višine in na zemljiških parcelah z več kot 35 bonitetnimi točkami

2.2.6 Namenska raba prostora

Podatek o namenski rabi prostora je pridobljen na Ministrstvu za okolje in prostor, kjer opozarjajo, da ta karta ni uradna. Karta združuje podatke občinskih prostorskih načrtov in še veljavnih prostorskih planov vseh občin Slovenije, ki pa imajo zelo različen datum nastanka in metodološke/klasifikacijske pristope (Slika 2.7). Podatek je uporabljen zgolj informativno! Vendarle je, čeprav grob, dober pokazatelj, kako si občine predstavljajo razvoj rabe prostora. Primerjava podatkov med dejansko rabo in namensko rabo je pokazala, da imajo občine v svojih prostorskih aktih po namenski rabi opredeljenih več kmetijskih zemljišč (699.877 ha) (Preglednica 2.7) kot jih je po dejanski rabi (673.321 ha) (Preglednica 2.7). Največja odstopanja se pojavljajo v občinah dinarske J in JZ Slovenije, kjer se je v zadnjih 25 letih velik del slabših kmetijskih zemljišč zarasel in ga v dejanski rabi prepoznavajo kot gozd. Občine ta območja trenutno še vedno prepoznavajo kot kmetijska zemljišča. Razlika se pojavi tudi pri gozdu. Namenska raba določa 1.134.392 ha gozdnih površin, kar je 66.000 ha manj kot jih je zabeleženih po dejanski rabi. Ta odstopanja so v veliki meri povezana s prej omenjenim razlogi ter tudi s predvideno širitvijo urbanih območij, ki jih je po namenski rabi skoraj 30.000 ha več kot po dejanski rabi.

Slika 2.7: Namenska raba prostora pridobljena s pomočjo združitve podatkov občinskih prostorskih načrtov (OPN) in še veljavnih prostorskih planov – prikaz površine (ha, %) (prikaz je zgolj informativen)

Preglednica 2.7: Površina (ha, %) po razredih namenske rabe prostora (podatki so zgolj informativni)

Namenska raba		Površina	
Šifra	Ime razreda	ha	%
U	Urbane površine	138.477	6,83
G	Gozdna zemljišča	1.134.392	55,96
K	Kmetijska zemljišča	699.877	34,52
V	Območja voda	15.779	0,78
D, X, ?	Drugo (skalovito, obramba)	38.775	1,91
	Skupaj	2.027.300	100

3. ANALIZA POGOJA ZA ZAGOTAVLJANJE PRIDELAVE HRANE

3.1 STRATEGIJA

Na podlagi Resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 – » Zagotovimo.si hrano za jutri« (Ur. l. RS, št. 25/11) je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije (MKGP) pripravilo Strategijo za izvajanje resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 (v nadaljevanju Strategija 2020), katere namen je opredelitev ključnih ukrepov in aktivnosti, ki bodo omogočili uresničitev z resolucijo postavljenih ciljev.

Strateški cilji resolucije so:

- Zagotavljanje prehranske varnosti.
- Povečanje konkurenčne sposobnosti kmetijstva in živilstva.
- Trajnostna raba proizvodnih potencialov in zagotavljanje s kmetijstvom povezanih javnih dobrin.
- Zagotavljanje skladnega in socialno vzdržnega podeželja (v sodelovanju z drugimi politikami).

Za doseganje prednostnih programskih usmeritev je v strategiji opredeljenih sedem krovnih horizontalnih ukrepov:

1. Zagotavljanje stabilnih proizvodnih in ekonomskih razmer za kmetijstvo.
2. Prestrukturiranje in dvig konkurenčnosti kmetijstva in povezanih panog.
3. Ohranjanje rodovitnosti tal in proizvodnega potenciala kmetijskih zemljišč (zajema tudi varstvo kmetijskih zemljišč pred trajnim spreminjanjem namembnosti).
4. Učinkovitejšo tržno organiziranje kmetijstva, krepitev agroživilskih verig in večja prepoznavnost domačih proizvodov.
5. Krepitev zagotavljanja javnih dobrin kmetijstva na področju varstva okolja in ohranjanja kulturne krajine.
6. Socialno vzdržen in skladen razvoj podeželja.
7. Večja vloga znanja in njegov učinkovitejši prenos.

3.2 USMERITVE REPUBLIKE SLOVENIJE NA PODROČJU VARSTVA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ

MKGP je določilo pet ključnih ukrepov za varstvo kmetijskih zemljišč pred trajnim spreminjanjem namembnosti 2014-2020.

Ti ukrepi so:

- Določitev trajno varovanih kmetijskih zemljišč (TVKZ) po posameznih občinah v skupni površini 350.000 ha na ravni države.
- Določitev območij TVKZ individualno za posamezno občino.
- Priprava meril za ocenjevanje sprejemljivosti vplivov posegov na kmetijska zemljišča.
- Sprememba zakonodaje s področja varstva zemljišč.
- Izvedba nadzora nad zakonitostjo občinskih podrobnih načrtov (OPN).

Pri tem bodo nosilci izvedbe ukrepov ministrstva, pristojna za kmetijstvo (MKGP) ter okolje in prostor (MOP).

3.3 ANALIZA VELIKOSTI KMETIJSKIH POVRŠIN ZA ZAGOTAVLJANJE PRIDELAVE HRANE IN POTREBE VARSTVA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ

3.3.1 Povzetek iz Strategije 2020

Analizo velikosti kmetijskih površin za zagotavljanje pridelave hrane in potrebe varstva kmetijskih zemljišč smo osnovali na podatkih iz Strategije 2020, ki smo jih nadgradili s šestimi scenariji.

V Strategiji 2020 so predstavljene analize in usmeritve za vse kmetijske sektorje v Sloveniji. V našo nadaljnjo analizo smo privzeli tiste, ki v svojih analizah obravnavajo tudi površine kmetijskih zemljišč, razen travnikov in pašnikov. V naši analizi smo torej upoštevali površine njiv in vrtov ter trajnih nasadov.

Ti sektorji so (Preglednica 3.1):

- poljedelstvo, kjer so obravnavane kulture oz. skupine kultur: žita, oljnice, krompir in sladkorna pesa. Pridelave slednje trenutno v Sloveniji ni, a njena morebitna ponovna uvedba ne vpliva na rezultate predvidenih scenarijev.
- vrtnarstvo, ki vključuje gojenje zelenjave, okrasnih rastlin in zelišč ter semenarstvo. Gojenje gob, ki sicer tudi spada v ta sektor ne zaseda kmetijskih površin in ga v analizi ne obravnavamo.
- sadjarstvo,
- vinogradništvo,
- oljkarstvo in
- hmeljarstvo.
-

Od ostalih sektorjev le še govedoreja omenja potrebo po kmetijskih zemljiščih, vendar se analize nanašajo na trajne travnike, ki pa jih nismo vključili v naše analize za potrebe varovanja kmetijskih zemljišč.

V nadaljevanju je povzetek analiz posameznih sektorjev (oz. kultur) iz Strategije 2020 ter v Preglednici 1 zbir vseh obravnavanih podatkov.

Pri **žitih** imamo v Sloveniji 70,2 % samooskrbo. Sejemo jih na približno 100.000 ha in predstavljajo približno 50 % delež v kolobarju. Sektor ne predvideva povečanja površin. Za potrebe naše analize smo izračunali, da bi za 100 % samooskrbo z žiti potrebovali 142 450 ha površin letno.

Ogrščico trenutno pridelujemo na površini 5.141 ha, a je predvideno povečanje na 10.500 ha površine. **Oljne buče** pridelujemo na 4.512 ha in v strategiji ni predvidenega povečanja po površini.

Krompir pridelujemo na 3 386 ha površine in pri tem dosegamo 55 % samooskrbo. Sektor ne predvideva povečanja površin. Za potrebe naše analize smo izračunali, da bi za 100 % samooskrbo potrebovali 6.156 ha površin s krompirjem.

Zelenjavo gojimo na površini 4.371 ha in dosegamo 34 % samooskrbo. Tudi tu sektor ni predvidel povečanja površin in enako kot pri krompirju smo za potrebe naše analize izračunali površino, ki bi zagotavljala 100 % samooskrbo z zelenjavo, to je 12.856 ha.

Okrasne rastline gojimo na 206 ha in **zelišča** na 41 ha. **Semenarstvo** poteka na 1.500 ha. Pri nobeni od teh dejavnosti sektor ne predvideva povečanja pridelovalnih površin.

Ekstenzivno sadjarstvo zaseda 4.900 ha površin, **intenzivno sadjarstvo** 4.100 ha. Predvideno je povečanje površin za intenzivno sadjarstvo in sicer na 6.550 ha. **Vinogradništvo** zaseda 18.000 ha in predvideva ohranjanje površin.

Oljčniki se raztezajo na 1.967 ha površin, pri čemer dosegamo trenutno 25 % samooskrbo z oljčnim oljem. Sektor predvideva od 600 do 1.000 ha novih površin, kar ob največji različici pomeni 2.967 ha oljčnikov v prihodnje.

Hmelj gojimo na 1.159 ha. Dodatno je še 638 ha v premeni. Sektor predvideva ohranjanje teh površin, torej skupno okoli 1.800 ha.

Preglednica 3.1: Predvidne površine za pridelavo nekaterih kmetijskih kultur oz. skupin kultur v Sloveniji, relevantnih za določitev TVKZ (Vir podatkov: Strategija za izvajanje resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020)

Kultura oz. skupina kultur	samooskrba	površina sedaj	predvideno povečanje	površina za 100 % samooskrbo oz. predvidevanje	Scenarij 1.1	Scenarij 1.2	Scenarij 2.1	Scenarij 2.2	Scenarij 3.1	Scenarij 3.2
	(%)	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(ha)
Poljedelstvo (1)										
žita	70,2	100.000		142.450	300.000	300.000	427.350	427.350	284.900	284.900
oljnice										
- ogrščica		5.141	5.359	10.500						
- oljne buče		4.512		4.512						
krompir	55	3.386		6.156						
sladkorna pesa										
Vrtnarstvo (2)										
zelenjava	34	4.371		12.856	4.371	12.856	4.371	12.856	4.371	12.856
okrasne rastline		206		206						
zelišča		41		41						
semenarstvo		1.500		1.500						
Sadjarstvo (3)										
- ekstenzivno		4.900		4.900	4.900	4.900	4.900	4.900	4.900	4.900
- intenzivno		4.100	2.450	6.550	6.550	6.550	6.550	6.550	6.550	6.550
Vinogradništvo (4)		18.000		18.000	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000
Oljkarstvo (5)	25	1.967	600-1000	2.967	2.967	2967	2.967	2.967	2.967	2.967
Hmeljarstvo (6)		1.159+638		1.800	1.800	1.800	1.800	1.800	1.800	1.800
Površine njiv in vrtov (1 +2)					304.371	312.856	431.721	440.206	289.271	297.736
Površine trajnih nasadov (3 + 4 + 5 + 6)					34.217	34.217	34.217	34.217	34.217	34.217
Površine skupaj					338.588	347.073	465.938	474.423	323.488	331.973

3.3.2 Opis scenarijev

Za potrebe naše analize pogoja zagotavljanja hrane smo oblikovali šest scenarijev, ki temeljijo na potrebnih površinah za pridelavo hrane. Scenariji se razlikujejo po velikosti površin za gojenje žit in zelenjave, sedaj in ob preračunani 100 % samooskrbi ter prevladujočem dvoletnem oz. triletnem poljedelskem kolobarju (Preglednica 3.2). Slednjemu ustreza 33 % oz. sedanji 50 % delež žit v kolobarju. V scenarijih, kjer smo upoštevali triletni kolobar, smo površino za gojenje žit povečali trikrat, kjer smo upoštevali sedanji obseg, 50 % delež v kolobarju (torej prevladujoči dvoletni kolobar) pa dvakrat (Preglednica 3.1).

Površin ostalih poljedelskih kultur nismo dodatno upoštevali, saj se razvrstijo v kolobarju. K tem površinam smo dodali površine za gojenje zelenjave v dveh različicah (sedanji obseg in ob 100 % samooskrbi), četudi zelenjavo vsaj delno lahko gojimo tudi v poljedelsko-zelenjavnem kolobarju in bi lahko tudi te površine upoštevali kot pri omenjenih ostalih poljščinah. Zgoraj omenjene površine predstavljajo potrebne njivske površine (Preglednica 3.1), ki jih v določenem obsegu sedaj oz. jih lahko zaseda tudi (netrajno) travinje.

K zgoraj omenjenim površinam smo prišteli predvidene površine trajnih nasadov (Preglednica 3.1), kamor smo prišteli tudi hmeljišča skupaj z zemljišči v premeni. Predvsem slednje (torej cca 650 ha) bi lahko prišteli tudi k njivskim površinam, a v seštevku njiv in vrtov pomeni to le 0,1 do 0,2 % površine, torej zanemarljivo malo.

Preglednica 3.2: Razlike med scenariji, uporabljenimi v analizi pogoja pridelave hrane

	Žita/ površina sedaj (100.000 ha) Triletni kolobar (33 % žit)	Žita/ površina za 100 % samooskrbo (142.450 ha) Triletni kolobar (33 % žit)	Žita/ površina za 100 % samooskrbo (142.450 ha) Dvoletni kolobar (50 % žit)
Zelenjava/ površina sedaj (4.371 ha)	Scenarij 1.1	Scenarij 2.1	Scenarij 3.1
Zelenjava/ površina za 100 % samooskrbo (12.856 ha)	Scenarij 1.2	Scenarij 2.2	Scenarij 3.2

3.3.3 Rezultati scenarijev in komentar

Na podlagi predstavljenih podatkov iz Strategije 2020, izvedenih računov in v skladu z opisanimi scenariji bi v Sloveniji potrebovali najmanj sledeče površine za pridelavo rastlinske hrane in krme (Preglednica 3.1):

- 338.588 ha (Scenarij 1.1),
- 347.073 ha (Scenarij 1.2),
- 465.938 ha (Scenarij 2.1),
- 474.423 ha (Scenarij 2.2),
- 323.488 ha (Scenarij 3.1) in
- 331.973 ha (Scenarij 3.2).

Najbližje številki 350.000 ha, kar je v Strategiji 2020 zapisan ključni cilj za površino TVKZ, je torej Scenarij 1.2, kjer smo upoštevali sedanjo (70,2 %) samooskrbo z žiti v triletnem kolobarju ($100.000 \text{ ha} \times 3$), povečanje samooskrbe z zelenjavo na 100 % (12.856 ha) in predvidene površine v prihodnje za posamezne sektorje: sadjarstvo (4.900 ha + 6.550 ha), vinogradništvo (18.000 ha), oljkarstvo (2.967 ha) ter hmeljarstvo (1.800 ha).

Precej realno je tudi, da se delež žit v kolobarju bistveno ne bo spremenil in torej ostaja 50 %. V tem primeru je realen scenarij 3.2, kjer bi potrebovali 331.973 ha kmetijskih površin, kar je le 5 % manj od predvidenega obsega TVKZ. Pri tem scenariju smo upoštevali 100 % samooskrbo z žiti v dvoletnem kolobarju ($142.450 \text{ ha} \times 2$) ter vse ostalo enako kot pri scenariju 1.2.

Ocenjujemo, da površina 350.000 ha TVKZ zadošča pogojem za pridelavo hrane oz. predstavlja primerno stopnjo varnosti samooskrbe Slovenije z rastlinsko hrano in krmo. Ocenimo temeljimo na predvidenih povečanih ali po velikosti nespremenjenih pridelovalnih površinah znotraj sektorjev, ki so upoštevali tudi naravne danosti za pridelavo (npr. oljkarstvo, vinogradništvo). Po drugi strani del rastlinske pridelave poteka in bo potekal tudi v prihodnje na njivah in vrtovih ter zemljiščih s trajnimi nasadi izven TVKZ, s čimer se stopnja samooskrbe lahko še povečuje.

V določitev TVKZ morajo biti v čim večjem obsegu vključene njive oz. travniki, ki so nastali na nekdanjih njivah, upoštevajoč primerno boniteto zemljišč. Le na ta način se bo po potrebi delež njiv lahko ustrezno povečal, da bomo dosegli primerno stopnjo samooskrbe z rastlinsko hrano in krmo.

4. ANALIZA POGOJA OHRANJANJA IN RAZVOJA PODEŽELJA TER OHRANJANJA KRAJINE

4.1 KMETIJSTVO IN KULTURNA KRAJINA

Razprava o razvoju kmetijstva in trajnem varstvu kmetijskih zemljišč je neposredno povezana tudi z vprašanji razvoja podeželja ter razvoja in varstva kulturne krajine, ki s povečevanjem zavedanja o pomenu krajin postajajo vedno bolj izrazita. Kmetijstvo je dejavnost, ki odločilno vpliva na nastanek kulturne krajine. Z obdelovalnimi postopki preteklih obdobij je kmetijstvo soustvarilo krajinsko zgradbo, ki odraža raznolike družbene razmere in prilagojenosti rabe naravnim, predvsem klimatskim in reliefnim razmeram. Zlasti na območjih z zaostrenimi naravnimi razmerami so se oblikovale nekatere najvrednejše slovenske kulturne krajine, ki izkazujejo visoko stopnjo prilagajanja različnih tehnologij rabe tal naravni zgradbi prostora, npr. značilno umeščanje naselbin v krajinski prostor, stike poselitve z obdelovalnimi površinami, oblikovanje obdelovalnih teras, ekstenzivno rabo površin na strminah in v poplavnem svetu (Krajina in prostorski razvoj Slovenije, 2002).

Že tipološko razvrščanje in vrednotenje slovenskega krajinskega prostora (Regionalna razdelitev krajinskih tipov Slovenije, 1998; Izjemne krajine Slovenije, 1999) je pokazalo, da so se krajinska območja, ki jih je oblikovala tradicionalna kmetijska raba, ohranila le na odročnih območjih. Ta zaradi zahtevnih naravnih razmer, spremenjenih demografskih značilnosti in gospodarskih razmer ostajajo zunaj razvojnih tokov in jim marsikje grozi opuščanje ter posledično zaraščanje in izguba kulturnosti krajin.

4.2 SKUPEN CILJ IN TVORNO REŠEVANJE PROBLEMOV

Prostor je omejena dobrina, zato se bo manevrski prostor njegovega urejanja nenehno zmanjševal. Sočasen razvoj družbe, ki zahteva nenehno poseganje v prostor ter povečevanje varstvenih prizadevanj, ki so posledica vedno bolj izostrenih problemov v okolju, vključno s problemi pridelave hrane, pa hkrati pomeni tudi naraščanje konfliktov posameznih interesov v prostoru. Pri tem je kulturna krajina območje največjih spreminjanj in največjega konflikta interesov, zato sta od vseh tipov prostora njeni bodoči funkcija in podoba najbolj negotovi. Ogrožata jo človek s svojimi posegi ter narava s svojo sposobnostjo ponovnega "osvajanja" v preteklosti izgubljenih zemljišč.

Ta grožnja zahteva in omogoča skladno varstvo kmetijskih zemljišč in kulturne krajine. Tvorno in aktivno reševanje aktualnih problemov, ob kritičnem upoštevanju trendov razvoja, in oblikovanje jasnih in skupnih ciljev je ključnega pomena.

Cilji prostorskega razvoja, vključno z razvojem kmetijstva, se morajo jasno odraziti v prostorskem konceptu, ki naj preseže negotovost o tem, kaj bo družba (lokalna skupnost) s posameznim delom svojega ozemlja počela v prihodnje:

- katera območja prostorsko razvijala, aktivno spreminjala in
- katera območja in prostorske prvine bo strateško ohranjala, tudi za potrebe pridelave hrane, posledično ta območja tudi formalizirala kot TVKZ.

Usmerjanje razvoja mora zato izhajati tako iz razvojnih izhodišč, kakor tudi varovalnih vzgibov nekega prostora in predmeta samega varstva. Ta dvojnost izhodišč je lastna tudi kmetijstvu samemu. Treba ga je razumeti kot razvojno, gospodarsko dejavnost, ki ima določene zahteve po prostoru in stanju naravnih virov, predvsem zemljišč. Po drugi strani pa je treba upoštevati

njegov naraščajoči družbeni pomen, ki se kaže tudi v zahtevah in možnostih za varstvo krajine in ohranjanju poselitve na demografsko ogroženih območjih. Razvojni model, ki zagotavlja gospodarsko učinkovitost kmetijske dejavnosti in hkrati ohranjanje kulturne krajine, se zdi torej edini možen in pravi (Krajina in prostorski razvoj Slovenije, 2002; Kmetijstvo in prostorski razvoj Slovenije, 2002).

4.3 IZHODIŠČA RAZVOJA IN VARSTVA KULTURNE KRAJINE

Nadaljnje zmanjševanje kmetijskih zemljišč v ravninskih območjih, ki se mu žal ne bo moč povsem izogniti, in nuja gospodarske učinkovitosti bo nujno zahtevala tudi spremembe v kmetijstvu, predvsem iskanje novih oblik obdelave tal in pridelave hrane.

Ne glede na to, kakšne bodo te spremembe, moramo pri posegih krajino upoštevati v dveh njenih temeljnih značilnostih, kot naravno zgradbo, z ohranjanjem naravne prvobitnosti in zagotavljanjem nemotenega odvijanja naravnih procesov, ter kot človekov bivalni in proizvodni prostor, z zagotavljanjem plodnega in ekonomsko zdravega ter harmoničnega družbenega življenja (Regionalna razdelitev krajinskih tipov Slovenije, 1998). Pri tem naj bo poseben izziv oblikovano, urejeno podeželje, ki ga ni moč prepustiti naključjem, temveč mora biti skrbno načrtovano.

Cilj varstva krajine ni nujno ohranjati zatečeno stanje, pač pa vzpostavljati ravnovesje med krajino in družbeno skupnostjo, ki jo upravlja. To ravnovesje mora temeljiti na realnem in odgovornem odnosu države, lokalne skupnosti, posameznika in stroke. Interes varstva kulturne krajine namreč ne sovпада nujno z interesom neke druge dejavnosti, kar terja zavzeto medsektorsko delovanje in ustrezne usklajevalne postopke. Ključno pa je, da na osnovi analize in vrednotenja ter razumevanja procesov v neki krajini skušamo argumentirano usmerjati prostorski razvoj tako, da se:

- ohranjajo tiste bistvene krajinske značilnosti, ki opredeljujejo neko krajino kot kulturno,
- ohranjanja dejavnosti in rabe, ki so kulturno krajino izoblikovale in jo bodo ohranjale tudi v bodoče.

Določitev TVKZ torej smiselno sovпада z ohranjanjem kulturne krajine. TVKZ so sicer namenjena ohranjanju naravnega vira, na njih naj bi bile prednostno vezane (potencialne) njivske površine namenjene pridelavi hrane. Vendar "režim" TVKZ ne regulira kmetijske kulture, načina pridelave, izvajanje kmetijskih operacij ter ne negira ostalih ciljev in režimov. TVKZ torej ne pomeni avtomatično intenzifikacije kmetijstva, ampak se v območjih kulturne krajine (tudi dediščinske) lahko ohranja značilen krajinski vzorec, parcelna struktura, naravne kulturne prvine.

4.4 IZHODIŠČA STRATEGIJE PROSTORSKEGA RAZVOJA SLOVENIJE

Zgoraj opisana izhodišča strateškega/trajnega varstva kmetijskih zemljišč in ohranjanja kulturne krajine so smiselno vpeta že v Strategijo prostorskega razvoja Slovenije. V poglavju II Zasnova prostorskega razvoja Slovenije s prioriteta in usmeritvami za doseg ciljev prostorskega razvoja Slovenije je tako v točki 6 Vitalnost in privlačnost podeželja med drugim določeno:

- "(6) Prostorske možnosti za **razvoj modernega kmetijstva se zagotavlja predvsem v ravninskih predelih**, kjer so za to ustrezni pogoji in kjer je kmetijstvo lahko konkurenčno v evropskih razmerah. Kmetijsko dejavnost in kmetijske kulture se prilagaja potencialu posameznega območja za pridelavo hrane in razpoložljivosti vode,

posebno na območjih s sušnimi razmerami, kot je to na primer v Prekmurju. Na območjih z najboljšimi pridelovalnimi pogoji se lahko kmetijska dejavnost specializira in racionalno prostorsko organizira. Na območjih s **slabšimi pridelovalnimi pogoji**, to je na hribovitih in kraških območjih, se razvija dopolnilne programe in **kmetijsko dejavnost povezuje z vzdrževanjem kulturne krajine**, preprečevanjem zaraščanja, ohranjanjem biotske raznovrstnosti in naravnih vrednot, promocijo in kvalitetno rabo kulturne dediščine ter trajnostno naravnanim turizmom."

V točki 7 Krepitev prepoznavnosti kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti krajine je med drugim zapisano:

- "(1) Slovensko krajino razvijamo kot naravno krajino predvsem na odmaknjenih in ohranjenih območjih, kot **kulturno krajino** na **tradicionalnih kmetijskih območjih** oziroma slovenskem podeželju, kot urbano krajino v okolici večjih mest, na območjih z **visokim pridelovalnim potencialom tal za kmetijsko rabo** pa kot **kmetijsko intenzivno krajino**. S prostorskim razvojem se v vsakem od teh območij zagotavlja **ohranjanje ključnih prepoznavnih krajinskih značilnosti**."

Pomembno je, da se ta izhodišča ohranijo tudi v okviru pričakovane prenove SPRS!

5. METODOLOGIJA ZA RAZVRŠČANJE ZEMLJIŠČ V RAZLIČNA OBMOČJA IN ZA RAZMEJITEV TER DOLOČITEV STRATEŠKIH OBMOČIJ ZA KMETIJSTVO IN PRIDELAVO HRANE

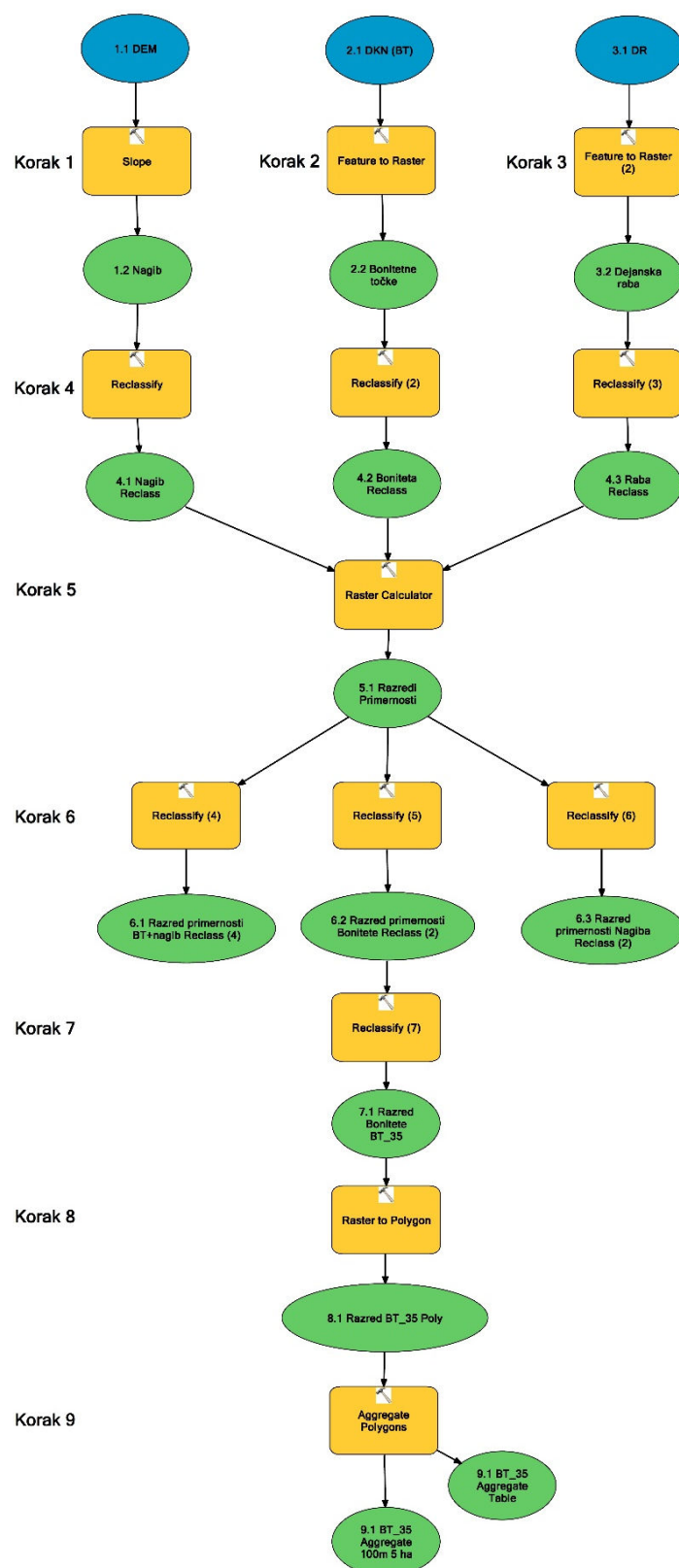
V tem poglavju so predstavljeni metodološki pristopi, razloženi pogoji in opisani kriteriji za določitev in razvrščanje zemljišč v različna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane. Razložen je tudi postopek prostorske razmejitev in določitve območij za kmetijstvo in pridelavo hrane na karti in sicer glede na njihovo primernost za kmetijsko rabo in zagotavljanje prehranske varnosti.

Metodologija za razvrščanje in razmejitev zemljišč v različna območja je razdeljena na dva dela in sestoji iz desetih (10) korakov. Prvi del, ki sestoji iz devetih (9) korakov uporablja modeliranje prostorskih podatkovnih slojev in je razložen v podpoglavju 5.1. Drugi del (10. korak) uporablja metodo ekspertne razmejitev in določitve območij, ki je razložena v podpoglavju 5.2 in poglavju 6. Za pridobitev ustreznega rezultata in določitev območij sta potrebna oba dela. Oba dela sta medsebojno odvisna in kot samostojna ne bi podala popolne informacije za razmejitev in določitev območij za kmetijstvo in pridelavo hrane. Glavni razlog soodvisnosti je v topološki, geološki in pedološki raznolikosti ter klimatski raznolikosti, kar zelo vpliva na način formiranja območij najboljših zemljišč za kmetijstvo in pridelavo hrane. Samo avtomatsko določanje ali samo daljinsko zaznanje preko letalskih posnetkov ne bi omogočilo dovolj natančne določitve različnih tipov območij. Celoten postopek je bil izveden v programskem okolju ESRI ArcGIS 10.1

5.1 MODELIRANJE PROSTORSKIH PODATKOVNIH SLOJEV

Metoda je zasnovana tako, da smo iz treh osnovnih slojev pripravili sloj, ki kmetijska zemljišča razvrsti v štiri razrede po primernosti za kmetijstvo in pridelavo hrane. Ob nadaljnji obdelavi podatkov in ob upoštevanju le zakonskih določil (kmetijska zemljišča z več kot 35 bonitetnimi točkami) je bila pripravljena tudi avtomatsko izdelana karta območij najboljših kmetijskih zemljišč. Obe podlagi sta bili uporabljeni v drugem delu z daljinskim zaznavanjem. Celotna metodologija izdelave karte območij najboljših kmetijskih zemljišč sestoji iz devetih (9) korakov (Slika 5.1). Medtem, ko pridemo do prostorskega sloja s štirimi razredi primernosti že v šestih (6) korakih, je v desetem koraku izvedena končna razmejitev in določitev območij.

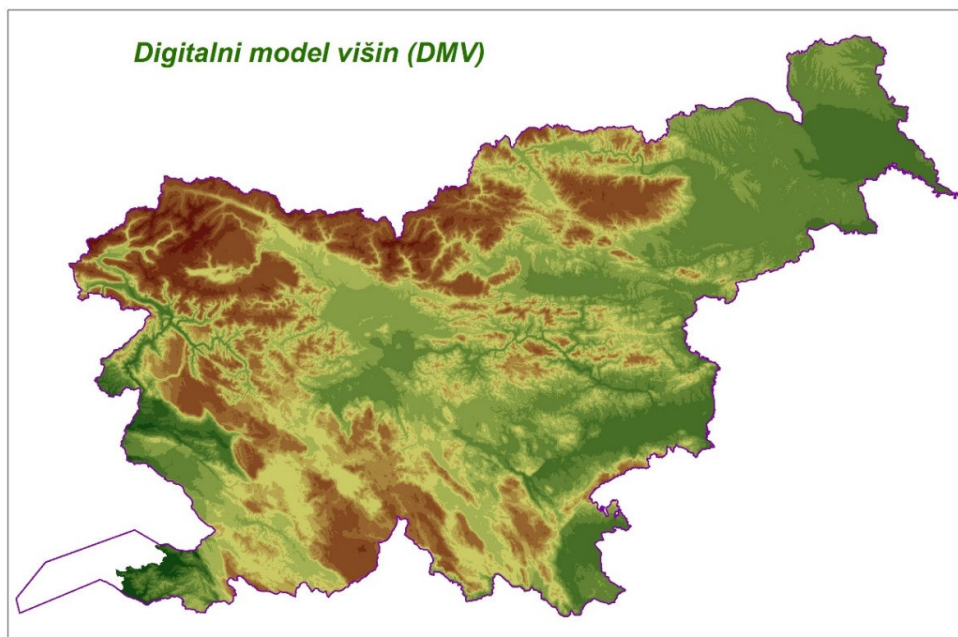
Strokovna podlaga za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo

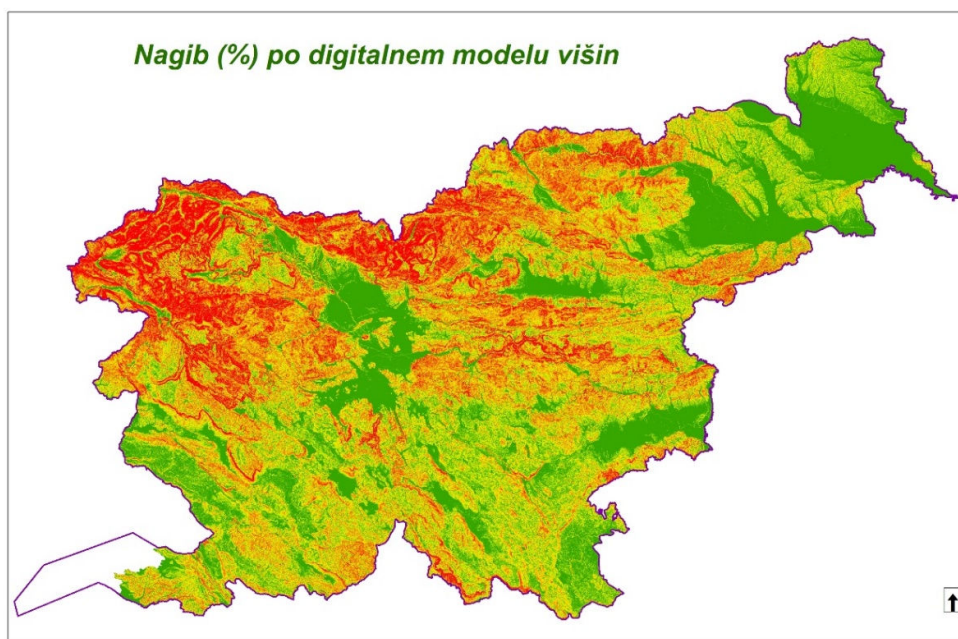
Slika 5.1: Model razvrščanja zemljišč v različna območja ter za razmejitev in določitev območij za kmetijstvo in pridelavo hrane

Korak 1 – 3: Priprava osnovnih slojev

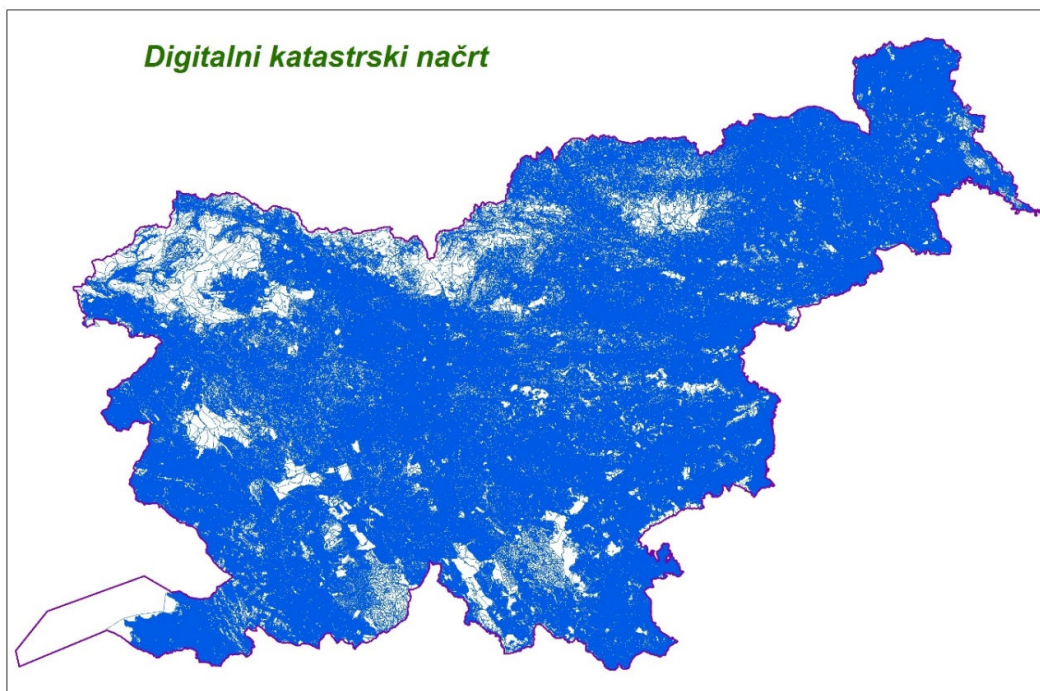
V prvem koraku rastrski 25 metrski sloj digitalnega modela višin (DMV) pretvorimo v rastrski sloj Nagib z določenimi odstotki padca (%) (Slika 5.2, Slika 5.3). DMV je na sliki 5.1 označen z DEM (Digital elevation model). V drugem koraku poligonski sloj Digitalnega katarskega načrta (DKN) pretvorimo v 25 metrski rastrski sloj (Bonitetne točke) na osnovi podatkov o bonitetnih točkah (BT) zemljišč (Slika 5.4, Slika 5.5). V tretjem koraku poligonski sloj Dejanske rabe pretvorimo v 25 metrski rastrski sloj (Dejanska raba) na osnovi podatkov o šifri rabe (RABA_ID) (Slika 5.6).

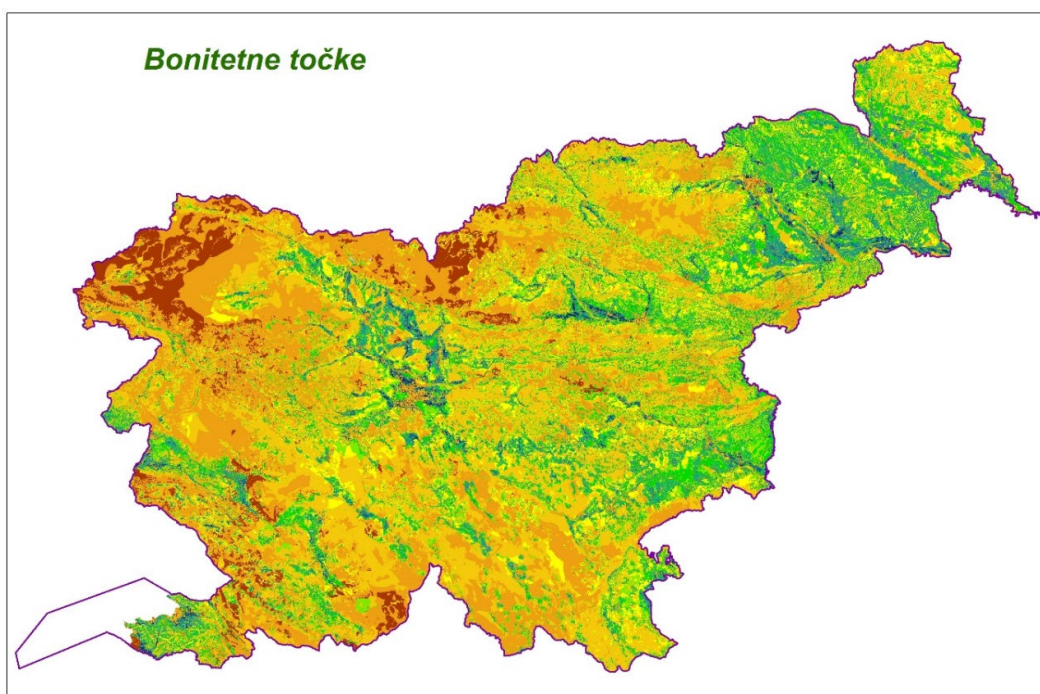
Slika 5.2: Digitalni model višin (DMV)

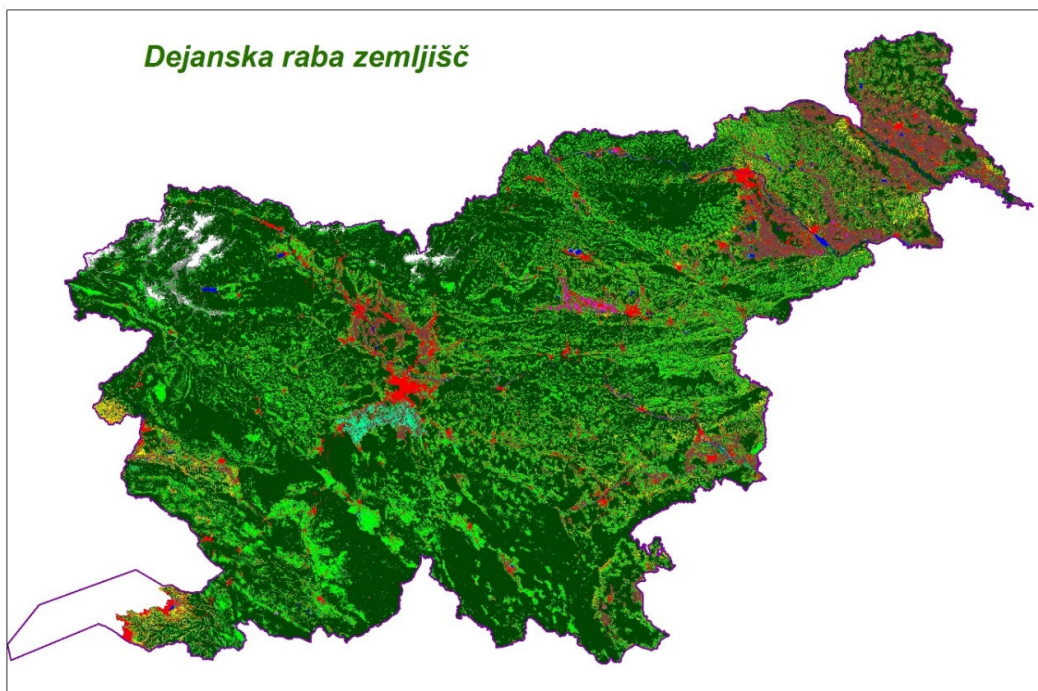
Slika 5.3: Nagib (%) po digitalnem modelu višin

Slika 5.4: Digitalni katastrski načrt (DKN)

Slika 5.5: Bonitetne točke (BT) po digitalnem katastrskem načrtu (DKN)

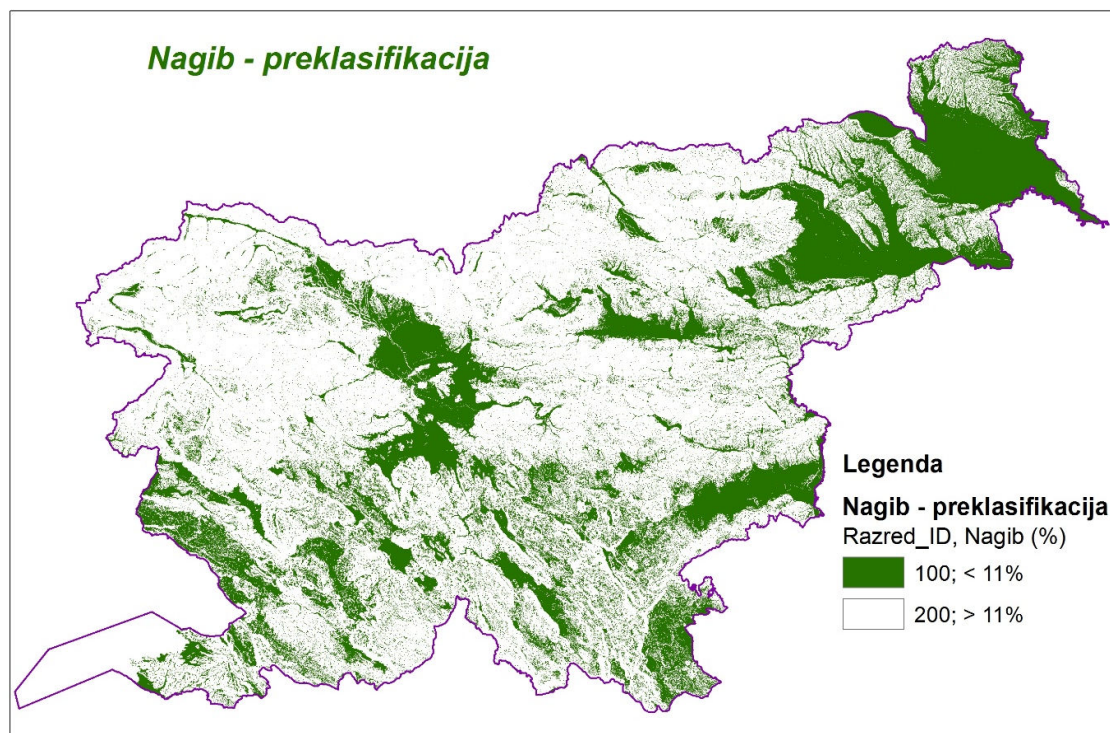
Slika 5.6: Dejanska raba zemljišč (RABA)

Korak 4: Preklasifikacija osnovnih slojev

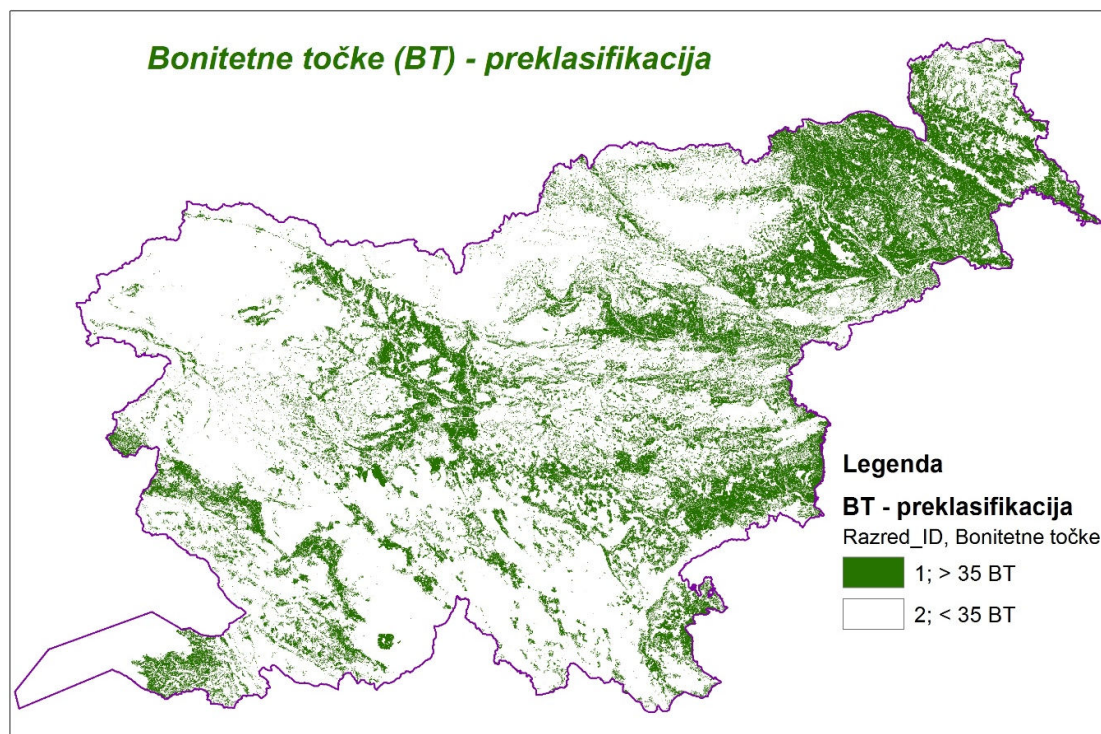
V četrtem koraku podatke vseh treh novo pripravljenih rastrskih slojev preklasificiramo tako, da novi sloji vsebujejo le dva podatka in sicer o, za kmetijstvo, ugodnih in neugodnih zemljiščih (Preglednica 5.1). Sloj Nagib preklasificiramo v sloj Nagib Reclass tako, da nagibe manjše ali enake od 11 % označimo s 100 in večje od 11 % z 200 (Slika 5.7). Mejo 11 % smo izbrali, ker je v Merilih za bonitiranje zemljišč določeno, da je na zemljiščih z več kot 11 % omejena raba kmetijske tehnike, zaradi nagiba navzgor. Sloj Bonitetne točke preklasificiramo v sloj Boniteta Reclass tako, da bonitete manjše ali enake od 35 označimo z 1 in večje od 35 z 2 (Slika 5.8). Meja 35 bonitetnih točk je določena z Zakonom o kmetijskih zemljiščih. Sloj Dejanska raba preklasificiramo v sloj Raba Reclass, tako da šifre rabe manjše od 2000 (1100 – 1800), ki določajo kmetijske rabe označimo z 10 in večje ali enake 2000 (2000 – 7000), ki določajo nekmetijske rabe z 20 (Slika 5.9).

Preglednica 5.1: Vrednosti atributnih tabel rastrskih slojev pred (stari razred) in po (novi razred) preklasifikaciji

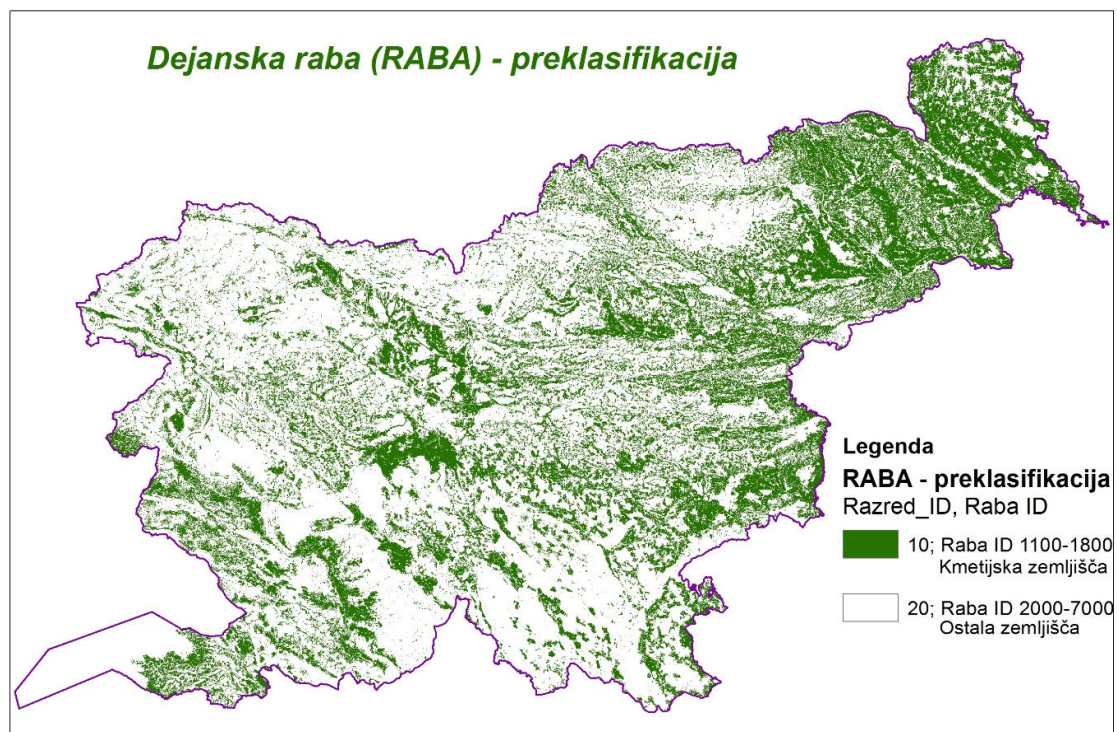
	Rastrski sloji					
	nagib		bonitetne točke		dejanska raba (ID)	
Stari razred	≤ 11%	> 11%	≤ 35	> 35	<2000	≥ 2000
Preklasificiran novi razred	100	200	1	2	10	20

Slika 5.7: Preklasifikacija sloja nagiba v dva razreda z do in z nad 11 % nagiba

Slika 5.8: Preklasifikacija sloja bonitetnih točk (BT) v dva razreda z do in z nad 35 bonitetnih točk

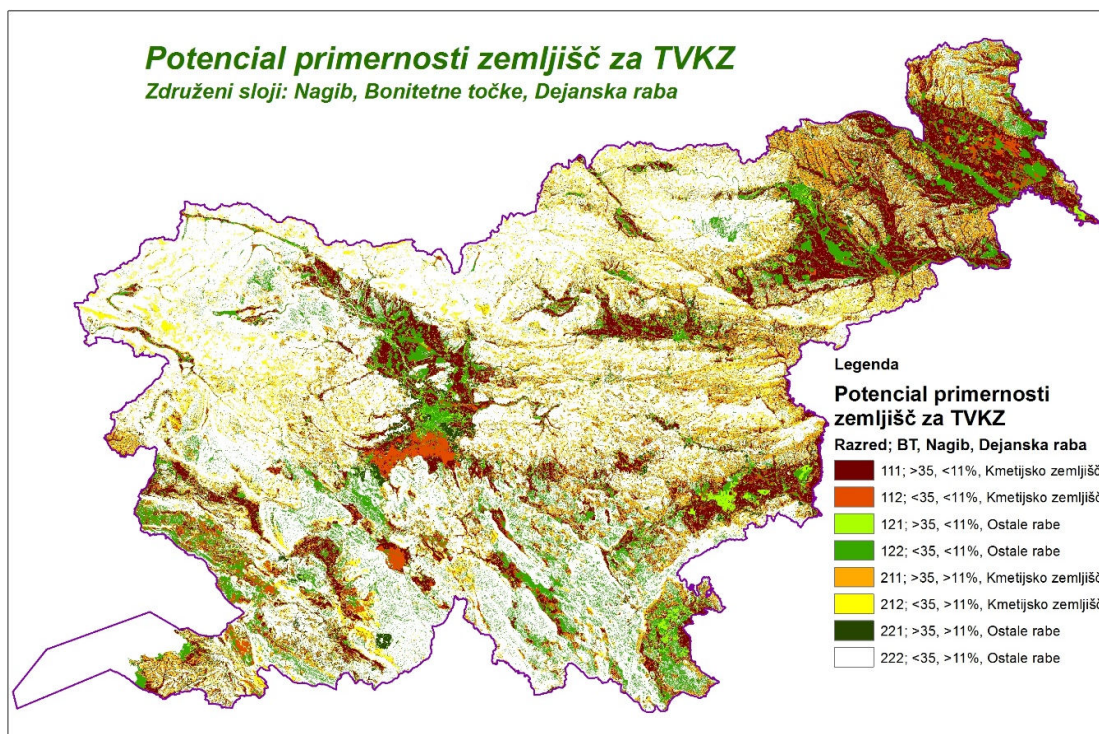
Slika 5.9: Preklasifikacija sloja dejanske rabe (RABA) v dva razreda s šiframi z do in z nad 2000

Korak 5: Združevanje slojev

V petem koraku združimo vse tri preklasificirane sloje (Nagib Reclass + Boniteta Reclass + Raba Reclass), tako da jih seštejemo v sloj Razredi primernosti (Slika 5.10). Z združitvijo nastane osem (8) razredov (Preglednica 5.2), ki predstavljajo različne možne kombinacije nagiba, bonitete in rabe.

Preglednica 5.2: Številčni in opisni podatek razredov primernosti po združitvi rastrskih slojev

Razred primernosti		Površina		Vrsta rabe
Številka	Opis (nagib, dejanska raba, bonitetne točke)	ha	%	
111	≤ 11%, <2000, > 35	250.805	12,4	Kmetijska zemljišča
112	≤ 11%, <2000, ≤ 35	99.216	4,9	
211	> 11%, <2000, > 35	157.634	7,8	
212	> 11%, <2000, ≤ 35	165.045	8,1	
121	≤ 11%, ≥ 2000, > 35	49.379	2,4	Ostale rabe
122	≤ 11%, ≥ 2000, ≤ 35	219.626	10,8	
221	> 11%, ≥ 2000, > 35	61.794	3,1	
222	> 11%, ≥ 2000, ≤ 35	1.022.179	50,5	

Slika 5.10: Sloj potencial primernosti zemljišč za trajno varovana kmetijska zemljišča (TVKZ), ki je nastal iz združitve preklasificiranih slojev nagiba, bonitetnih točk in dejanske rabe

Korak 6: Preklasifikacija Razredov primernosti

V šestem koraku sloj Razredi primernosti preklasificiramo tako, da odstranimo razrede z ostalimi rabami. Preostale razrede s kmetijskimi rabami lahko glede na potrebe prerazporedimo glede boniteto ali nagib v dva razreda primernosti ali kombinacijo bonitete in nagiba v dva ali štiri razrede primernosti za kmetijstvo in pridelavo hrane (Preglednica 5.3). Za potrebe te študije smo pripravili vse tri sloje. Prvi sloj se imenuje »Razred primernosti BT+nagib Reclass (4)«, kjer smo razrede rangirali od 1-najbolj primerno do 4-najmanj primerno glede na boniteto in nagib (Slika 5.11). Drugi sloj se imenuje »Razred primernosti Bonitete Reclass (2)«, kjer smo razrede rangirali v 1-najbolj primerno in 2-manj primerno glede na to, ali je boniteta večja ali manjša od 35 (Slika 5.12). Tretji sloj se imenuje »Razred primernosti Nagiba Reclass (2)«, kjer smo razrede rangirali v 1-najbolj primerno in 2-manj primerno glede na to, ali je nagib terena manjši ali večji od 11 % (Slika 5.13). Vsi sloji so takoj uporabni za pomoč pri določevanju in razmejitvi območij za kmetijstvo in pridelavo hrane (poglavje 6). Iz sloja 2 lahko z nadaljnjimi koraki pridobimo območja najboljših kmetijskih zemljišč, ki lahko še bolj natančno pripomorejo k določitvi območij za kmetijstvo in pridelavo hrane po pomembnosti.

Preglednica 5.3: Rangiranje preklasificiranega rastrskega sloja Razredov primernosti za kmetijska zemljišča

Sloj 1: Razred primernosti BT+nagib Reclass (4)

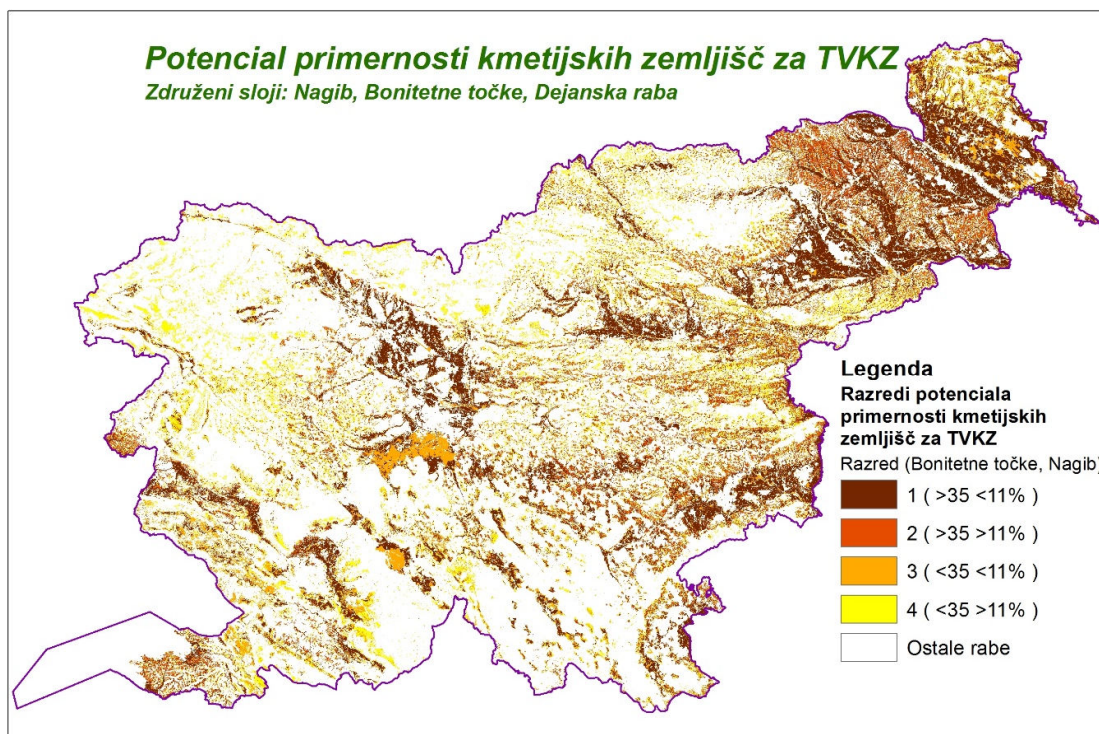
Razred primernosti za kmetijstvo in pridelavo hrane		Lastnosti kmetijskih zemljišč po dejanski rabi		Površina	
Rang primernosti	Številka razreda	nagib	bonitetne točke	ha	% površine Slovenije
1 – najbolj primerno	111	≤ 11%	> 35	250.805	12,4
2 – primerno	211	> 11%	> 35	157.634	7,8
3 – delno primerno	112	≤ 11%	≤ 35	99.216	4,9
4 – manj primerno	212	> 11%	≤ 35	165.045	8,1

Sloj 2: Razred primernosti Bonitete Reclass (2)

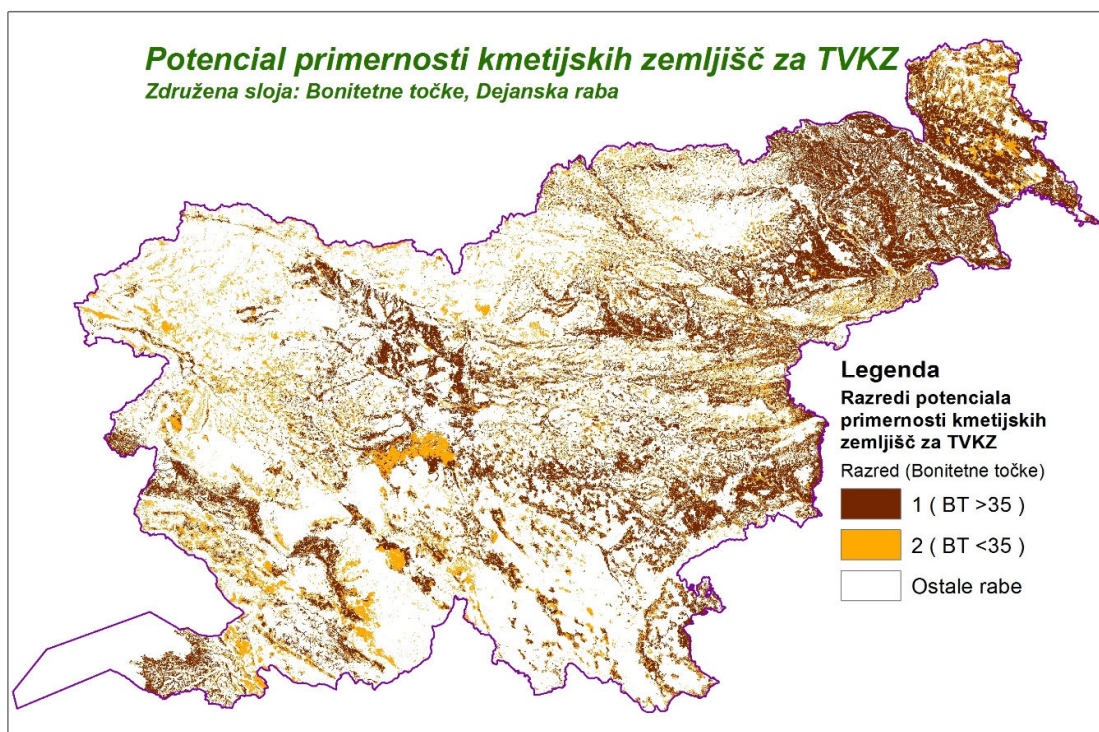
Razred primernosti za kmetijstvo in pridelavo hrane		Lastnosti kmetijskih zemljišč po dejanski rabi			
Rang primernosti	Številka razreda	bonitetne točke			
1 – najbolj primerno	111, 211	> 35		408.439	20,2
2 – manj primerno	112, 212	≤ 35		264.261	13,0

Sloj 3: Razred primernosti Nagiba Reclass (2)

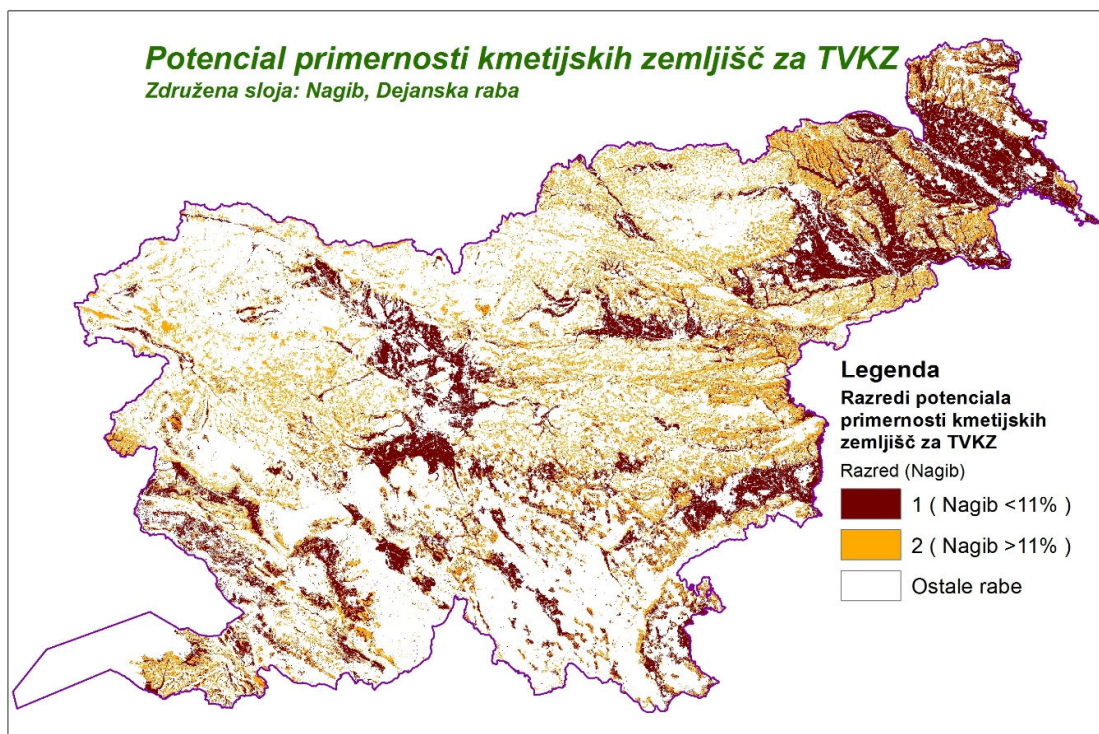
Razred primernosti za kmetijstvo in pridelavo hrane		Lastnosti kmetijskih zemljišč po dejanski rabi			
Rang primernosti	Številka razreda	nagib			
1 – najbolj primerno	111, 112	≤ 11%		350.021	17,3
2 – manj primerno	211, 212	> 11%		322.679	15,9

Slika 5.11: Sloj 1 potencial primernosti kmetijskih zemljišč za trajno varovana kmetijska zemljišča (TVKZ) oblikovan v štiri razrede, ki je nastal iz združitve preklasificiranih slojev nagiba, bonitetnih točk in dejanske rabe

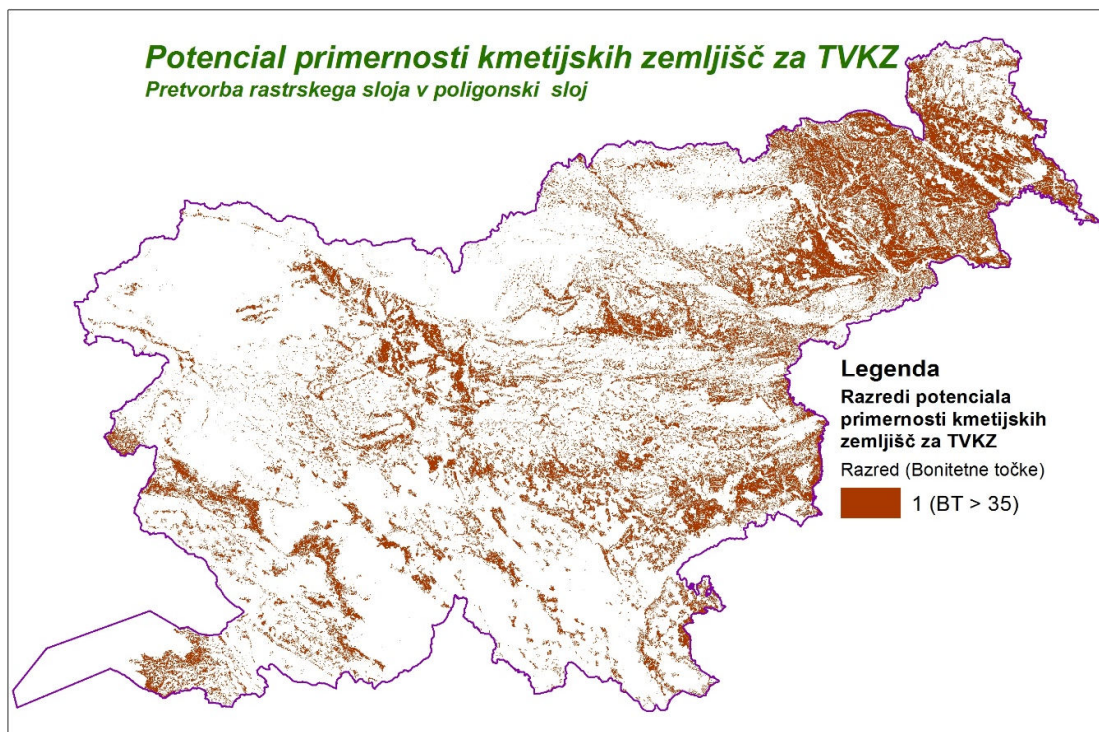
Slika 5.12: Sloj 2 potencial primernosti kmetijskih zemljišč za trajno varovana kmetijska zemljišča (TVKZ) oblikovan v dva razreda, ki je nastal iz združitve preklasificiranih slojev bonitetnih točk in dejanske rabe

Slika 5.13: Sloj 3 potencial primernosti zemljišč za trajno varovana kmetijska zemljišča (TVKZ) oblikovan v dva razreda, ki je nastal iz združitve preklasificiranih slojev nagiba in dejanske rabe

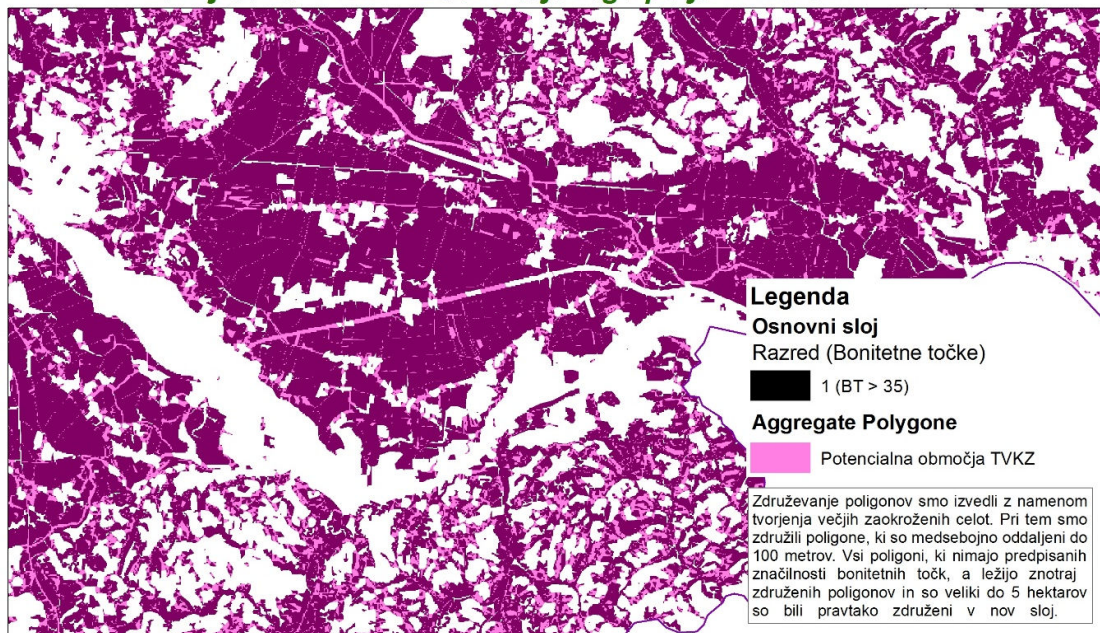
Koraki 7 – 9: Območja najboljših kmetijskih zemljišč

V sedmem koraku smo sloj Razred primernosti Bonitete Reclass (2) preklasificirali tako, da smo ohranili le prostorske podatke o zemljiščih z več kot 35 bonitetnih točk (Slika 5.14). Tako nastali rastrski sloj (Razred Bonitete BT_35) smo v osmem koraku pretvorili v poligonski sloj in ga imenovali Razred BT_35 Poly. V devetem koraku smo agregirali poligone v nov sloj (BT_35 Aggregate 100m 5ha) (Slika 5.15). Spojeni so bili poligoni, ki so med seboj oddaljeni za največ 100 metrov ter zapolnjeni 5 ha veliki prazni prostori znotraj obstoječih poligonov. Razmerje oddaljenosti in velikosti praznih prostorov je možno poljubno spreminjati. Sloj se uporabi pri razmejitvi in določitvi območij za kmetijstvo in pridelavo hrane.

Slika 5.14: Rastrski sloj potencialne primernosti kmetijskih zemljišč za trajno varovana kmetijska zemljišča (TVKZ), ki je pretvorjen v poligonski sloj na osnovi kvalitativnega pogoja iz zakona o kmetijskih zemljišč (BT >35)

Spojena območja potencialno najprimernejših kmetijskih zemljišč za TVKZ - izsek Ptujkega polja in Haloz

Slika 5.15: Poligonski sloj potencialne primernosti kmetijskih zemljišč za trajno varovana kmetijska zemljišča (TVKZ), ki je pretvorjen v poligonski sloj na osnovi kvalitativnega pogoja iz zakona o kmetijskih zemljišč (BT >35) ter v nadaljevanju agregiran sloj, kjer so manjši poligoni združeni v večje zaokrožene celote.

5.2 RAZMEJITEV IN DOLOČITEV OBMOČIJ ZA KMETIJSTVO IN PRIDELAVO HRANE NA RAVNI SLOVENIJE

Za razmejitev in določitev območij smo v desetem koraku poleg slojev iz šestega (Slika 5.11) in devetega (Slika 5.15) koraka uporabili plastnice s 25 metrskim razmikom in aktualne digitalne ortofoto posnetke terena (DOF), ki smo jih pridobili z MKGP portala.

Korak uporablja metodo ekspertne (ročne) razmejitve in določitve tipov glede na krajinske značilnosti, značilnosti kmetijske pridelave in urejanje kmetijskega prostora ter talne značilnosti, ki sooblikujejo tudi skupne značilnosti določitve TVKZ. Na podlagi testa na štirih krajinsko/kmetijsko raznolikih območij (dolina Reke, Škofjeloško hribovje, Haloze, Goričko) so opredeljeni naslednji tipi območij:

- veliki ravninski kompleksi treh podtipov (izrazita ravninska območja, rahlo valovita prehodna območja, ravninska območja Primorja),
- širše izravnave,
- ožje izravnave,
- izmenjave ožjih izravnav in zaplat,
- večje zaplate,
- manjše zaplate,
- posebna območja,
- gozdovi in območja nad gozdno mejo,
- vodni in obvodni prostor ter
- urbana območja.

Koncept členitve, kriteriji za določitev območij in njihove značilnosti so opisani v poglavju 6, v nadaljevanju so opisani principi razmejevanja. Območja velikih ravninskih kompleksov, širših in ožjih izravnav so zaradi pomena in prostorske pojavnosti razmejena relativno bolj natančno kot ostala območja (risana manj generalizirano). Veliki ravninski kompleksi so praviloma zamejeni po robu zaokroženega (običajno po rabi kmetijskega) območja bonitete nad 35 in naklona pod 11%. Kjer je to smiselno, meja nekoliko odstopa od modela in poteka po logičnih mejah prostorskih enot upoštevajoč območja enovitega krajinskega vzorca, pomembnejše prometnice in naselja. Meje širših in ožjih izravnav so praviloma risane po robu dolinskega dna (območju naklona pod 11%, lahko tudi z zajemanjem območij z boniteto manj kot 35) in/ali po robu kompleksov kmetijskih zemljišč. Kjer se to izkaže za logično, je gozd na robu izravnave zaokrožen v sosednje območje (običajno večjih ali manjših zaplat). Gozdni prostor ob vodotokih je zamejen v območja obvodnega prostora.

Območja ostalih kategorij so zamejena z manjšo natančnostjo (risana bolj generalizirano). Razmejitev poleg zaokroženih območij enovitega krajinskega vzorca upošteva konfiguracijo reliefa (razvodnice, smeri pobočij). Lomne točke poligonov so manj goste, meja med območji ne poteka neposredno po robu dejanske zaplate (zaokroženega območja iz modela) ampak smiselno po sredini med posameznimi območji (preko gozdnih območij). Gozdnata območja na robovih območij zaplat so smiselno zajeta v zaokrožena območja gozdov in območij nad gozdno mejo.

Kot urbana območja so zajeta naselja, ki so s SPRS opredeljena kot nacionalna središča mednarodnega pomena, središča nacionalnega pomena in središča regionalnega pomena (vključno s somestji). Meja je generalizirana upoštevajoč namensko rabo prostora iz evidence MOP.

6. RAZMEJITEV IN DOLOČITEV OBMOČIJ ZA KMETIJSTVO IN PRIDELAVO HRANE NA RAVNI SLOVENIJE

V tem poglavju je podan pregled območij za kmetijstvo in pridelavo hrane ter njihov opis, vključno s priporočili za določanje TVKZ. Predstavljene so karte območij za kmetijstvo in pridelavo hrane v merilu 1:250.000 in 1:1.000.000.

6.1 PREGLED OBMOČIJ ZA KMETIJSTVO IN PRIDELAVO HRANE

Območja za kmetijstvo in pridelavo hrane so na ravni Slovenije opredeljena glede:

- značilnosti zemljišč z vidika pridelovalnega potenciala (bonitetne točke, relief in dejanska raba), obsega, zaokroženosti, zagotavljanja pridelave hrane, ohranjanja in razvoja podeželja ter ohranjanja krajine, ki sooblikujejo tudi izhodišča določitve trajno varovanih kmetijskih zemljišč (Slika 6.1),
- strateškega pomena za kmetijstvo in pridelavo hrane (Slika 6.2).

Členitev sledi 3.b členu Zakona o kmetijskih zemljiščih (ZKZ), ki navaja, da vlada ob upoštevanju državnega strateškega prostorskega akta z uredbo določi območja za kmetijstvo in pridelave hrane, ki so strateškega pomena za RS zaradi pridelovalnega potenciala kmetijskih zemljišč, njihove obsega, zaokroženosti, zagotavljanja pridelave hrane in ohranjanja in razvoja ter ohranjanja krajine. Ta območja predstavljajo potencialna območja TVKZ.

6.1.1 Opredelitev območij

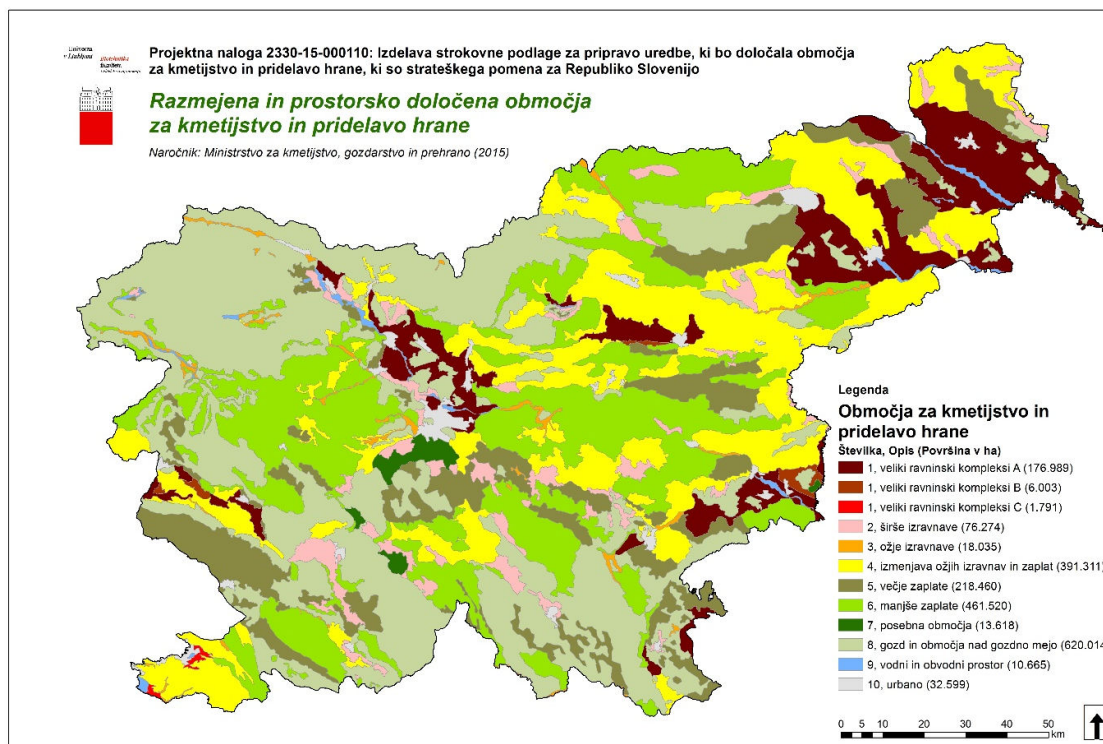
Glede na skupne značilnosti in izhodišča določitve trajno varovanih kmetijskih zemljišč so opredeljena naslednja značilna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane (Slika 6.1):

- veliki ravninski kompleksi treh podtipov - A, B in C (1),
- širše izravnave (2),
- ožje izravnave (3),
- izmenjave ožjih izravnav in zaplat (4),
- večje zaplate (5),
- manjše zaplate (6),
- posebna območja (7),
- gozdovi in območja nad gozdno mejo (8),
- vodni in obvodni prostori (9),
- urbano (10).

Izhodišče opredelitve območij je enovito in v celoti pokriti prostor Slovenije.

Namen te členitve je:

- analitičen (pridobiti informacijo o pojavnosti kmetijskih zemljišč in njihovem deležu ter obsegu kmetijskih zemljišč primernih za določitev trajno varovanih kmetijskih zemljišč);
- regulatoren (opredeliti območja veljave posameznih priporočil za določanja TVKZ, pridobiti osnovo za pripravo prikaza območij strateškega pomena za kmetijstvo in pridelavo hrane).

Slika 6.1: Razmejena in prostorsko določena območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, členjena na 10 tipov – karta v merilu 1:250.000 v prilogi

Posamezna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane nakazujejo pojavnost TVKZ v prostoru. Območja velikih ravninskih kompleksov, širših in ožjih izravnav je možno razumeti tudi kot posplošen prikaz potencialnih TVKZ na ravni Slovenije. Na teh območjih so skoncentrirani največji ravninski kompleksi najkakovostnejših kmetijskih zemljišč. Merilo oz. natančnost ciljnega prikaza območij za kmetijstvo in pridelavo hrane ne omogoča enovitega prostorskega določanja potencialnih TVKZ v večje komplekse tudi znotraj območij, kjer se kmetijska zemljišča pojavljajo bolj razpršeno - v obliki izmenjave ožjih izravnav in zaplat, večjih zaplat in manjših zaplat ter posebnih območij. Ker je pričakovan delež TVKZ v teh območjih vendarle znaten in bi bilo neprimerno ta prostor pustiti "prazen" oz. navidezno brez TVKZ, je bila sprejeta odločitev o prikazu notranje (po rabi) heterogenih območij, kjer je zaokroženost/razporeditev kmetijskih zemljišč in posledično TVKZ podana zgolj opisno. Izrisana so bila tudi preostala območja, kot so gozd in območja nad gozdno mejo, vodni in obvodni prostori ter urbano, ki so notranje bolj homogena, a vsebujejo le manjše površine kmetijskih zemljišč.

6.1.2 Prostorska analiza območij

Prostorska analiza območij za kmetijstvo in pridelavo hrane (KPH) v kombinaciji s prostorskim slojem GERK (2015) kaže, da je največji obseg njivskih (šifra rabe 1100) površin v območju velikih ravninskih kompleksov (95.137 ha), sledijo območja izmenjav ožjih izravnav in zaplat (33.268 ha) ter širših izravnav (18.674 ha) (Preglednica 6.1). Največji obseg trajnih nasadov je v območju izmenjav ožjih izravnav in zaplat od tega 9.635 ha vinogradov (šifra rabe 1211), 1.757 ha intenzivnih sadovnjakov (šifra rabe 1221), 3.296 ekstenzivnih sadovnjakov (šifra rabe 1222) ha in 965 ha oljčnikov (šifra rabe 1230). Na tem območju najdemo tudi največ, to-jе 78.470 ha trajnih travnikov (šifra rabe 1300). Skupno je največji obseg kmetijskih zemljišč (KZ) po sloju GERK pričakovati na območju izmenjav ožjih izravnav in zaplat, in sicer preko 128.000 ha, sledijo veliki ravninski kompleksi s več kot 120.000 ha.

Analiza primerjave območij KPH in sloja dejanske rabe je pokazala, da je največji obseg KZ na območjih izmenjav ožjih izravnav in zaplat (164.617 ha) ter velikih ravninskih kompleksov (130.963 ha) (Preglednica 6.2). Od tega je največ njiv (šifra rabe 1100) na velikih ravninskih kompleksih (100.277 ha), sledi območje izmenjav ožjih izravnav in zaplat s 36.245 ha. Skupni obseg njiv (šifra rabe 1100) na vseh kmetijskih območjih KPH (Id 1-7) je malo manjši kot 180.000 ha, vinogradov je skoraj 20.000 ha, intenzivnih sadovnjakov skoraj 4.000 ha, ekstenzivnih sadovnjakov nekaj več kot 25.000 ha in oljčnikov skoraj 2.000 ha.

Primerjava območij KPH z razredi bonitetnih točk je pokazala, da najkakovostnejša tla z bonitetami nad 61 v kmetijskih območjih KPH (Id 1-7) obsegajo malo več kot 110.000 ha vseh vrst zemljišč (Preglednica 6.3). Od tega v območju velikih ravninskih kompleksov dobrih 55.000 ha in izmenjav ožjih izravnav in zaplat 22.000 ha. Skupna površina vseh vrst zemljišč z bonitetami nad 51 v območjih KPH je dobrih 226.000 ha od tega na območju velikih ravninskih kompleksov 89.000 ha in izmenjav ožjih izravnav in zaplat 64.000 ha. Na območju urbano se po modelu nahaja prek 32.000 ha zemljišč od tega jih ima 12.000 ha zemljišč več kot 35 bonitetnih točk. Zaradi koncepta modeliranja, saj smo uporabili le najpomembnejša mest, je morda obseg nekoliko manjši. Pravi obseg urbanih območij je viden iz dejanske rabe (preko 109.000 ha) v preglednici 6.2.

Primerjava območij KPH z razredi potencialne primernosti KZ za določanje TVKZ kaže, da se KZ po dejanski rabi v največjem obsegu (243.314 ha) pojavlja na območjih z boniteto večjo od 35 in nagibom manjšim od 11 %, sledijo območja z boniteto večjo od 35 in nagibom večjim od 11 % (Preglednica 6.4). Največji obseg najboljših KZ se nahaja območju velikih ravninskih kompleksov (118.989 ha), sledijo izmenjave ožjih izravnav in zaplat (44.097) ter širše izravnav (40.114 ha). Prva tri območja KPH (Id 1-3), ki so tudi prostorsko najbolj kmetijsko homogena imajo v razredu potencialne primernosti 1 tudi največji obseg kmetijskih zemljišč. Območja 4, 5, 6 in 7 imajo največji obseg KZ v razredu potencialne primernosti 2, 4 in 3, kot si sledijo.

Rezultati analize potrjujejo, da je bila razmejitev in prostorska določitev območij za kmetijstvo in pridelavo hrane narejena dobro in celovito ter zrcali obseg in zaokroženost območij s podobnimi lastnostmi tal in značilnostmi pridelave.

Prostorska analiza slojev GERK, Dejanska raba, Bonitetne točke in Potencialna primernost KZ za TVKZ je bila izvedena z uporabo rastrskih slojev resolucije 25m×25m.

Preglednica 6.1: Površine (ha) posameznih vrst rabe iz prostorskega sloja GERK (2015) na območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane

Območje za kmetijstvo in pridelavo hrane		Površina po vrstah rabe iz prostorskega sloja GERK po šifrah rabe (ha)																				
Id	Ime	1100	1150	1160	1161	1170	1180	1181	1190	1191	1192	1211	1212	1221	1222	1230	1240	1300	1320	1420	1610	Vsota
1	veliki ravninski kompleksi A	92.382	2	1.130	412	52	216	2	46	8	0	607	31	718	340	1	21	20.467	33	22	8	116.498
1	veliki ravninski kompleksi B	1.517	0	18	2	3	3	-	2	0	-	353	-	215	19	4	1	984	2	-	0	3.121
1	veliki ravninski kompleksi C	238	-	-	-	-	12	-	3	0	-	350	-	59	14	22	-	36	1	-	1	735
2	širše izravnave	18.674	2	184	9	9	40	0	9	0	0	116	0	274	305	-	7	25.660	95	0	2	45.386
3	ožje izravnave	3.109	1	-	-	2	10	-	3	-	0	169	0	75	99	12	1	6.361	19	1	6	9.867
4	izmenjava ožjih izravnav in zaplat	33.268	4	19	12	21	35	0	20	2	1	9.635	3	1.757	3.296	965	202	78.470	411	7	76	128.205
5	večje zaplate	11.695	3	-	-	4	27	-	5	0	1	3.220	8	431	1.220	15	112	45.005	2.621	2	27	64.396
6	manjše zaplate	4.196	1	-	-	3	5	-	3	1	0	950	0	157	1.944	9	87	66.838	3.751	2	5	77.950
7	posebna območja	2.744	-	-	-	-	0	-	0	-	-	0	-	19	11	-	0	6.336	2	18	1	9.130
	Vsota 1-7	167.822	14	1.351	435	94	348	2	91	12	2	15.399	42	3.704	7.246	1.026	432	250.156	6.934	52	126	455.289
8	gozd in območja nad gozdno mejo	1.092	-	-	-	0	10	-	3	-	-	64	-	22	180	0	7	10.713	7.934	1	0	20.026
9	vodni in obvodni prostor	350	-	-	-	-	-	-	0	-	-	0	-	7	3	-	-	433	7	17	-	817
10	urbano	1.917	0	-	-	1	12	0	9	0	-	46	1	66	59	20	1	1.883	15	2	1	4.032
	Vsota 1-10	171.181	14	1.351	435	96	369	2	104	12	2	15.509	43	3.799	7.488	1.046	439	263.184	14.890	72	127	480.164

Šifrant rabe: Preglednica 2.6; 1150 – njiva za rejo polžev, 1161 - hmeljišče v premeni; 1170 – jagode na njivi; 1181 – trajne rastline na njivskih površinah, kjer pridelava ni v tleh, 1191 – rastlinjak, kjer pridelava ni v tleh, 1192 – rastlinjak s sadnimi rastlinami, 1320 – travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi, 1610 – kmetijsko zemljišče v pripravi

Strokovna podlaga za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo

Preglednica 6.2: Površine (ha) posameznih vrst rabe iz prostorskega sloja dejanska raba (2015) na območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane

Območje za kmetijstvo in pridelavo hrane		Površina po vrstah dejanske rabe iz prostorskega sloja RABA po šifrah rabe (ha)																											
Id	Ime	1100	1160	1180	1190	1211	1212	1221	1222	1230	1240	1300	1321	Vsota	1410	1420	1500	1600	1800	Vsota	2000	3000	4100	4210	4220	5000	6000	7000	Vsota
1	veliki ravninski kompleksi A	98.134	1.581	198	68	693	29	715	1.925	1	20	27.598	2	130.963	3.208	83	2.654	880	71	137.859	17.684	18.962	-	3	270	0	4	2.170	176.951
1	veliki ravninski kompleksi B	1.705	20	3	2	388	-	227	131	3	1	1.610	-	4.089	124	0	114	57	5	4.390	898	666	-	-	0	-	-	49	6.003
1	veliki ravninski kompleksi C	438	-	9	5	406	-	74	45	69	-	207	-	1.252	99	1	51	81	1	1.485	17	257	-	2	17	-	-	14	1.792
2	širše izravnave	19.582	191	34	9	153	0	281	1.162	-	7	30.290	827	52.536	1.314	9	1.741	571	71	56.242	9.313	9.257	2	22	282	2	4	1.149	76.274
3	ožje izravnave	3.309	-	10	5	198	-	84	314	27	1	7.628	64	11.638	363	7	530	164	12	12.712	1.763	2.516	-	-	34	6	18	984	18.033
4	izmenjava ožjih izravnav in zaplat	36.245	32	35	30	11.768	3	1.924	11.132	1.815	208	101.072	355	164.617	9.078	31	7.827	3.070	584	185.206	178.811	25.317	0	-	225	106	30	1.561	391.256
5	večje zaplate	12.597	-	23	6	4.075	8	486	4.423	18	125	60.587	76	82.423	5.733	23	5.742	1.767	3.149	98.837	107.598	11.314	-	3	26	44	9	578	218.408
6	manjše zaplate	4.450	-	5	4	1.443	1	173	6.073	13	99	83.754	1	96.017	6.275	31	6.105	1.681	3.363	113.471	333.289	12.887	-	1	95	280	52	1.389	461.463
7	posebna območja	2.981	-	0	1	-	-	19	67	-	0	3.446	4.418	10.931	334	28	613	78	8	11.991	595	623	3	2	174	-	0	231	13.619
Vsota 1-7		179.440	1.823	316	128	19.124	40	3.984	25.272	1.946	461	316.191	5.741	554.466	26.527	212	25.375	8.350	7.264	622.194	649.969	81.798	5	32	1.123	438	117	8.124	1.363.800
8	gozd in območja nad gozdno mejo	1.189	-	9	4	106	-	27	576	0	8	28.086	2	30.009	4.454	24	2.202	786	3.236	40.710	542.688	5.706	41	15	42	16.638	13.029	1.010	619.879
9	vodni in obvodni prostor	405	-	1	0	0	-	6	14	0	-	647	-	1.073	241	53	252	76	9	1.704	5.017	1.059	-	14	121	35	83	2.584	10.617
10	urbano	2.356	-	13	12	63	1	94	479	34	1	3.579	119	6.750	647	4	743	391	33	8.567	2.412	20.671	-	4	12	10	7	921	32.604
Vsota 1-10		183.390	1.823	340	145	19.293	41	4.111	26.341	1.980	470	348.503	5.862	592.298	31.868	294	28.572	9.602	10.541	673.175	1.200.086	109.233	46	65	1.298	17.122	13.236	12.639	2.026.899

Šifrant rabe: Preglednica 2.6

Strokovna podlaga za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo

Preglednica 6.3: Površine (ha) posameznih vrst rabe iz prostorskega sloja dejanska raba (2015) na območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane

Območje za kmetijstvo in pridelavo hrane		Površina po razredih bonitetnih točk iz prostorskega sloja DKN (ha)											
Id	Ime	0	1-10	11-20	21-30	31-35	36-40	41-50	51-60	61-70	71-80	81-96	Vsota
1	veliki ravninski kompleksi A	10	2.037	11.243	21.105	11.347	9.177	35.671	32.478	37.799	10.728	5.153	176.748
1	veliki ravninski kompleksi B	1	106	353	683	196	817	2.171	1.151	331	124	32	5.965
1	veliki ravninski kompleksi C	-	9	142	186	5	5	29	118	483	222	591	1.789
2	širše izravnave	4	1.133	5.496	10.786	5.764	4.730	18.646	12.570	10.711	5.136	1.239	76.214
3	ožje izravnave	1	348	2.503	2.396	1.046	891	3.050	3.065	2.573	1.668	475	18.015
4	izmenjava ožjih izravnav in zaplat	93	6.106	30.432	123.482	59.924	43.803	63.275	41.880	17.407	3.582	1.177	391.159
5	večje zaplate	48	7.758	33.848	75.408	31.583	17.308	30.080	14.891	5.411	1.741	288	218.362
6	manjše zaplate	41	13.488	127.469	212.690	42.334	24.343	28.821	8.979	2.453	707	54	461.378
7	posebna območja	0	490	4.628	3.929	1.736	492	1.249	574	411	105	2	13.616
	Vsota 1-7	198	31.476	216.114	450.664	153.934	101.564	182.991	115.707	77.579	24.012	9.010	1.363.249
8	gozd in območja nad gozdno mejo	63	76.221	265.946	215.753	37.132	14.723	7.932	1.261	451	137	19	619.638
9	vodni in obvodni prostor	3	739	4.487	3.229	951	337	389	108	83	309	8	10.640
10	urbano	17	1.941	6.856	10.317	1.133	951	2.472	2.671	2.717	1.894	1.620	32.589
	Vsota 1-10	280	110.377	493.403	679.963	193.151	117.575	193.784	119.746	80.830	26.351	10.656	2.026.116

Strokovna podlaga za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo

Preglednica 6.4: Površine (ha) posameznih vrst rabe iz prostorskega sloja potencialna primernost kmetijskih zemljišč (Dejanska raba 1100-1800) za določanje trajno varovanih kmetijskih zemljišč (Slika 5.11) na območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane

Območje za kmetijstvo in pridelavo hrane		Površina po razredih potencialne primernosti kmetijskih zemljišč za določanje TVKZ (ha)						
Id	Ime	1	2	3	4	ostale rabe	gozd	Vsota
		BT>35, nagib≤11	BT>35, nagib>11	BT≤35, nagib≤11	BT≤35, nagib>11			
1	veliki ravninski kompleksi A	114.614	2.176	20.317	580	21.345	17.662	176.693
1	veliki ravninski kompleksi B	3.121	534	557	143	714	896	5.964
1	veliki ravninski kompleksi C	1.254	46	175	8	288	17	1.788
2	širše izravnave	40.114	5.165	8.773	2.134	10.714	9.311	76.211
3	ožje izravnave	8.426	1.359	2.243	676	3.542	1.760	18.005
4	izmenjava ožjih izravnav in zaplat	44.097	78.786	17.188	45.035	27.208	178.721	391.035
5	večje zaplate	21.364	32.264	19.384	25.799	11.952	107.530	218.293
6	manjše zaplate	8.084	33.539	11.788	60.015	14.685	333.169	461.280
7	posebna območja	2.241	161	9.502	87	1.031	595	13.617
	Vsota 1-7	243.314	154.030	89.926	134.476	91.479	649.661	1.362.886
8	gozd in območja nad gozdno mejo	2.101	2.450	6.301	29.802	36.366	542.437	619.457
9	vodni in obvodni prostor	600	65	901	135	3.883	5.012	10.597
10	urbano	4.776	1.087	2.071	628	21.600	2.411	32.572
	Vsota 1-10	250.792	157.633	99.199	165.040	153.328	1.199.520	2.025.512

6.1.3 Strateški pomen opredeljenih območij

Pri opredelitvi strateškega pomena opredeljenih območij je treba opozoriti na zelo usmerjeno in posledično relativno ozko analitično in vrednostno izhodišče členitve - pomen opredeljenih območij izhaja prvenstveno iz talnih značilnosti oz. ohranjanja tal kot naravnega vira. Kompleksnejše vrednotenje za kmetijstvo pomembnih območij bi moralo vključevati kriterije, kot so uspešnost ali potencial pridelave specifičnih kmetijskih kultur, prepoznavnost kmetijskih proizvodov in stopnja njihovega vključevanje v celovito ponudbo podeželskega prostora. Takšno vrednotenje bi dalo drugačno sliko izjemno pomembnih območij. Tipično tako območje bi npr. bilo območje Brd, z glede na ravninske komplekse slabšimi talnimi značilnostmi, pa vendar z ekonomsko učinkovitim in prepoznavnim kmetijstvom kot gonilom celovitega/turističnega razvoja.

Kategorizacijo območij glede na **strateški pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane** (slika 6.2) nakazuje osnovni kartografski prikaz predviden v 3.b členu ZKZ, ki govori o določitvi območij za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo oz. potencialna območja TVKZ (3.b člen ZKZ). Členitev na območja za kmetijstvo in pridelavo hrane lahko služi tudi kot vhodni podatek za pripravo drugih strateških dokumentov s področja kmetijstva in pripravo prenovljene SPRS.

Z združitvijo posameznih območij za kmetijstvo in pridelavo hrane v štiri kategorije so po strateški pomembnosti opredeljena naslednje območja:

A) Izjemno pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so območja:

- velikih ravninskih kompleksov ("A", "B", "C"),
- širših izravnjav.

Znotraj teh območij se opredeli jedro območij TVKZ. Spodbuja se razvoj kmetijstva z najmodernejšimi tehnologijami pridelave, komasacijami in izgradnjo moderne namakalne infrastrukture. Omejitev v vrsti rabe ni, a se na teh območjih priporoča njivska. Zaradi velikih sklenjenih kmetijskih površin v ravnini so območja izjemno primerna za gojenje poljščin in omogočajo intenzivno in ekonomsko učinkovito kmetijstvo.

B) Zelo pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane ter ohranjanja kulturne krajine, ki so območja:

- ožjih izravnjav,
- izmenjav ožjih izravnjav in zaplat,
- večjih zaplat.

Znotraj teh območij se opredeli ključni obseg TVKZ. Spodbuja se razvoj kmetijstva prilagojenega lokalnim/regionalnim značilnostim pridelave (živinoreja), usmerjenega tudi v specifične kmetijske tehnologije (vinogradništvo, sadjarstvo, oljkarstvo, vrtnarstvo, ekološko kmetijstvo), v hkratni funkciji ohranjanja kulturne krajine. Kmetijske panoge, ki zahtevajo izgradnjo objektov (živinoreja, vrtnarstvo v zaprtih prostorih/rastlinjaki) se usmerja v ta območja in s tem zmanjšuje izgube kmetijskih zemljišč zaradi gradnje znotraj velikih ravninskih kompleksov.

C) Pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane ter ohranjanje kulturne krajine, ki so območja:

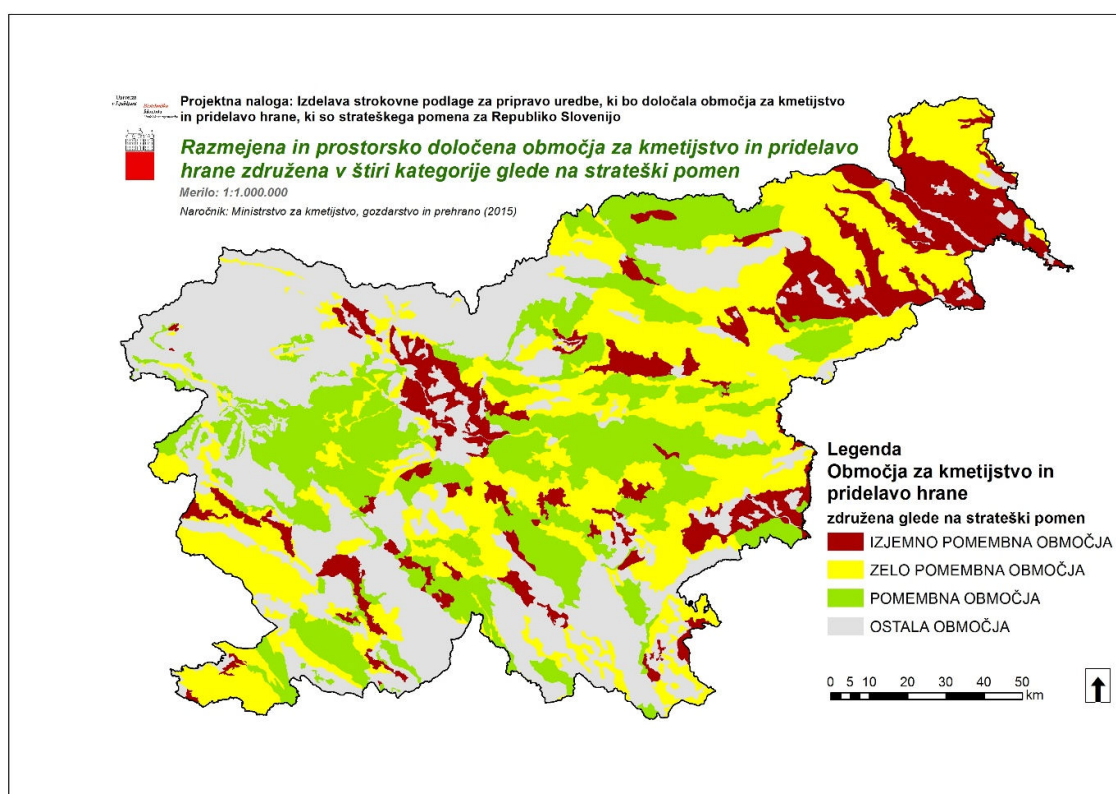
- manjših zaplat,
- posebna območja.

Znotraj teh območij se opredeli dodatni obseg TVKZ. Spodbuja se razvoj kmetijstva v funkciji ohranjanja poselitve in ohranjanja kulturne krajine. Ta območja so po rabi zelo heterogena z večjim delež gozda in strmin oziroma imajo zaradi neugodnega vodnega režima otežene pridelovalne pogoje. Priporoča se spodbujanje ohranjanja mešanih kmetij, ekološkega kmetijstva, turističnih kmetij. Zaradi velika deleža travnikov se kot najučinkovitejša tehnologija reje priporoča živinoreja.

D) **Ostala območja**, ki so območja:

- obvodnega prostora,
- gozda in območja nad gozdno mejo,
- urbanih območij.

Znotraj teh območij se opredeli obrobni obseg TVKZ. Spodbuja se ohranjanje kmetijstva v funkciji ohranjanja kulturne krajine in biotske pestrosti.

Slika 6.2: Razmejena in prostorsko določena območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, združena v 4 kategorije glede na strateški pomen

6.2 OPIS OBMOČIJ ZA KMETIJSTVO IN PRIDELAVO HRANE

Za posamezna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane so podane splošne značilnosti, talne značilnosti, značilnosti in možnosti kmetijske pridelave. Opredeljen je pomen območij za kmetijstvo in pridelavo hrane ter opredeljena priporočila določanja TVKZ in usmerjanje prostorskega razvoja na lokalni ravni. Na posamezna območja je možno kasneje vezati tudi druge relevantne attribute (npr. prednostne kmetijske kulture).

Opozarjamo, da so priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja opredeljena le z naslova ohranjanja TVKZ in ob zavedanju, da se pri usmerjanju prostorskega razvoja upoštevajo tudi druga izhodišča. Splošna priporočila za uskladitev TVKZ s poselitvenimi območji so podana v poglavju 7.2.3.

1.A VELIKI RAVNINSKI KOMPLEKSI "A"

Splošne značilnosti: Izrazito ravninska območja sklenjenih kmetijskih površin velikega obsega. Hkrati območja največje zgostitve poselitve, največjih razvojnih pritiskov in omejitev zaradi varovanja vodnih virov. Tradicionalna kulturna krajina v veliki meri razvrednotena zaradi urbanizacije, linijske infrastrukture in kmetijskih operacij.

Značilna območja: Sorško polje, Kranjsko-Šenčursko polje, Bistriška ravnina, Ljubljansko polje, Vipavska dolina, Šentjernejsko polje, vzdolž spodnjega toka Kolpe, Krško-Brežiško polje, vzdolž Obsoteljske ravnice, osrednji del Savinjske doline - Celjska kotlina, Dravsko polje, Ptujsko polje, Apaško polje, Mursko polje, Ravensko, Dolinsko ipd.

Talne značilnosti: Tla so se razvila na različnih rečnih sedimentih (aluvijalnih nanosih). Večinoma prevladujejo zelo kakovostna tla, z veliko boniteto. Na lastnosti tal vpliva velikostna frakcija nanosov (gline in ilovice, peski, prodi), kemična sestava nanosov (kislost, karbonatnost) in oddaljenost od reke. V bližini rek, kjer reka še vedno občasno poplavlja in odnaša in prinaša material, so se razvila obrečna tla, za katera je tudi značilno, da večino talnega materiala predstavljajo rečni sedimenti. Na starejših rečnih terasah, ki so oddaljene od rečne struge, prevladujejo evtrična rjava tla (Sorško polje, Savinjska dolina, Krško Brežiško polje, ipd.) ali distrična rjava tla (Dravsko polje, Prekmurje). Mestoma, kjer so tla plitvejša, se pojavljajo rendzine oziroma rankerji. Na najstarejših savskih terasah so se razvila sprana tla. Na finih aluvijalnih nanosih (Vipavska dolina), kjer se v talnem profilu lahko občasno ali trajno zadržuje talna voda, se pojavljajo hidromorfna tla (gleji). Pridelovalni potencial tal (boniteta kmetijskih zemljišč) je odvisen od globine tal, teksture in deleža skeleta v tleh, morebitnega pojavljanja talne vode v profilu in kemičnih lastnostih tal (evtričnost oziroma distričnost tal). Plitva in skeletna tla so bolj občutljiva za sušo in predstavljajo tveganje za spiranje hranil in fitofarmaceutskih sredstev v podtalje. Še posebno to velja za rendzine in rankerje, ki imajo zato nižjo boniteto. Nižjo boniteto imajo tudi tla z intenzivnimi glejnimi lastnostmi in distrična tla z nizkim pH, vendar je slednjo lastnost mogoče izboljšati z apnjenjem. Zaradi velike prostorske variabilnosti tlotvornih dejavnikov, je lahko velika tudi prostorska pestrost tal.

Značilnosti in možnosti kmetijske pridelave: Možna je intenzivna pridelava v poljedelskem ali poljedelsko zelenjadarskem kolobarju. Značilne so velike sklenjene obdelovalne površine, kjer je v veliki meri zaradi razpoložljivega vodnega vira možna vzpostavitev namakanja na večjih sklenjenih površinah. Kmetijsko pridelavo lahko omejuje majhna globina in skeletnost tal, visoka gladina podzemne vode in bližina vodnih virov (vodovarstvena območja).

Pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane: Območja izjemnega pomena zaradi ugodnih talnih in reliefnih značilnosti in možnosti ekonomsko učinkovite kmetijske pridelave. Jedro TVKZ na ravni države.

Priporočila določanja TVKZ:

- TVKZ se opredeli v največjem možnem obsegu, vendar upoštevajoč realne razvojne potrebe, ki jih ni moč realizirati drugje kot v okviru teh območij - širitev razvojno vodečih poselitvenih središč, selitev oziroma širitev kmetijskih gospodarstev, umestitev linijskih infrastrukturnih objektov in drugih posegov državnega pomena. Načeloma naj bi bila TVKZ v velikih ravninskih kompleksih brez poseganj na kmetijska zemljišča. Predvsem v velikih ravninskih kompleksih se TVKZ ob upoštevanju koncepta celovitega prostorskega razvoja lokalne skupnosti opredeli na način, da ne bo prihajalo do kasnejših poseganj na kmetijska zemljišča, še posebno ne s prostorskimi ureditvami, ki niso strateškega značaja. Načeloma naj se v TVKZ v velikih ravninskih kompleksih po njihovi določitvi ne bi posegalo tudi po izteku z ZKZ določenega desetletnega obdobja.
- TVKZ se opredeli kot velike sklenjene površine, znotraj njih se ohranja tudi območja lokalno manjših bonitet, ki so posledica plitvosti in skeletnosti tal ter morebitnega zastajanja vode, kot je opisano pod točko talne značilnosti. Smiselno je vključiti območja, kjer so bila že izvedena vlaganja v kmetijsko pridelavo: namakalni sistemi in podobno.
- Izloča se večje gozdne zaplate pomembne za ohranjanje krajinske/biotske pestrosti.
- Pri razvojno omejenih naseljih oziroma naseljih z majhnim obsegom funkcij, se mejo med TVKZ in poselitvenim območjem opredeljuje na mejah obstoječih poselitvenih območij, pri razvojno vodečih naseljih oziroma z večjim obsegom funkcij naselja se upošteva opredeljene smeri razvoja in ta območja izvzame iz TVKZ, pri čemer se v največji možni meri zavaruje območja z velikim pridelovalnim potencialom.
- Zaokroževanje TVKZ območij lahko posega tudi v urbano okolje oziroma v območja nepozidanih stavbnih zemljišč primerljive (dobre) bonitete (kot izravnave zaradi širitve naselij na drugih območjih).

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezana na ohranjanje TVKZ:

- Ugotovi se možne alternative obstoječega poselitvenega vzorca (na ravni regij), urbani razvoj se usmerja v izkoriščanje notranjih rezerv naselij in prenovo obstoječega stavbnega fonda, opredeli se naselja, ki se jih razvojno omeji (do nadaljnjega ne širi) in naselja, ki se jih strateško razvija in pri teh opredeli optimalne smeri in realen obseg razvoja, pri čemer se v največji možni meri na območja s slabšim pridelovalnim potencialom (manjšo boniteto). Če se posegom v območja velikih ravninskih kompleksov A in/ali B nikakor ni mogoče izogniti, potem so posegi v območja B relativno bolj sprejemljivi kot v območja A.

1.B VELIKI RAVNINSKI KOMPLEKSI "B"

Splošne značilnosti: Rahlo valovita ravninska območja na prehodu iz ravnine (velikih ravninskih kompleksov A) v gričevnato/hribovito zaledje z nekoliko bolj razpršenim poselitvenim vzorcem, drobnejšo parcelno strukturo in večjim deležem gozdnih zaplat ter živčne vegetacije.

Značilna območja: Severni del Vipavske doline, območje na prehodu Krško Brežiškega polja v Bizeljsko gričevje, ipd.

Talne značilnosti: Ob vznožju pobočij se zaradi akumulacije erodiranega materiala pojavljajo kolvijalne lastnosti tal. Tla so globoka, lahko tudi globoko humozna, lahko se pojavlja

zastajanje padavinske vode (psevdooglejenost). Med talnimi tipi najdemo evtrična in distrična rjava tla, tla s koluvijalnimi lastnostmi in psevdogleje.

Značilnosti in možnosti kmetijske pridelave: Možna je intenzivna pridelava v poljedelskem ali poljedelsko zelenjadarskem kolobarju in tudi trajni nasadi (vinogradi, sadovnjaki). Značilne so velike sklenjene obdelovalne površine, katerih zaokroženost mestoma prekinejo gozdne zaplate, ki pa ne vplivajo moteče na pridelovalne pogoje. V veliki meri je tudi na teh območjih, zaradi razpoložljivega vodnega vira, možna vzpostavitev namakanja na večjih sklenjenih površinah še posebej kot nadaljevanje iz območja velikih ravninskih kompleksov »A«.

Pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane: Zaradi fizične navezave na območja velikih ravninskih kompleksov »A« in zaradi ugodnih talnih lastnosti so tudi ta območja izjemnega pomena za pridelavo hrane in možnosti ekonomsko učinkovite kmetijske pridelave. Prav tako so del jedra TVKZ na ravni države.

Priporočila določanja TVKZ:

- TVKZ se opredeli v največjem možnem obsegu, vendar upoštevajoč realne razvojne potrebe, ki jih ni moč realizirati drugje kot v okviru teh območij - širitev razvojno vodečih poselitvenih središč, selitev oziroma širitev kmetijskih gospodarstev, umestitev linijskih infrastrukturnih objektov in drugih posegov državnega pomena. Načeloma naj bi bila TVKZ v velikih ravninskih kompleksih brez poseganj na kmetijska zemljišča. Predvsem v velikih ravninskih kompleksih se TVKZ ob upoštevanju koncepta celovitega prostorskega razvoja lokalne skupnosti opredeli na način, da ne bo prihajalo do kasnejših poseganj na kmetijska zemljišča, še posebno ne s prostorskimi ureditvami, ki niso strateškega značaja. Načeloma naj se v TVKZ v velikih ravninskih kompleksih po njihovi določitvi ne bi posegalo tudi po izteku z ZKZ določenega desetletnega obdobja.
- TVKZ se opredeli kot velike sklenjene površine, znotraj njih se ohranja tudi območja lokalno manjših bonitet, ki so posledica plitvosti in skeletnosti tal ter morebitnega zastajanja vode, kot je opisano pod točko talne značilnosti. Izloča se lahko lokalno strmejše površine oziroma površine z manjšo boniteto. Smiselno je vključiti območja, kjer so bila že izvedena vlaganja v kmetijsko pridelavo - zaprti prostori, namakalni sistem in podobno.
- Izloča se večje gozdne zaplate pomembne za ohranjanje krajinske/biotske pestrosti, pri čemer je delež gozdnih zaplat lahko večji kot pri velikih ravninskih kompleksih »A«.
- Pri razvojno omejenih naseljih oziroma naselij z majhnim obsegom funkcij, se mejo med TVKZ in poselitvenim območjem opredeljuje na mejah obstoječih poselitvenih območij, pri razvojno vodečih naseljih oziroma z večjim obsegom funkcij naselja se upošteva opredeljene smeri razvoja in ta območja izvzame iz TVKZ, pri čemer se v največji možni meri zavaruje območja z velikim pridelovalnim potencialom.
- Zaokroževanje TVKZ območij lahko posega tudi v urbano okolje oziroma v območja nepozidanih stavbnih zemljišč primerljive (dobre) bonitete (kot izravnave zaradi širitve naselij na drugih območjih).

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezana na ohranjanje TVKZ:

- Ugotovi se možne alternative obstoječega poselitvenega vzorca (na ravni regij), urbani razvoj se usmerja v izkoriščanje notranjih rezerv naselij in prenovo obstoječega stavbnega fonda, opredeli se naselja, ki se jih razvojno omeji (do nadaljnjega ne širi) in naselja, ki se jih strateško razvija in pri teh opredeli optimalne smeri in realen obseg razvoja, pri čemer se v največji možni meri na območja s slabšim pridelovalnim potencialom (manjšo boniteto). Če se posegom v območja velikih ravninskih kompleksov A in/ali B nikakor ni mogoče izogniti, potem so posegi v območja B relativno bolj sprejemljivi kot v območja A.

1.C VELIKI RAVNINSKI KOMPLEKSI "C"

Splošne značilnosti: Ravninska območja Primorja, po obsegu manjša kot ostali ravninski kompleksi, vendar lokalno pomembna, saj so to edina večja ravninska območja v Slovenski Istri.

Značilna območja: Bonifika, spodnja dolina Rižane, Vanganelsko polje in spodnja dolina Dragonje.

Talne značilnosti: Tla so se razvila na finih aluvijalnih nanosih (Dragonje in Rižane). Prevladujejo obrečna tla, ki z oddaljenostjo od reke prehajajo v evtrična rjava tla. Ob vznožju gričev imajo lahko koluvijalne lastnosti. Mestoma se pojavlja globoko oglejevanje. Tla so globoka in imajo ugodne kemijske lastnosti (velik delež bazičnih kationov). Zaradi težje teksture (velik delež gline in melja) so manj ugodne fizikalne lastnosti tal, predvsem imajo majhno hidravlično prevodnost in so zelo občutljiva za zbijanje.

Značilnosti in možnosti kmetijske pridelave: Zaradi ravnega reliefa in sklenjenih površin je na tem območju možna intenzivna kmetijska pridelava. Zaradi geografske lege je možna celoletna pridelava vrtnin tudi v nezaščitenih prostorih, kar je edinstvena prednost tega območja. Vendar so zaradi težje teksture tla manj primerna za gojenje korenovk in gomoljnic. Območje je primerno tudi za trajne nasade (vinograde in nasade nekaterih vrst sadnega drevja). Trenutno slabša možnost namakanja se že sedaj delno rešuje z namakanjem z vodo iz vodovoda, predvsem pred in po turistični sezoni.

Pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane: Zaradi relativno velikih sklenjenih površin in ugodnih talnih ter predvsem podnebnih razmer so ta območja izjemnega pomena za pridelavo hrane. Trenutna ne optimalna urejenost z vodnimi viri se lahko s primerno usklajenimi ukrepi uredi in na ta način ta območja le še pridobijo na pomenu za kmetijstvo in pridelavo hrane.

Priporočila določanja TVKZ:

- TVKZ se opredeli na največjem možnem obsegu teh območij.
- Znotraj sklenjenih površin se ohranja tudi območja lokalno manjših bonitet.
- Zaokroževanje TVKZ območij lahko posega tudi v urbano okolje oziroma v območja nepozidanih stavbnih zemljišč primerljive (dobre) bonitete (kot izravnave zaradi širitve naselij na drugih območjih).

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezana na ohranjanje TVKZ:

- Z namenom preseči večletno negotovost glede izvedbe se uskladi glede že prepoznanih in strateško pomembnih razvojnih projektov in gospodarske javne infrastrukture ter ta območja izvzame iz TVKZ, nadaljnji urbani razvoj na teh območjih pa dosledno omeji.

2. ŠIRŠE IZRAVNAVE

Splošne značilnosti: Večja zaokrožena območja kmetijskih površin na rečnih terasah (Save, Savinje, Drave), obrobjih kotlin, podoljih, kraških poljih, uvalah. Osrednji ali robni prostor izravnave praviloma označuje pomembnejše poselitvene središče in/ali urbano prometni koridor. Sklenjenost kmetijskih površin je velika. Preplet ohranjene kulturna krajine in razvrednotenih območij zaradi (razpršene) urbanizacije in linijske infrastrukture.

Značilna območja: Dobropolje, Brezjansko polje, rečne terase Save, Postojnska kotlina, Košanska dolina, Loška dolina, Grosupeljska kotlina, Ribniška dolina, Mirnska dolina, Slovenjgraška kotlina, dolina Drete, Konjiško polje, terase zgornjega toka Drave, dolina Ledave ipd.

Talne značilnosti: Na kraških poljih in podoljih prevladujejo rjava pokarbonatna tla, ki so lahko tudi zelo globoka in sprana (Dobro polje, del Grosupeljske kotline). V rečnih dolinah (dolina Drete, Mislinje) so se razvila evtrična ali distrična rjava tla na različnih aluvijalnih nanosih. V bližini vodotokov zaradi visoke talne vode tla izkazujejo glejne lastnosti (hipogleji in epigleji), ki imajo nižje bonitete (del Grosupeljske kotline, Postojnska kotlina). Na veliko zemljišč na teh območjih so bili v preteklosti izvedeni osuševalni sistemi.

Značilnosti in možnosti kmetijske pridelave: Možna je pridelava v poljedelskem ali poljedelsko vrtnarskem kolobarju ter trajni nasadi. Na manjših zaokroženih območjih je možna pridelava vrtnin. Izjemno pomembna so globoka rjava pokarbonatna tla v kraških podoljih, ker so sicer tla na apnencih in dolomitih večinoma plitva in skalovita z veliko prostorsko variabilnostjo in majhnim pridelovalnim potencialom. Omejitev za kmetijsko rabo lahko predstavlja zastajanje vode v talnem profilu in intenzivne procesi oglejevanja (hipogleji, amfigleji, epigleji). Na nekaterih območja so bila v preteklosti vzpostavljeni osuševalni sistemi (Postojna), vendar se je lahko zaradi opustitve njihovega vzdrževanja zračno vodni režim v tleh ponovno poslabšal. Nekatera območja z močno izraženimi glejnimi lastnostmi so pomembna območja za ohranjanje naravnih habitatov in biodiverzitete (mokrišča) in zato niso primerna za TVKZ (posebna območja). Lokalno obstaja možnost vzpostavitve namakalnih sistemov na večjih ali manjših površinah.

Pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane: V teh območjih obstaja možnost oblikovanja za slovenske razmere velikih kompleksov pod relativno manjšim razvojnim pritiskom in so lahko izjemno pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane.

Priporočila določanja TVKZ:

- TVKZ se določa na način, da zaobjamejo jedro izravnave - osrednji del polja, doline, čim bolj zaokrožene in velike celote.
- TVKZ se opredeli kot čim večje sklenjene površine, znotraj njih se ohranja tudi območja lokalno manjših bonitet.
- Iz TVKZ se izloča krajinsko prepoznavne prvine (prehode med terasami - ježe, gozdne zaplate, mokrišča, prostor obvodne vegetacije) pomembne za ohranjanje krajinske/biotske pestrosti.
- Pri razvojno omejenih naseljih oziroma naselij z majhnim obsegom funkcij, se mejo med TVKZ in poselitvenim območjem opredeljuje na mejah obstoječih poselitvenih območij, pri razvojno vodečih naseljih oziroma z večjim obsegom funkcij naselja se upošteva opredeljene smeri razvoja in ta območja izvzame iz TVKZ, pri čemer se v največji možni meri zavaruje območja z velikim pridelovalnim potencialom.
- Zaokroževanje TVKZ območij lahko posega tudi v urbano okolje oziroma v območja nepozidanih stavbnih zemljišč primerljive (dobre) bonitete (kot izravnave zaradi širitve naselij na drugih območjih).

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezana na ohranjanje TVKZ:

- Kjer je mogoče, se urbani razvoj usmerja izven teh območij in sicer na sosednja območja večjih ali manjših zaplat.

3. OŽJE IZRAVNAVE

Splošne značilnosti: Uravnana dna oziroma ožje doline večjih rek. Praviloma območja lokalne koncentracije poselitve, tako gručaste, kot razpršene. Deli dolin krajinsko ohranjeni, predvsem vzdolž rek, deli zaradi urbanizacije degradirani.

Značilna območja: doline Soče, Save Bohinjke in Dolinke, Poljanske in Selške Sore, srednje Save, Krke, Dravinje, Mislinje ipd.

Talne značilnosti: Prevladujejo obrečna tla, ki v bližini struge zaradi visoke talne vode lahko prehajajo v glejna tla. Na pridelovalni potencial tal vpliva globina tal, skeletnost in glejne lastnosti. Slednje zmanjšujejo bonitetene točke. Ob robovih dolin se pojavljajo evtrična ali distrična rjava tla s koluvijalnimi lastnostmi. Območje je lahko pod vplivom poplav.

Značilnosti in možnosti kmetijske pridelave: Možna je pridelava v poljedelskem ali poljedelsko vrtnarskem kolobarju. Na manjših zaokroženih območjih je možna pridelava vrtnin. Zaradi bližine rek je možnost vzpostavitve namakalnih sistemov relativno velika.

Pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane: V teh območjih obstaja možnost oblikovanja manjših kompleksov z ugodnimi pogoji kmetovanja in pridelave hrane, zato so območja ožjih izravnav zelo pomembna območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, saj je okolica običajno hribovita in lahko tudi poraščena z gozdom.

Priporočila določanja TVKZ:

- Na uravnanih delih dolin brez poselitve se TVKZ določa kot vzdolžno sklenjene površine.
- V te površine se pridruži tudi robne položnejše brežine (okvirno do 11 %), predvsem na prisojnih legah.
- TVKZ se lahko določa tudi na območju nepozidanih stavbnih zemljiščih, predvsem v smislu vračanja viška poselitvenih območij v primarno rabo oz. kot izravnav zaradi širitve naselij na drugih območjih.

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezana na ohranjanje TVKZ:

- Urbani razvoj se usmerja v robove dolin.
- Preprečuje se vzdolžno stikanje naselij v osrednjih delih dolin (tvorbo sklenjenih urbano prometnih koridorjev).

4. IZMENJAVA OŽJIH IZRAVNAV IN ZAPLAT

Splošne značilnosti: Gričevnat svet s kmetijskimi zemljišč v dnu dolin, pobočjih in grebenskih izravnavah. Poselitev raznolika, na kraškem svetu predvsem gručasta, v gorica severozahodne Slovenije tudi zelo razpršena. Drobno parcelna struktura prilagojena oblikovanosti reliefa. Krajinsko pestra območja ohranjene kulturne krajine, v delih degradirana zaradi novodobne razpršene poselitve.

Značilna območja: Goriška Brda, dolina Branice, Slovenska Istra, Bloke, dolina Rašice, Bizeljsko, Ponikovska planota, Šmarsko-Rogaško podolje, vzhodni del Haloz, Slovenske gorice, Ljutomersko-Ormoške gorice, Goričko, ipd.

Talne značilnosti: Talne značilnosti so zelo raznolike, odvisne od kamninske osnove, in reliefa. Najdemo razvojne stopnje tal na posamezni matični podlagi, večinoma na različnih sedimentnih kamninah. Na nekarbonatnih klastičnih sedimentnih kamninah (peščenjakih, glinah in ilovicah) najdemo rankerje in distrična rjava tla; na karbonatnem flišu in laporjih pa rendzine in evtrična rjava tla. Na pobočjih in vznožjih so pogosti psevdogleji. Na strmih pobočjih so tla pogosto podvržena erozijskim procesom in plazenju. Dna dolin so večinoma napolnjena s finimi aluvijalnimi nanosi in koluviji na katerih so se razvila obrečna in glejna tla, kjer zastajanje vode v profilu lahko pomeni omejitve za kmetijsko pridelavo.

Značilnosti in možnosti kmetijske pridelave: Na lokalnih manjših izravninah je možna pridelava vrtnin, v manjšem obsegu poljščin. Območja so primerna za vzpostavitev trajnih nasadov, predvsem na prisojnih legah gričev. Lokalni in manjši vodni viri omogočajo vzpostavitev namakalnih sistemov manjšega obsega.

Pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane: Ta območja imajo velik potencial za kmetijstvo in pridelavo hrane, še posebej, ker je veliko nekoč obdelanih površin (njive, trajni nasadi) zaradi zmanjševanja intenzivnosti kmetovanja prešlo v travnike, ki jih je moč povrniti prejšnjo bolj intenzivno rabo. V slovenski Istri so se zarasla tudi terasirana območja. Morebitne spremembe je potrebno uskladiti z izhodišči varstva narave, ki na nekaterih območjih (npr. nacionalni parki, krajinski parki) praviloma zagovarja manj intenzivno kmetijstvo in je (ekstenzivni) travnik s tega vidika idealna raba zemljišča. Pomembno je poudariti, da pri določanju TVKZ varujemo najboljši potencial, torej govorimo tudi o potencialnih, ne le dejanskih obdelanih površinah. Zaradi kateri kolih vzrokov bo morebiti spremenjena politika omogočala ali vzpodbujala izrabo potenciala pridelave hrane v njegovi največji možni meri.

Priporočila določanja TVKZ:

- TVKZ se določa kot vzdolžno sklenjene površine v dnu dolin ter kot večje sklope in/ali kontinuum sklenjenih kmetijskih površin, prednostno na reliefnih/grebenskih izravninah.
- Kot TVKZ se določa tudi (sklenjene) vinogradniške in sadjarske lege (območja trajnih nasadov) na pobočjih, ne glede na slabšo boniteto in večjo strmino.
- Potrebno se je izogibati erozijsko manj stabilnim območjem, ki so manj primerna za TVKZ.
- TVKZ se lahko določa tudi na območju nepozidanih stavbnih zemljiščih, predvsem v smislu vračanja viška poselitvenih območij v primarno rabo oz. kot izravnave zaradi širitve naselij na drugih območjih.

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezana na ohranjanje TVKZ:

- Urbani razvoj se usmerja v zaokroževanje obstoječih naselij, preprečuje se nadaljnjo razpršitev poselitve.

5. VEČJE ZAPLATE

Splošne značilnosti: Bolj ali manj sklenjena območja kmetijskih površin, ki obkrožajo gozd. Reliefno razgibana, gričevnata območja. Poselitev raznolika, na kraškem svetu predvsem gručasta, v severozahodni Sloveniji tudi zelo razpršena. Drobno parcelna struktura prilagojena oblikovanosti reliefa. Krajinsko pestra območja ohranjene kulturne krajine prepleta z gozdno krajino. V to kategorijo so uvrščena tudi nekatera kraška polja, kjer opredeljeno območje že nakazuje zaplato.

Značilna območja: Kras, Podgrajsko podolje, južni obronki Ljubljane, Dolenjsko gričevje, Bela Krajina, Kozjansko, južni obronki Pohorja, del Slovenskih goric, Radgonsko-Kapelske gorice ipd.

Talne značilnosti: Talne značilnosti so zelo raznolike, odvisne od kamninske osnove, in reliefa. Posledično je zelo raznolik tudi pridelovalni potencial kmetijskih zemljišč. Najdemo različne razvojne stopnje tal na različnih matičnih podlagah. Na apnencih in dolomitih najdemo rendzine, rjava pokarbonatna tla in sprana pokarbonatna tla (Kras, Dolenjsko gričevje, Bela Krajina). Na metamorfnih kamninah (obronki Pohorja) prevladujejo distrična rjava tla. Na klastičnih sedimentnih kamninah (peščenjaki, gline in ilovice, laporji) najdemo rankerje in distrična rjava tla oziroma rendzine in evtrična rjava tla (Kozjansko). Na pobočjih in vznožjih so pogosti psevdogleji. Dna dolin so večinoma napolnjena s finimi aluvijalnimi nanosi in kolviji na katerih so se razvila obrečna in glejna tla, kjer zastajanje vode v profilu lahko pomeni omejitve za kmetijsko pridelavo.

Značilnosti in možnosti kmetijske pridelave: Možnosti za kmetijsko pridelavo so zelo različne, odvisne od talnih značilnosti, reliefa in kamninske osnove. Na lokalnih manjših izravninah je možna pridelava vrtnin, v manjšem obsegu poljščin. Nekatera območja, predvsem evtrična rjava tla na prisojnih legah, so primerna tudi za vzpostavitev trajnih nasadov.

Pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane:

Enako kot prejšnja območja, imajo tudi ta velik potencial za kmetijstvo in pridelavo hrane, še posebej, ker je veliko njivskih površin zaradi zmanjševanja intenzivnosti kmetovanja prešlo v travnike, ki jih je moč spremeniti nazaj v njive. Morebitne spremembe je potrebno uskladiti z izhodišči varstva narave, ki na nekaterih območjih praviloma zagovarja manj intenzivno kmetijstvo in je (ekstenziven) travnik s tega vidika idealna raba zemljišča. Pomembno je poudariti, da pri določanju TVKZ varujemo najboljši potencial, torej govorimo tudi o potencialnih, ne le dejanskih njivskih površinah. Zaradi kateri kolih vzrokov bo morebiti spremenjena politika omogočala ali vzpodbujala izrabo potenciala pridelave hrane v njegovi največji možni meri.

Priporočila določanja TVKZ:

- TVKZ se določa v večjih zaplatah kmetijskih zemljišč kot (čim večje) večje sklope in/ali kontinuum sklenjenih kmetijskih površin, prednostno na reliefnih izravninah.
- V primeru kraških polj (Globodol, Loški potok, ipd.) se TVKZ določa na način, da zajame celotno polje, izvzame se le območje obstoječega poselitvenega območja.
- TVKZ se lahko določa tudi na območju nepozidanih stavbnih zemljiščih, predvsem v smislu vračanja viška poselitvenih območij v primarno rabo oz. kot izravnave zaradi širitve naselij na drugih območjih.

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezane na ohranjanje TVKZ:

- Urbani razvoj se usmerja v zaokroževanje obstoječih naselij.

6. MANJŠE ZAPLATE

Splošne značilnosti: Manjša območja kmetijskih površin, ki jih obkroža gozd. Hribovita območja, strmejšje lege. Prevladuje gozdnata krajina. Praviloma naravno ohranjena območja. Redkeje poseljena območja, značilne samotne/hribovske kmetije. Posebna oblika manjših zaplat so nekatera vinogradniška območja (gorice).

Značilna območja: Idrijsko-Cerkljansko hribovje, Polhograjsko hribovje, Škofjeloško hribovje, Brkini, Hinjska planota, Posavsko hribovje, Košenjak - Kozjak ipd.

Talne značilnosti: Večinoma prevladujejo tla s slabšim pridelovalnim potencialom (kisla, plitva, skeletna) in lahko tudi večjo, za obdelavo in košnjo motečo, površinsko skalovitostjo. Na nekarbonatnih klastičnih kamninah so se razvili rankerji in distrična rjava tla, na apnencih in dolomitih pa prevladujejo rendzine, v manjšem obsegu rjava pokarbonatna tla.

Značilnosti in možnosti kmetijske pridelave: Prevladujejo gozdovi in travniki. Na lokalnih manjših izravninah je možna pridelava vrtnin, v manjšem obsegu poljščin.

Pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane: Kljub manjšim zaplatam imajo ta območja lokalni pomen za kmetijstvo. So sicer manj pogosto primerna za neposredno rastlinsko pridelavo, vendar so dopolnitev živinorejski dejavnosti in drugim dopolnilnim dejavnostim na podeželju. V teh območjih je sicer več trajnega travinja in je manj obdelovalnih površin, ki so se zaradi zmanjševanja intenzivnosti kmetovanja tudi zaraščale. Območja so primerna tudi za pridelavo aromatičnih in zdravilnih rastlin.

Priporočila določanja TVKZ:

- TVKZ se določa lokalno, v manjših zaplatah, na območjih boljših bonitet, prednostno na reliefnih izravninah (položnejših in prisojnih legah).
- TVKZ se določa na območjih, ki so s prostorskimi akti opredeljena kot območja ohranjanja prepoznavne kulturne krajine.
- TVKZ se lahko določa tudi na območju nepozidanih stavbnih zemljiščih, predvsem v smislu vračanja viška poselitvenih območij v primarno rabo oz. kot izravnave zaradi širitve naselij na drugih območjih.

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezana na ohranjanje TVKZ:

- Nova poselitvena območja se usmerja izven območij z relativno večjo boniteto.

7. POSEBNA OBMOČJA

Splošne značilnosti: Območja, ki so po rabi praviloma sicer opredeljena kot kmetijska zemljišča, dejansko pa gre za mokrotna tla, mokrišča, občasne vodne površine. Prevladujejo naravne krajinske prvine.

Značilna območja: Ljubljansko barje, Planinsko polje, Cerknjsko jezero, Jovsi.

Talne značilnosti: Na teh območjih najdemo zelo redke talne tipe kot so šotna tla (Ljubljansko barje, del Cerknjskega jezera) in organo mineralne gleje (Planinsko polje). Pogosto najdemo tudi glejna tla; kot so hipogleji, epigleji in amfigleji (Jovsi). To so tla z manjšim pridelovalnim potencialom (nižje bonitete) in velikim pomenom za ohranjanje biodiverzitete.

Značilnosti in možnosti kmetijske pridelave: To so območja, katerih kmetijsko pridelavo praviloma omejuje zastajanje vode v talnem profilu in občasna prisotnost poplavne vode. Pridelava je dandanes praviloma ekstenzivna in prevladujejo vlažni travniki. Na območju Ljubljanskega barja, kjer so bili v preteklosti vzpostavljeni osuševalni sistemi, je sedaj zaradi varovanja narave omejeno oranje tal, ki pospešuje mineralizacijo organske snovi. Na posameznih območjih Ljubljanskega barja so tla primerna za gojenje borovnic.

Pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane: Za kmetijsko pridelavo so to strateško manj pomembna območja, saj je občasna prisotnost vode omejitveni faktor morebitne intenzifikacije kmetijske pridelave.

Priporočila določanja TVKZ:

- TVKZ se v tem območju ne določa oziroma se določa le izjemoma ali mestoma na robovih teh območij.

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezana na ohranjanje TVKZ:

- Posebnih priporočil vezanih na določitev in ohranjanje TVKZ ni.

8. GOZD IN OBMOČJA NAD GOZDNO MEJO

Splošne značilnosti: Velika sklenjena gozdna območja, večja območja ostankov nižinskih gozdov, visokogorski pašniki in ostala gorska območja nad gozdno mejo. Prevladujejo naravne krajinske prvine, vzdržujejo se tudi varovalni gozdovi.

Značilna območja: alpski svet, Snežnik z Javorniki, Kočevski rog, Pohorje ipd.

Talne značilnosti: Gozd se razprostira na območjih, kjer talne lastnosti kot so plitvost, površinska skalovitost in kislost ne omogočajo kmetijske dejavnosti. Na večji nadmorski višini oziroma nad gozdno mejo kmetijsko pridelavo onemogočajo tudi podnebni dejavniki, ki poleg matične podlage in reliefa v največji meri vplivajo na razvoj in lastnosti tal. Tla so pogosto le delno (inicialno) razvita, mineralni horizonti so plitvi ali jih ni, v gozdu so lahko prisotni le površinski organski horizonti. Najobsežnejše strnjene gozdne površine so v alpsko dinarskem svetu, kjer prevladujejo rendzine in litosoli na apnencih in dolomitih, ki mestoma prehajajo v rjava pokarbonatna tla (Alpe, Snežnik, Kočevski Rog). Na Pohorju so se na magmatskih in metamorfnih kamninah razvili rankerji in distrična rjava tla.

Značilnosti in možnosti kmetijske pridelave: Le izjemoma se pojavljajo površine, kjer je možna kmetijska pridelava in še ta je bodisi ekstenzivna, bodisi v zelo majhnem obsegu Med kmetijskimi površinami prevladujejo trajni travniki, ki podpirajo živinorejo, pašniki in visokogorski pašniki.

Pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane: Za kmetijsko pridelavo so to strateško manj pomembna območja, saj je razpršenost morebitnih potencialnih površin prevelika in hkrati velikost posamezne površine premajhna za ekonomsko upravičeno kmetijsko pridelavo. Travniki, pašniki in predvsem aktivni visokogorski pašniki s planšarijami imajo poleg krajinsko etnografske vrednosti tudi potencial za dopolnilno kmetijsko dejavnost (turizem, izdelava sira).

Priporočila določanja TVKZ:

- TVKZ se določa le izjemoma oziroma mestoma.
- Gorski pašniki se ne opredeljujejo kot TVKZ (TVKZ se prednostno določa kot (potencialna) območja njivske rabe). Kljub temu je ohranjanje kmetijstva na teh območjih pomembno za ohranjanje kulturne krajine in preprečevanje zaraščanja.

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezana na ohranjanje TVKZ:

- Posebnih priporočil vezanih na določitev in ohranjanje TVKZ ni.

9. VODNI IN OBVODNI PROSTOR

Splošne značilnosti: Dobrave, logi, pogosto tudi območja pogostih poplav. Prevladujejo naravne krajinske prvine. V to kategorijo so zajeta tudi večja naravna ter (obstoječa in načrtovana) akumulacijska jezera ter soline.

Značilna območja: pasovi vzdolž Soče, Save, Drave, Mure, Sečoveljske soline, Škocjanski zatok, ipd.

Talne značilnosti: Na finih aluvijalnih nanosih (Škocjanski zatok) prevladujejo glejna tla (močni hipogleji, amigleji in epigleji), ki so zaradi zastajanja vode v talnem profilu in redukcijskih razmer neprimerna za kmetijsko pridelavo. V zgornjem toku Soče in Save najdemo nerazvita obrečna tla in rendzine na produ in grušču, ki so plitva in skeletna, občasen je vpliv reke v smislu odnašanja materiala. Ob Dravi in Muri najdemo obrečna in distrična tla. Sečoveljske soline so posebnost zaradi pojavljanja slanih tal, ki jih sicer drugje v Sloveniji ne najdemo.

Značilnosti in možnosti kmetijske pridelave: Podobno kot na posebnih območjih tudi tu kmetijsko pridelavo praviloma določa občasna prisotnost poplavne vode ali zastajanje vode v talnem profilu. V primeru nerazvitih obrečnih tal je omejujoči dejavnik tudi plitvost in skeletnost tal. Pidelava je praviloma ekstenzivna, prevladujejo vlažni travniki, občasno prihaja do poplav, vodne erozije ali nanašanja rečnih sedimentov.

Pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane: Za kmetijsko pridelavo so to strateško manj pomembna območja, saj je občasna prisotnost vode omejitveni faktor morebitne intenzifikacije kmetijske pridelave.

Priporočila določanja TVKZ:

- TVKZ se določa izjemoma/mestoma, tam, kjer skupaj s sosednjimi zemljišči tvorijo sklenjena območja kmetijskih zemljišč.

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezana na ohranjanje TVKZ:

- Posebnih priporočil vezanih na določitev in ohranjanje TVKZ ni.
- Ohranja in razvija naj se potenciale za namakanje kmetijskih zemljišč.

10. URBANA OBMOČJA

Splošne značilnosti: Večja sklenjena urbana območja. Naselja, ki so s SPRS opredeljena kot nacionalna središča mednarodnega pomena, središča nacionalnega pomena in središča regionalnega pomena (vključno s somestji). V to kategorijo sta zajeti tudi Letališče Brnik in Letališče Cerklje ob Krki skupaj z načrtovanim gospodarskim središčem severno.

Značilna območja: vsa središča mestnih občin, druga večja naselja kot so Idrija, Domžale - Kamnik, Ljutomer, območji Letališča Jožeta Pučnika Brnik in Letališča Cerklje ob Krki ipd.

Talne značilnosti: Večinoma so se večja urbana središča razvila na rodovitnih tleh aluvijalnih ravnin (primer S del Ljubljane, Kamnik, Domžale). Kljub intenzivnemu urbanizmu so ostala ujeta manjša območja kmetijskih zemljišč, ki izkazujejo zelo dobre talne lastnosti z visoko boniteto (evtrična rjava tla na produ). Nekatera zemljišča, ki so po dejanski rabi še kmetijska zemljišča, so po namenski rabi že stavbna zemljišča. V urbanem okolju moramo razlikovati t.i.

naravna tla in antropogena ali tehnogena tla, ki imajo zaradi posegov pri gradnji objektov spremenjene lastnosti oziroma vsebujejo primesi betona, opeke in drugih gradbenih materialov ali alohtone (prenesene) zemljine.

Značilnosti in možnosti kmetijske pridelave:

To so območja, kjer so znotraj poselitve ujeti praviloma manjši kompleksi kmetijskih zemljišč. Naravne danosti omogočajo tudi poljedelski kolobar, vendar praviloma zaradi bližine naselij prevladuje gojenje vrtnin, ki jih pridelovalec lahko proda na lokalnem trgu ali neposredno na domu (primer Savlje v Ljubljani).

Pomen za kmetijstvo in pridelavo hrane:

Zaradi majhnega obsega so to strateško manj pomembna območja na državni ravni. Lokalno so lahko izjemnega pomena, še posebej ob poudarjeni skrbi za skrajševanje oskrbovalnih verig s hrano oziroma poudarjeni skrbi za lokalno pridelano hrano. Kmetije v bližini ali znotraj urbanih naselij imajo tudi rekreativno (jahanje), socialno (terapije, vključevanje ljudi s posebnimi potrebami) in izobraževalno (obiski vrtcev in šol) funkcijo ter potencial za recikliranje organskih ostankov mesta. Pozornost je potrebno nameniti potencialni grožnji zaradi onesnaženosti tal in preveriti kakovost pridelkov .

Priporočila določanja TVKZ:

- TVKZ se določa izjemoma/mestoma, na območjih še ohranjenih sklenjenih površin na obrobju naselij, ki lahko služijo lokalni (samo)oskrbi (vrtnine).
- TVKZ se lahko določa tudi na območju nepozidanih stavbnih zemljiščih, predvsem v smislu vračanja viška poselitvenih območij v primarno rabo oz. kot izravnave zaradi širitve naselij na drugih območjih.
- Pri določitvi TVKZ v urbanih območjih se preveri stanje tal (zgradbo in kemijske lastnosti tal, potencialni viri onesnaževanja in stanje kakovosti tal) pri čemer se smiselno upoštevajo določila Pravilnika o obratovalnem monitoringu stanja tal (Ur.l.RS 53/2015), Pravilnika o obratovalnem monitoringu pri vnosu nevarnih snovi in rastlinskih hranil v tla (Ur.l. 55/97) in Uredbe o mejnih, opozorilnih in kritičnih imisijskih vrednostih v tleh (Ur.l.RS, 68/96) oziroma Uredbe o standardih kakovosti tal (v pripravi na MOP). Onesnažena zemljišča ne morejo biti TVKZ.

Priporočila za usmerjanje prostorskega razvoja vezana na ohranjanje TVKZ:

- Komplekse kmetijskih zemljišč se vključuje v zelene sisteme naselij.

7. PRIPOROČILA ZA DOLOČITEV PREDLOGA OBMOČIJ TRAJNO VAROVANIH KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ

V skladu z določili 3.c člena ZKZ opredelitev TVKZ poteka v dveh osnovnih fazah, po katerih so nanizana tudi priporočila v nadaljevanju gradiva:

- 1) priprava strokovne podlage - predloga območij TVKZ in ostalih kmetijskih zemljišč;
- 2) določitev TVKZ in ostalih kmetijskih zemljišč v prostorskem aktu lokalne skupnosti, v okviru katerega priprave se izvede tudi usklajevanje predloga TVKZ z razvojnimi in ostalimi varstvenimi izhodišči.

Prvi sklop priporočil je smiselno povzeti v uredbo, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo. Drugi sklop priporočil je smiselno povzeti v podzakonski predpis, ki določa pripravo relevantnega prostorskega akta lokalne skupnosti oz. v priporočila/navodila za izdelavo teh aktov.

Priporočila so pripravljena s smiselnim upoštevanjem preteklih nalog Določitev kvote ter predloga območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč na primeru občin Novo mesto, Črenšovci in Šenčur (Simič, S. in sod., 2013), Določitev koncepta trajno varovanih kmetijskih zemljišč (Pintar in sod., 2013) in Izračun ter analiza povprečne bonitete kmetijskih zemljišč v slovenskih občinah (Ceglar in Grčman, 2012). Vsa priporočila so pripravljena na način, da jih je možno preoblikovati tudi v pravilnik.

7.1 PRIPOROČILA ZA PRIPRAVO PREDLOGA TVKZ

7.1.1 Priporočeni koraki in splošna priporočila

(1) Predlog TVKZ se pripravi po naslednjih korakih, sklopih, vsebinah, ki se jih evidentira, vključi v poročilo:

1. Pridobitev/priprava podatkov o tleh in značilnostih pridelave (poglavje 7.1.2):
 - bonitetne točke,
 - nagib,
 - obstoj trajnih nasadov,
 - izvedene komasacije, izvedena osuševanja ali namakanja,
 - bližina vodnih virov, primernih za namakanje,
 - lokalne značilnosti kmetijske pridelave in rabe kmetijskih zemljišč.
2. Pridobitev/priprava podatkov o rabi prostora (poglavje 7.1.3):
 - namenska in dejanska raba prostora,
 - območja DPN,
 - relevantna zavarovana, varovana in ogrožena območja.
3. Modeliranje primernosti prostora za TVKZ (poglavje 7.1.4, točka C):
 - združevanje podatkov o tleh in značilnostih pridelave, vključno s skupnim vrednotenjem,
 - določanje okvira/obsega območij TVKZ upoštevajoč podatke o rabi prostora
4. Zaokroževanje območij (poglavje 7.1.4, točka D):
 - avtomatizirano zaokroževanje območij,

- ročno zaokroževanje območij, oblikovanje predloga območij TVKZ in ostalih kmetijskih zemljišč.

(2) Izdelovalec strokovne podlage je dolžan preučiti strateški del OPN in druge razvojne dokumente občini (strategijo dolgoročnega razvoja, dokumente razvoja kmetijstva in podeželja). Pridobiti mora predstavo o razvojnih izhodiščih, smereh razvoja, možnih optimizacijah/menjavah namenske rabe prostora. Pri pripravi predloga mora sodelovati s pristojno službo za urejanje prostora, občinskim urbanistom, pripravljavcem OPN in strokovnih podlag s področja izkoriščanja in varstva naravnih virov ter razvoja gospodarske javne infrastrukture, kakor tudi strokovnimi službami s področja kmetijstva - Kmetijsko svetovalno službo, Skladom kmetijskih zemljišč in gozdov RS.

7.1.2 Upoštevanje podatkov o tleh in značilnostih pridelave

Predstavljeni so osnovni pogoji in kriteriji za določanje predloga TVKZ v skladu s 3.c členom ZKZ. V predlogu je dodan tudi pogoj nagib, ki ni naveden med pogoji po ZKZ. Ti podatki so osnovna za postavitev modela primernosti prostora za določitev TVKZ in oblikovanje predloga TVKZ (poglavje 7.1.4, Preglednica 7.1).

A. Boniteta kmetijskih zemljišč

(1) Podatek o bonitetnih točkah je del digitalnega zemljiškega katastra (DKN), ki ga hrani Geodetska uprava RS. Predlog TVKZ se pripravi z upoštevanjem več razredov. Za spodnji razred določitve TVKZ je meja po ZKZ določena na 35 bonitetnih točk (Preglednica 7.1). Naslednji razred je omejen v razponu od 36 do 50 bonitetnih točk, ko zakon v 3.g členu za namen odškodnin točke razporedi v razrede od 51 do 60, od 61 do 75 in od 75 do 100. Zgornja dva razreda sta združena v enega, ker so že od 61 točk navzgor zemljišča izjemne kakovosti.

(2) V predlog območij TVKZ se praviloma in prednostno predlagajo/uvrstijo vsa zemljišča, ki so po dejanski in/ali namenski rabi kmetijska in imajo boniteto višjo od 35. Lahko tudi območja z manjšo boniteto zaradi zaokroževanja.

B. Nagib

(1) Podatek o nagibu se pripravi s pretvorbo digitalnega modela višin (DMV), ki ga hrani Geodetska uprava RS. Razredi nagiba so povzeti po merilih za bonitiranje (Preglednica 7.1). Dodaten poudarek na nagibu je nujen, ker pri določanju bonitetnih točk ni dovolj izražen. Uporaba tega pogoja omogoča še dodatno razlikovanje med ravninskimi zemljišči in zemljišči v nagibu. V praksi so lahko dobre bonitete tudi na večjih nagibih (vinogradi), če so le tla dovolj globoka.

(2) V predlog območij TVKZ se praviloma in prednostno predlagajo vsa zemljišča, ki so po dejanski in/ali namenski rabi kmetijska in imajo nagib manjši ali enak 11 %. Lahko tudi območja z večjim nagibom ali zaradi zaokroževanja.

C. Izvedene komasacije

(1) Karte komasacij na državni ravni trenutno še ne obstaja, čeprav obstaja resen namen, da se jo pripravi za kar je bila vzpostavljena aplikacija KataKoma. MKGP razpolaga z osnutkom baze KataKoma - kataster komasacij, kjer so zaenkrat vnesena zgolj testna območja. Dokler ne

obstaja celovita prostorska baza komasacij, treba podatke pridobiti na terenu, še posebno za komasacije pred letom 1991. Za novejša komasacija grafične podlage hrani MKGP, Geodetska uprava Republike Slovenije, upravne enote in geodetske službe, ki komasacije izvajajo praktično na terenu.

(2) Pomen komasacij za kmetijska gospodarstva je velik, a z vidika pridelave je tako, da komasiramo lahko tudi zelo slaba, mokrotna in suha zemljišča. Komasaacije so pomembne iz stroškovnega in časovnega vidika, saj se z njihovo vzpostavitvijo opravi manj poti in manj je obračanja, a le v manjši meri vplivajo na količino pridelka. Na kakovost tal ne vplivajo, saj se ureja le meje zemljiških parcel.

(3) V predlog območij TVKZ se praviloma in prednostno uvrstijo vsa zemljišča, ki so po dejanski in/ali namenski rabi kmetijska in so bile na njih izvedene komasacije (Preglednica 7.1).

D. Izvedeni delujoči osuševalni sistemi

(1) Karta delujočih osuševalnih sistemov obstaja in jo hrani MKGP (KatMeSiNa). Vpliv osuševalnih sistemov na kakovost zemljišč je zelo velik, saj z njihovo izvedbo spremenimo vodni režim tal. Z njihovo vzpostavitvijo se podaljša rastna sezona v zgodnjo pomlad in pozno jesen, saj tla niso več vlažna in so tako primerna za obdelavo in setev. Tla so bolj prezračena in posledično bolj topla. Z osuševanjem se travniška raba spremeni v njivsko – prične se poljedelstvo v večjem obsegu, kar vpliva na ekonomiko gospodarjenja z zemljišči.

(2) V predlog območij TVKZ se praviloma in prednostno uvrstijo vsa zemljišča, ki so po dejanski rabi kmetijska in so na njih izvedeni delujoči osuševalni sistemi (Preglednica 7.1).

E. Izvedeni delujoči namakalni sistemi

(1) Karta velikih in malih namakalnih sistemov obstaja, z izjemo individualnih za manjše površine, in jo hrani MKGP (KatMeSiNa). Ima od vseh zemljiških operacij največji pomen, ker omogoča, da tehnologija iz poljedelske rabe preide na kulture z večjo dodano vrednostjo – vrtnine, jagode. To omogoča stabilnejšo pridelavo, neodvisno od pojavnosti padavin in tudi v povprečnih letih večji pridelek in večji prihodek. Lahko imaš njivo z 90 bonitetnimi točkami, a če ni namakanja, boš ostal poljedelec ali živinorejec, ki bo odvisen od padavin.

(2) V predlog območij TVKZ se praviloma in prednostno uvrstijo vsa zemljišča, ki so po dejanski in/ali namenski rabi kmetijska in so na njih izvedeni in delujoči ter delno delujoči namakalni sistemi (Preglednica 7.1).

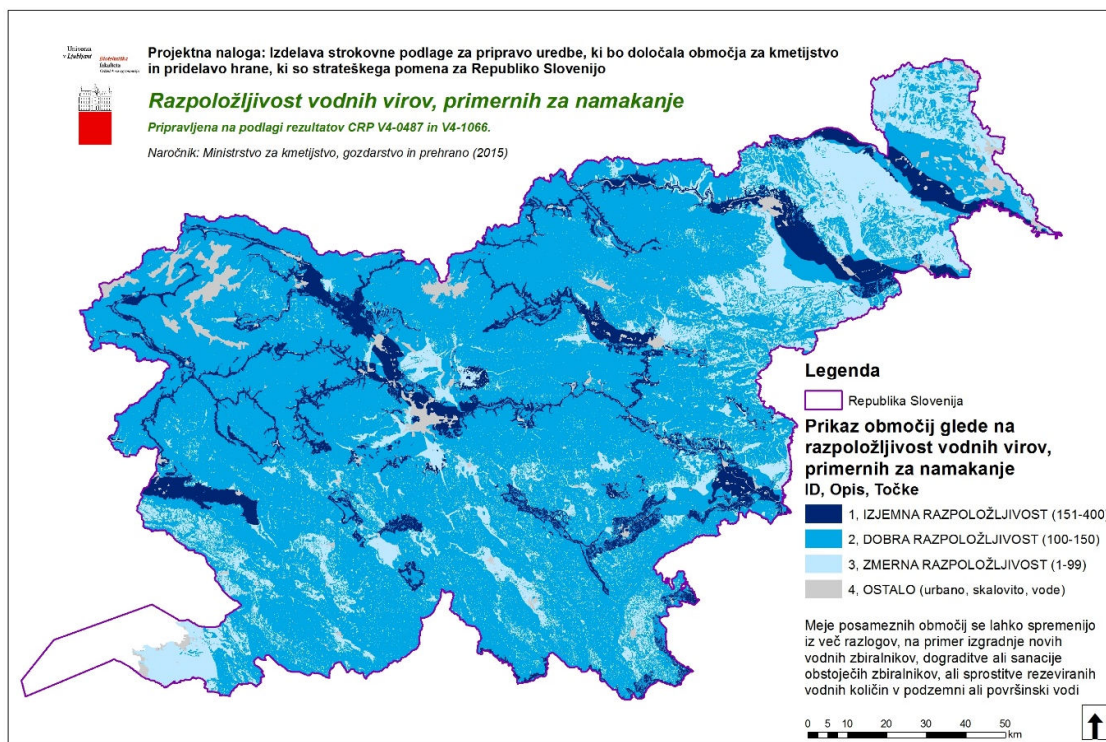
F. Bližina vodnih virov, primernih za namakanje

(1) Bližino vodnih virov se razume kot razpoložljivost vodnih virov, primernih za namakanje. To je količina vode, ki je na voljo za morebitno rabo za namakanje kmetijskih zemljišč, pri čemer je upoštevan ekonomski vidik, transport vode od vodnega vira do namakalnih območij (Preglednica 7.1) (Pintar in sod., 2010, 2012).

(2) Strokovna podlaga imenovana 'Razpoložljivost vodnih virov, primernih za namakanje' (RVVPN) je namenjena usklajevanju interesov pri načrtovanju razvoja prostora. Kmetijski sektor se mora za rabo usklajevati z ostalimi sektorji. Ta podlaga ne nadomešča siceršnjih strokovnih podlag, ki so potrebna za pridobitev vodnega dovoljenja in vzpostavitev namakanja kmetijskih zemljišč.

(3) Slovenija je razdeljena na kategorije glede na razpoložljivost vodnih virov, primernih za namakanje (Slika 6.3):

- Območja izjemne razpoložljivosti vode (≥ 150 točk) so tista, kjer je vsaj en vodni vir neomejen ali je izjemna velika razpoložljivost vode več vodnih virov, kar zadostuje za pokrivanje potreb po vodi za namakanje.
- Območja dobre razpoložljivosti vode ($\geq 100 < 150$ točk) so tista, kjer so vsi vodni viri omejeno razpoložljivi vendar skupaj zadoščajo za pokrivanje potreb po vodi za namakanje.
- Območja zmerne razpoložljivosti vode (< 100) so tista, kjer je eden ali več vodnih virov zelo slabo razpoložljivih in s skupnimi količinami vode ne pokrivajo skupnih potreb po namakanju.

Slika 7.1: Razpoložljivost vodnih virov, primernih za namakanje

(4) Posamezna območja lahko spremenijo razred iz več razlogov, na primer izgradnje novih vodnih zbiralnikov, dograditve ali sanacije obstoječih zbiralnikov, ali sprostitev rezerviranih vodnih količin v podzemni in površinski vodi ali zaradi izboljšanja ekonomike transporta vode na daljše razdalje.

(5) Podatki o območjih z razpoložljivimi vodnimi viri, primernimi za namakanje, kjer se nahajajo kmetijska zemljišča, se smiselno upoštevajo pri pripravi predloga območij TVKZ. V

predlog območij TVKZ se praviloma in prednostno uvrstijo vsa zemljišča, ki so po dejanski rabi kmetijska in so na njih vodni viri izjemno in dobro razpoložljivi (Preglednica 7.1).

(6) Če je na območju prisoten delujoč namakalni sistem, se pogoj vodni viri (6) ne upošteva in obratno (Preglednica 7.1).

G. Obstoje trajnih nasadov

(1) Za določanje trajnih nasadov se uporabi evidenca GERK, ki je glede določanja rabe bolj natančna od dejanske rabe, saj je pri izrisu GERK prisoten obdelovalec zemljišča. Dejanska raba se določa z daljinskim zaznavanjem preko DOF brez prisotnosti obdelovalcev in je iz tega vidika manj natančna. Pravilnik o registru kmetijskih gospodarstev opredeljuje tudi določanje GERK. V členih od 17. do 21. zelo jasno določi kaj je vinograd, kaj je intenzivni sadovnjak, ekstenzivni sadovnjak in oljčnik ter ostali trajni nasadi. Pogoji navajajo način obdelave, zasaditve, medvrstne razdalje, gostoto dreves, ipd.

(2) Pri določanju trajnih nasadov se upošteva naslednja razvrstitev:

- intenzivni nasadi: 1211 (vinograd), 1212 (matičnjak), 1221 (intenzivni sadovnjak), 1230 (oljčnik);
- ekstenzivni nasadi: 1222 (ekstenzivni oziroma travniški sadovnjak), 1240 (ostali trajni nasadi).

(3) Vse kulture, ki se pridelujejo na njivi (šifre rabe 1100 – 1192), npr. hmelj/šparglji/jagode/zelišča, niso klasičen trajni nasad, ker so za optimalno pridelavo nujne ravne površine in nimajo lesnatih nadzemnih delov (stebel/debel) ampak so zelnate trajnice. V času obnove teh nasadov, v premeni, na njih gojijo poljščine. Te površine lahko vedno postanejo njive, kar za klasičen nasad jablan ali vinograda v veliki meri ne moremo trditi.

(4) V nadaljevanju bi veljalo pri določanju trajnih nasadov upoštevati tudi bazo dejanske rabe, predvsem za območja, ki jih GERK iz različnih vzrokov ne pokrije.

(5) V predlog območij TVKZ se praviloma in prednostno uvrstijo vsa zemljišča, ki so po dejanski rabi kmetijska in so na njih po prostorskem sloju GERK in dejanska raba trajni nasadi s šiframi (Preglednica 7.1):

- 1211 (vinograd),
- 1212 (matičnjak),
- 1221 (intenzivni sadovnjak),
- 1222 (ekstenzivni oziroma travniški sadovnjak),
- 1230 (oljčnik) in
- 1240 (ostali trajni nasadi).

H. Lokalne značilnosti kmetijske pridelave in rabe kmetijskih zemljišč

(1) Kot TVKZ se lahko predlagajo območja, ki ustrezajo ali ne ustrezajo gornjim kriterijem in so pomembna zaradi lokalnih značilnosti kmetijske pridelave in rabe kmetijskih zemljišč, ki jih je mogoče prepoznati v posamezni občini. Sem sodijo tudi kmetijska območja izjemnih krajin na nacionalni/lokalni ravni ter zemljišča v občinah z zelo majhnim obsegom dobrih kmetijskih zemljišč in je zaradi tega vsaj tista, ki so, smiselno uvrsti med predlog območij TVKZ.

(2) Prostorski sloj na državni ravni ne obstaja. Podatek izoblikuje izdelovalec strokovne podlage na podlagi prostorskih aktov, izhodišč različnih strok/sektorjev ali lokalne skupnosti.

(3) Primeri lokalno značilne kmetijske pridelave:

- njivske terase (Dolenjsko podolje, Ilirsko bistrsko);
- flišne terase (Izola, Goriška Brda);
- vrtače (območje primorskega in dolenjskega krasa);
- mokri travniki (Šturmovci, Lahinja, Radensko polje)
- kraški pašniki (Kras, Lipica);
- območja posebne njivske strukture (Bitnje, Globodol);
- visokogorske kmetije (celki na Koroškem).

7.1.3 Upoštevanje podatkov o rabi prostora in varstvenih režimih

Predstavljeni podatki o rabi prostora in varstvenih režimih, ki jih ZKZ sicer ne navaja kot kriterije, a so pomembni za določanje obsega/okvira TVKZ. Njihova uporaba omogoča, da se iz predloga območij narejenega na podlagi pogojev po ZKZ (7.2.2) izločijo zemljišča in območja, ki ne sodijo v predlog TVKZ.

A. Namenska raba prostora in dejanska raba

(1) Za podatek o namenski rabi prostora se uporablja veljaven podatek o namenski rabi prostora iz izvedbenega dela OPN ali primerljivega prostorskega akta. Glede na to, da gre pri TVKZ za strateško kategorijo, je smiselno pri oblikovanju koncepta območij TVKZ preveriti tudi strateški dela OPN - zasnovo prostorskega razvoja občine in usmeritve za razvoj v krajini ter določitev namenske rabe zemljišč. Za podatek o dejanski rabi prostora se uporablja aktualna evidenca dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč (RABA), ki jo vodi MKGP.

(2) Kot TVKZ se praviloma/prednostno predlagajo območja, ki so po namenski in/ali dejanski rabi opredeljena kot kmetijska zemljišča. Na stikih kmetijskih zemljišč z gozdnimi zemljišči, kjer sta podatka pogosto neusklajena, se upošteva tisti podatek, ki nakazuje zajem večjega območja TVKZ.

(3) Najboljša kmetijska zemljišča (K1) se **ne** enači (avtomatično prevzema) kot območja TVKZ. Podatek o najboljših kmetijskih zemljiščih je lahko tudi zavajajoč. Obstoječa členitev na najboljša in druga kmetijska zemljišča je zgolj informativna.

(4) Kot TVKZ se načeloma ne predlagajo zemljišča, ki so po namenski rabi prostora opredeljena kot območja stavbnih zemljišč, vendar se kot TVKZ lahko predlagajo tudi območja, ki so po namenski rabi prostora območja nepozidanih stavbnih zemljišč in po dejanski rabi kmetijska zemljišča, če:

- gre za večje sklope predvsem na obrobju poselitvenih območij;
- ta območja predstavljajo evidentne viške stavbnih zemljišč, na njih realno in dolgoročno ni pričakovati pozidave;
- je izkazan interes/namera širjenja poselitvenih območij na kmetijska zemljišča vzdolž drugih delov poselitvenih območij in se ta zemljišča lahko smatrajo kot del menjave/optimizacije namenske rabe prostora.

(5) Kot TVKZ se lahko predlagajo tudi območja, ki so po dejanski in/ali namenski rabi gozdna zemljišča, predvsem če gre za zemljišča, ki so bila v preteklosti kmetijska zemljišča, če sicer ustrezajo kriterijem za določitev TVKZ, po predstavljeni metodologiji.

(6) Kot TVKZ se ne predlagajo območja, ki so po dejanski rabi kmetijska zemljišča ali na njih poteka kmetijska raba (npr. košnja ali sadovnjaki), če je ta raba omejena z drugo rabo ali je izrazita večnamenskost teh površin, npr. območje arheološkega parka, površine za oddih, rekreacijo in šport ter druge urejene zelene površine (ZS, ZD). V TVKZ prav tako ne sodijo površine za vrtičkarstvo (ZV).

(7) Kot TVKZ se ne predlagajo območja, ki so po dejanski rabi kmetijska zemljišča in po namenski rabi prostora opredeljena kot območja stavbnih zemljišč - površine z objekti za kmetijsko proizvodnjo (IK).

B. Območja državnih prostorskih načrtov (DPN)

(1) Pri pripravi predloga TVKZ se upoštevajo:

- sprejeti DPN-ji in
- DPN-ji v fazi osnutka načrta ali kasnejši fazi. Lahko tudi v fazi potrjenega predloga najustreznejše variante ali rešitve vendar le v primeru, če je možno določiti tista zemljišča, ki se lahko smatrajo kot območja stavbnih zemljišč.

(2) Iz predloga območij TVKZ se **ne** izločijo celotna območja DPN, temveč le tista območja, ki je možno smatrati kot območja stavbnih zemljišč. Tako se npr.:

- izloča cestno telo in pripadajoči zeleni pas, akumulacijski bazen in pregrada HE, območje letališča, gospodarsko središče;
- ne izloča območij nad plinovodom, pod daljnovodom, območij znotraj protipoplavnih nasipov.

Ker naj namenska raba prostora na območju DPN ne bi bila določena, se v ta namen uporablja "usmeritve za določitev enot urejanja prostora in območij podrobnejše namenske rabe prostora v izvedbenem delu občinskega prostorskega načrta v skladu s predpisi, ki urejajo prostorsko načrtovanje", in so v skladu s predpisi, ki urejajo umeščanje prostorskih ureditev državnega pomena v prostor sestavni del obvezne priloge "obrazložitev in utemeljitev načrta".

C. Upoštevanje zavarovanih, varstvenih in ogroženih območij ter poselitvenih in razvojnih območij

(1) Zavarovanih, varstvenih in ogroženih območij ter poselitvenih in razvojnih območij se pri pripravi predloga TVKZ praviloma ne upošteva. Predlog TVKZ je izrazita sektorska strokovna podlaga, ki naj v prvi fazi določitev TVKZ poda jasno predstavo o bolj ali manj primernih zemljiščih za kmetijsko pridelavo in posledično njihovo razvrstitev na TVKZ in ostala kmetijska zemljišča. Uskladitev morebitnih konfliktov z varstvenimi režimi ter razvojnimi izhodišči je predmet priprave prostorskega akta, v okviru katerega se določi TVKZ in ostala kmetijska zemljišča (glej v nadaljevanju).

(2) Iz predloga območij TVKZ se lahko izloči tista območja, kjer (potencialna) intenzivna kmetijska/njivska raba ni smiselna sama po sebi ali lahko celo prispeva k povečanju ogroženosti, npr.:

- območja rednih poplav s petletno povratno dobo (Q5),
- erozijska in plazovita območja (uporabnost dostopne opozorilne karte je treba uskladiti z ARSO v fazi usklajevanja uredbe),
- območja kritično onesnaženih tal,
- območja varovalnih gozdov.

Analiza Opozorilne karte poplav (Pogosta območja poplavljanja), ki jo je pripravila Agencija RS za okolje in, ki prikazuje poplavne dogodke s povratno dobo Q2 do Q5, je pokazala da se na območju pogostih poplav nahaja skoraj 31.000 ha zemljišč z boniteto večjo od 35. Od tega jih ima več kot 40, 50, 60, 70, 80 in 90 bonitetnih točk, 29.000 ha, 17.000 ha, 9.000 ha, 3.600 ha, 1.000 ha in 6 ha, kot si sledijo.

7.1.4 Obseg in vsebina predloga TVKZ

A. Upoštevanje členitve na ravni Slovenije

- (1) V občinah ali regijah, katerih ozemlje sega v različna območja za kmetijsko in pridelavo hrane s skupnimi izhodišči za določitev TVKZ oz. strateškega pomena za kmetijstvo in pridelavo hrane, se upoštevajoč kriterije predlog TVKZ določi enakovredno v vseh območjih.
- (2) V posameznih območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane se upošteva priporočila, ki veljajo za ta območja (glej poglavje 6.2).

B. Obseg predloga TVKZ v občini

- (1) Predlog TVKZ se opredeli na celotnem območju občine, ne glede na povprečno boniteto v občini ali obseg teh zemljišč. Opredeli se vsa območja, ki ustrezajo kriterijem in ne zgolj relativno najboljša območja, ob upoštevanju naslednjih izhodišč:
 - v občinah z velikim obsegom dobrih kmetijskih zemljišč, ki so hkrati razvojno vodeče občine, TVKZ ni smiselno določati na območjih, kjer prevladujejo zemljišča pod spodnjo izhodiščno mejo določanja TVKZ ($BT \leq 35$ in $\text{nagib} \geq 11\%$);
 - v občinah z zelo majhnim obsegom dobrih kmetijskih zemljišč se lahko upoštevajoč lokalne značilnosti pridelave določa TVKZ tudi na območjih pod spodnjo izhodiščno mejo določanja TVKZ ($BT \leq 35$ in $\text{nagib} \geq 11\%$).

C. Priprava podatkov in modela primernosti prostora za TVKZ

- (1) Predlog se pripravi na način, da se opredeli predlog območij:
 - TVKZ in
 - ostalih kmetijskih zemljišč.

Ostala kmetijska zemljišča so vsa tista zemljišča, ki se lahko smatrajo kot zemljišča, ki se še opredelijo kot kmetijska zemljišča po namenski rabi prostora (vključno s travišči, pašniki). To ne pomeni, da mora biti predlog teh zemljišč nujno prilagojen dejanski rabi, lahko se jih opredeli tudi na trenutno/dejansko zaraščenih/gozdnatih zemljiščih, če se to za regulacijo rabe prostora izkaže kot smiselno.

- (2) Podatek predloga TVKZ se pripravi na način, da je iz njega razvidna kategorija in vrednost izhodiščnih podatkov o tleh in značilnostih pridelave za določanje TVKZ ter skupna vrednost zemljišč. Pripravi se model primernosti prostora za TVKZ po principu, predstavljenem v preglednici 6.5.

Razpon možnih skupnih točk je od 1 točke ($BT \leq 35$ in $\text{nagib} \geq 25\%$) do 20 točk ($BT \geq 61$, $\text{Nagib} \leq 6\%$, komasacija, osuševanje, namakanje ali izjemna razpoložljivost vodnih virov, intenzivni nasad, prisotne lokalne značilnosti).

Predlog TVKZ na ta način vstopa v usklajevanje z drugimi interesi v prostoru transparentno, kot vrednostni podatek (z razponom "bolj pomembno - manj pomembno") in ne kot črna bela informacija (zgolj z informacijo "je pomembno - ni pomembno"). Združen podatek ni namenjen

avtomatičnemu določanju TVKZ in ostalih kmetijskih zemljišč, a nakazuje dva mejna razreda (območji), ki sta za določanje ključna:

- 5 točk je meja, ki se praviloma uporablja kot izhodiščna meja določanja TVKZ ($BT \geq 35$ in $nagib \leq 11\%$),
- meja 11 točk je meja, ki določa najboljša kmetijska zemljišča v državi (crème de la crème). To so območja, ki so tudi brez vseh dodatnih pogojev, le ob najboljši boniteti (≥ 61) in najbolj ravnem terenu ($\leq 6\%$) izkazujejo kot zemljišča, ki bi morala biti avtomatično uvrščena v TVKZ.

(3) Podatke se pripravi po enotnih tehničnih navodilih.

Preglednica 7.1: Pogoji in kriteriji za določanje območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč

Pogoji za določanje TVKZ								
ID pogoja	1	2	3	4	5	6	7	8
Pogoj	Bonitetne točke Zakon o kmetijskih zemljiščih	Nagib (%) Merila za bonitriranje	Komascija MKGP, GURS, UE	Osuševanje KatMeSiNa	Namakanje KatMeSiNa	Vodni viri CRP V4-1066	Trajni nasadi GERK Dejanska raba	Lokalne značilnosti
Opisni kriteriji	$\geq 61-100$	≤ 6	Izvedena	Delujoč	Delujoč	Izjemna	Intenzivni	da
	$\geq 51-60$	7-11				Dobra		
	$\geq 36-50$	12-24				Zmerna	Ekstenzivni	
	≤ 35	≥ 25	ni	ni	ni	Ostalo	ni	ni
↓ ↓ ↓								
Točkovni kriteriji	8	3	1	2	3	3	2	1
	6	2				1		
	3	1				0	1	
	1	0	0	0	0	0	0	0

Opomba: Opisni in točkovni kriteriji ter razmerja med njimi so bili določeni na podlagi strokovne presoje po interni preveritvi dostopnih prostorskih slojev s programom ArcGIS. Z oblikovanjem točkovnih kriterijev smo želeli dati največji poudarek bonitetnim točkam, a ob enem ne zanemariti različnim naravnih, agro-tehničnih in lokalnih značilnosti zemljišč. Le-te govorijo o tem, da je pridelovalni potencial zemljišč lahko večji kot ga izkazujejo samo bonitetne točke.

Primer hipotetičnega izračuna primernosti prostora za TVKZ:

Če ima zemljišče 61 ali več bonitetnih točk (1) se mu pripiše 8 točk. Če ima zemljišče nagib (2) 6% ali manj se mu pripiše 3 točke. Če je bila na zemljišču izvedena komasacija (3) se mu pripiše 1 točka. Če je na zemljišču delujoč osuševalni sistem (4) se mu pripiše 2 točki. Če je na zemljišču delujoč namakalni sistem (5) se mu pripiše 3 točke. Ob tem se pogoja Vodni viri (6) ne upošteva. Pogoja 5 in 6 sta medsebojno izključujoča. Če je na zemljišču intenzivni trajni nasad (7) se mu pripiše 2 točki. Če zemljišče izpolnjuje pogoj lokalne značilnosti kmetijske pridelave in rabe kmetijskih zemljišč se mu pripiše 1 točka. Po hipotetičnem izračunu bi zemljišče, ki izpolnjuje opisane pogoje prejelo 20 točk. To je tudi najvišje število točk, ki ga lahko prejme katerokoli zemljišče.

(4) V fazi izgradnje modela primernosti prostora za TVKZ za **določanje predloga območij TVKZ** s pomočjo opisnih in točkovnih kriterijev se lahko uporablja rastrske in vektorske poligonske prostorske sloje. Za pripravo predloga območij TVKZ (model primernosti prostora za TVKZ) naj se uporablja rastrske sloje, ki so pripravljeni z natančnostjo, ki ni slabša od 25 metrov × 25 metrov. Atributne tabele rastrskih slojev naj vsebujejo točkovne kriterije.

D. Princip zaokroževanja, obseg zaokroženih območij in natančnost razmejevanja

(1) Prizadeva se za oblikovanje čim večjih zaokroženih območij. Spodnje meje velikosti območja TVKZ ni določene iz več razlogov:

- na geografskih območjih Slovenije, kjer je značilna kmetijska raba drobnega merila, je smiselno določati tudi površine manjše od 0,5 ha (kar je sicer moč smatrati kot informativno spodnjo mejo območja);
- nekatere kulture je možno ekonomsko učinkovito pridelovati tudi na zelo majhnih površinah;
- glede na to, da je namen TVKZ zagotovitev samooskrbe Slovenije, je pomembna vsaka kmetijska površina ali vsaka smiselna površina, ki še omogoča racionalno pridelavo.

(2) Zaokroževanje območij naj poteka v dveh osnovnih korakih:

- prvi korak naj poteka z računalniškim modeliranjem (prekrivanjem/združevanjem izhodiščnih podatkovnih slojev) v skladu s priporočili v točki C "priprava podatkov" ter avtomatiziranim spajanjem poligonov z zapolnjevanjem vmesnih praznih prostorov (Aggregate Polygons ali podobna orodja). Informativno velja, da se spaja/združuje poligone, ki so oddaljeni za največ 100 metrov ter zapolnjuje največ 5 ha velike prazne prostore znotraj obstoječih poligonov. Dejansko razmerje oddaljenosti in velikosti praznih prostorov se prilagodi značilnostim vzorca poligonov obravnavanega območja;
- z namenom oblikovanja večjih, sklenjenih poligonov, se izvede ročno oblikovanje območij, v katere so vključena tudi zemljišča s slabšimi bonitetami (35 ali manj) in nekatera zemljišča z boniteto 0 (poljske poti, vodotoki, manjše površine gozdnih in stavbnih zemljišč, ki so lahko sestavni del TVKZ - glej v nadaljevanju). Združevanje poligonov predloga TVKZ naj poteka ob sprotne preverjanju s podatki o kmetijski namenski rabi prostora, dejanski rabi prostora ter z DOF.

(3) **Predlog TVKZ je lahko smiselno generaliziran prikaz. Ni potrebe, da se predlog območij TVKZ izdela točno po parcelnih mejah v zadnjem, ažurnem katastru, saj se DKN spreminja tudi večkrat letno in prihaja do pomembnih odstopanj. Prilagoditev na DKN**

je smiselna šele v postopku dokončne določitve TVKZ ob pripravi OPN. Prilagoditev na DKN naj se uporablja smiselno, saj parcelne meje v mnogih primerih odstopajo od dejanskih razmer na terenu. Pri dokončnem določanju območij TVKZ naj se meje območij prilagodijo po zadnji dostopni verziji digitalnih ortofoto posnetkov ali na podlagi terenskega ogleda območij.

Končen prostorski sloj območij TVKZ mora biti izdelan kot georeferenciran vektorski prostorski sloj (v digitalni obliki). Sloj mora biti v obliki .SHP formata (poligon) in topološko ustrezen. Vsak sloj mora vsebovati atributne podatke z opisom vsebine. Atributni podatki morajo obvezno vsebovati podatek o skupnem številu točk po modelu primernosti prostora za TVKZ (Preglednica 7.1) ter številčno in opisno zapisan tip območja (6.1.1) in kategorijo glede na strateški pomen (6.1.3) za kmetijstvo in pridelavo hrane. Atributni podatki naj za vsak poligon vsebujejo tudi podatek o številu točk za vsakega od osmih pogojev za določanje TVKZ posamezno (Preglednica 7.1). Sloj in uporabljeni atributi morajo imeti ustrezen enolični indikator (ID).

(4) V fazi predloga TVKZ se zaradi zahteve po zaokroženosti območja TVKZ lahko v posamezno območje TVKZ vključena območja, ki so:

- po dejanski rabi pozidana in sorodna zemljišča (šifra rabe 3000),
- po namenski rabi prostora površine razpršene poselitve (A),
- območja prometnih površin (P), območja komunikacijske (T), energetske (E) in okoljske (O) infrastrukture.

Ta območja se izloča v postopku določitve TVKZ ob pripravi OPN (glej v nadaljevanju).

7.2 PRIPOROČILA ZA DOLOČITEV TVKZ V PROSTORSKEM AKTU LOKALNE SKUPNOSTI

7.2.1 Upoštevanje členitve na ravni Slovenije

(1) V občinah ali regijah, katerih ozemlje sega v različna območja s skupnimi izhodišči za določitev TVKZ oz. strateškega pomena za kmetijstvo in pridelavo hrane, se TVKZ določi na način, da se TVKZ določa glede na pomen območij, torej prednostno/najprej v naslednjem vrstnem redu:

- veliki ravninski kompleksi,
- širše izravnave,
- ožje izravnave,
- izmenjave ožjih izravnav in zaplat,
- večje zaplate,
- manjše zaplate,
- posebna območja,
- gozdovi in območja nad gozdno mejo, vodni in obvodni prostor ter urbana območja.

(2) V posameznih območjih za kmetijstvo in pridelavo hrane se upošteva priporočila, ki veljajo za ta območja (glej poglavje 6.2).

7.2.2 Princip zaokroževanja, obseg zaokroženih območij in natančnost razmejevanja

(1) Pri določevanju namenske rabe prostora se upošteva/prevzema območja iz predloga TVKZ. Območja kmetijskih zemljišč po namenski rabi prostora se delijo na območja:

- TVKZ in
- ostalih kmetijskih zemljišč.

Območje TVKZ **ne** more segati "kot režim" na druga območja namenske rabe prostora, tudi če so ta zemljišča v dejanski kmetijski rabi (rekreacijska območja, nezazidana stavbna zemljišča).

(2) Podatki o dejanski rabi in namenski rabi prostora ter posledično TVKZ naj se uskladijo v največji možni meri, predvsem glede pozidave in pomembnejših prometnic. To ne pomeni, da mora biti namenska raba prostora nujno prilagojena dejanski rabi, kmetijsko rabo in TVKZ se lahko opredeli tudi na trenutno/dejansko zaraščenih/gozdnatih zemljiščih, če ta zemljišča izražajo ustrezen pridelovalnih potencial.

(3) Smiselno se upošteva priporočila za oblikovanje predloga TVKZ - oblikuje se čim večja zaokrožena območja, območja čim manj dodatno drobi zaradi drugih namenskih rab prostora.

(4) TVKZ in ostala kmetijska zemljišča se določi na parcelo natančno. **Prilagoditev na DKN oziroma določanje na parcelo natančno naj se uporablja smiselno, saj parcelne meje v mnogih primerih odstopajo od resničnih razmer na terenu. Pri dokončnem določanju območij TVKZ naj se meje območij prilagodijo po zadnji dostopni verziji digitalnih ortofoto posnetkov ali na podlagi terenskega ogleda območij.** Delež stavbnih zemljišč znotraj TVKZ mora težiti k vrednosti 0 %. Do sprejema podzakonskega akta, ki bo urejal določanje TVKZ je treba (skupaj z ministrstvom pristojnim za prostor) razrešiti vprašanje

natančnosti določitve in posledično vključenosti zemljišč, na katerih kmetijska raba ne poteka. Možnosti so:

- a) Izrezuje se (vsa) stavbna zemljišča (razpršene gradnje) in kategorizirane ceste po istem principu za celotno Slovenijo. Izdelovalec te strokovne podlage se nagiba k tej možnosti, ker se TVKZ na ta način najbolj realno odraža v prostoru.
- b) TVKZ se določi po principu natančnosti posameznega OPN. Slabost tega principa je, da podatek na ravni Slovenije ne bo enoten.
- c) Prikaz TVKZ se generalizira kot "režim", brez izrezovanja (nekaterih) stavbnih zemljišč, prometnic in voda. Slabost tega načina je težavnejša regulacija posegov na TVKZ in manj realen podatek o obsegu TVKZ.

Gornja dilema je povezana z dilemo TVKZ kot namenske rabe prostora ali varstvenega režima. TVKZ so, podobno kot najboljša kmetijska zemljišča, svojstvena prostorska kategorija. Pričakovana prostorska pojavnost, jasna navezanost na kmetijstvo kot dejavnost v prostoru ter določenost v prostorskem aktu daje TVKZ značaj (podrobnejše) namenske rabe prostora, tako jih opredeljuje tudi ZKZ. Po svojem varstvenem izhodišču, pa je moč TVKZ smatrati tudi kot varstveni režim, saj, podobno kot drugi varstveni režimi, varujejo naravni vir - tla. V okviru aktualnega spreminjanja prostorske zakonodaje je treba TVKZ umestiti v sistem namenske rabe prostora in hkrati TVKZ smiselno upoštevati kot posebno obliko varstvenega režima.

7.2.3 Uskladitev s poselitvenimi območji in gospodarsko javno infrastrukturo

(1) Izločanje površin za strateški razvoj naselij iz predloga območij TVKZ se opravi izključno na podlagi kakovostnih strokovnih podlag za strateški razvoj naselij (urbanističnih načrtov za večja naselja in drugih strokovnih podlag za preostala naselja). Te bi morale utemeljiti širitve stavbnih zemljišč in bi morale biti pripravljene skladno s predpisi na področju urejanja prostora.

(2) V občinah, v katerih z vidika prostorskega razvoja (predvsem glede na pomen in/ali vlogo naselij) večji obseg TVKZ ne bi predstavljal razvojne ovire, je smiselno zahtevati večji obseg območij TVKZ. V razvojno vodečih občinah je smiselno dopustiti večji obseg izločanja TVKZ in/ali opredelitev večjega deleža zemljišč slabše bonitete v območjih TVKZ in pri tem zagotavljati »izravnavo« na ravni regije.

(3) Pri razvojno omejenih naseljih in/ali z majhnim obsegom funkcij naselja se mejo med TVKZ in poselitvenim območjem lahko opredeljuje na mejah obstoječih poselitvenih območij, pri razvojno vodečih naseljih in/ali z večjim obsegom funkcij naselja pa se upošteva v strokovnih podlagah opredeljene smeri razvoja in ta območja izvzame iz TVKZ. Izogiba se pavšalnim blažilnim območjem.

(4) V kolikor bo do izvedbe projekta v prostorski zakonodaji opredeljen pojem naselja, se območja TVKZ opredeljuje zunaj območja naselja.

(5) Poleg območij obstoječe gospodarske infrastrukture se izloča tista infrastruktura, ki je že umeščena do mere, da je možen zaris z natančnostjo določitve območja njene namenske rabe.

7.2.4 Upoštevanje zavarovanih, varstvenih in ogroženih območij

(1) Izločanje TVKZ na zavarovanih, varstvenih in ogroženih območjih načeloma, razen nekaterih izjem, ni potrebno. TVKZ so namenjena ohranjanju naravnega vira, na njih naj bi bile prednostno vezane (potencialne) njivske površine namenjene pridelavi hrane. Vendar režim TVKZ ne regulira kmetijske kulture, načina pridelave, izvajanje kmetijskih operacij ter ne negira ostalih režimov. TVKZ torej ni v konfliktu z režimi npr. na:

- območjih varstva po predpisih, ki urejajo ohranjanje narave, kjer se ohranja travišča - travišče se lahko ohranja še naprej, v primeru potreb se lahko vzpostavi tudi njivska površina;
- območjih kulturne krajine po predpisih, ki urejajo varstvo kulturne dediščine, kjer se ohranja značilen krajinski vzorec, parcelna struktura - aktivna kmetijska raba je na takih območjih seveda celo želena;
- vodovarstvenih območjih po predpisi, ki urejajo vode, kjer se omejuje uporabo fitofarmaceutskih sredstev - kmetijska pridelava na teh območjih se bo pač temu dejstvu smiselno prilagodila. Najozžje vodovarstveno območje se izloči iz TVKZ že po kriteriju namenske rabe.

(2) Iz območij TVKZ je smiselno izločati le tista območja, kjer je (potencialna) kmetijska pridelava stvarno konfliktna ali sama po sebi ni smiselna, npr.:

- območja rednih poplav (Q5);
- erozijska in plazovita območja;
- območja kritično onesnaženih tal;
- območja varovalnih gozdov;
- predvidena najožja vodovarstvena območja;
- območja gozdnih zaplat in pasov, obvodne vegetacije in drugih območij z naravnimi prvinami, ki so opredeljene kot naravne vrednote, spomeniki ali rezervati ter gozdovi s posebnim pomenom, kjer bi vzpostavitev kmetijske rabe pomenila izgubo funkcije in zmanjšala krajinsko/biotsko pestrost;
- območja vrtnoarhitekturne dediščine, ki so trenutno v kmetijskih rabi in bi na ta način bila onemogočena rekonstrukcija zgodovinskega parka (npr. parka dvorca Dornava);
- arheološka najdišča, kjer je predpisana travniška raba in bi njivska raba lahko pomenila poseg v arheološke ostaline.

8. PRIPOROČILA ZA IZVEDBO PROJEKTA

8.1 PRIPOROČILA ZA IZVEDBO PROJEKTA

(1) Določanje TVKZ je treba zastaviti kot projekt z jasno shemo organizacije/vodenja, proračunsko postavko, terminskim planom in družbeno/politično podporo na nacionalni in lokalni ravni.

(2) Oblikuje se obvladljivo število interdisciplinarnih, izkušenih in strokovno visoko usposobljenih delovnih skupin, regionalno razporejenih, z dobrim poznavanjem značilnosti kmetijske pridelave in prostorsko načrtovalske problematike v občinah in regiji.

Delovne skupine morajo biti sestavljene na način, bodo v njih združena znanja s področja:

- prostorskega/krajinskega načrtovanja (določanja varstvenih režimov in namenske rabe prostora),
- pedologije, vključno z bonitiranjem,
- agronomije (kmetijske pridelave in urejanja kmetijskega prostora),
- GIS obdelave prostorskih podatkov.

(3) Zagotovi se izobraževanje in redno koordinacijo delovnih skupin na način, da se zagotovi čim bolj enoten pristop in rezultat njihovega dela:

- organizira se pripravljajalno delavnico,
- pripravo prvega predloga TVKZ in določitve v prostorskem aktu se zastavi kot vzorčni primer, v okviru katerega se opravi tudi testiranje modela primernosti prostora za trajno varovana kmetijska zemljišča in potrebi popravi pogoje in kriterije opisane v preglednici 6.5,
- sprotno se oblikuje dobro prakso,
- oblikuje se svet projekta, ki potrjuje gradiva in razrešuje morebitne dileme, konflikte.

(4) Pripravi se tehnična navodila (po vzoru navodil za pripravo OPN ali DPN), ki naj zagotavljajo enotnost/združljivost podatkov na ravni Slovenije. Sestavni del tehničnih navodil so podrobnejša navodila za pripravo podatkov - modeliranje primernosti prostora in zaokroževanje območij TVKZ.

(5) Doreče se sodelovanje kmetijskih svetovalnih služb.

8.2 REGIONALNA RAZSEŽNOST PROJEKTA

(1) Strokovne podlage je smiselno pripravljati na ravni celotne regije, za regijska podobmočja ali za funkcionalno zaokrožena in po značilnostih enovita območja več (manjših) občin (npr. za Slovenske Gorice, Kras, Goričko).

8.3 USKLADITEV S PROSTORSKO ZAKONODAJO

- (1) V prostorski zakonodaji je treba ukiniti pojma najboljšega in drugega kmetijskega zemljišča in ga nadomesti s pojmom TVKZ in ostalih kmetijskih zemljišč, TVKZ umestiti v sistem namenske rabe prostora ter v pravilih prostorskega načrtovanja določiti jasna pravila umeščanja prostorskih ureditev upoštevajoč ohranjanje TVKZ, ki se jih upošteva tudi kot posebno obliko varstvenega režima.
- (2) V prostorski zakonodaji je treba jasno opredeliti pojem naselja in območja TVKZ opredeljevati zunaj območja naselja.

9. LITERATURA

- Ceglar A., Grčman H. (2012). Izračun ter analiza povprečne bonitete kmetijskih zemljišč v slovenskih občinah. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Ljubljana, 26 str.
- Hladnik J. (ur.) (2008) Evropska konvencija o krajini. Izvajanje v Sloveniji. Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana
- Hudoklin J. in sod. (2002) Kmetijstvo in prostorski razvoj Slovenije: Zasnova. Acer d.o.o. Novo mesto, Novo mesto
- Izjemne krajine Slovenije (1999) Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana
- Marušič J. in sod. (1998) Regionalna razdelitev krajinskih tipov Slovenije. Metodološke osnove. 1998. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje
- Marušič J. in sod. (2002) Krajina in prostorski razvoj Slovenije: Zasnova. 2002. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo, Ljubljana.
- Marušič J., Ogrin D. in sod. (1996). Značilni krajinski vzorci Slovenije : po projektu Regionalna razdelitev krajinskih tipov Slovenije = Characteristic landscape patterns of Slovenia : according to the Project of regional distribution of landscape types in Slovenia. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje, Ljubljana, 26.
- MKGP (2014) Strategija za izvajanje resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Republika Slovenija, Ljubljana, 171.
- Mlakar A. (2011) Bomo ostali tudi brez kulturne krajine?. V: Bomo ostali brez kmetijskih zemljišč in brez hrane?, Svet za varstvo okolja Republike Slovenije in Parlamentarna skupina GLOBE Slovenija, Ljubljana
- Odlok o Strategiji prostorskega razvoja Slovenije. Uradni list RS, št. 76/04, Republika Slovenija
- Ogrin, D. (ur.). (1996) Strategija varstva krajine v Sloveniji. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Inštitut za krajinsko arhitekturo, Ljubljana
- Pintar M., Tratnik M., Cvejić R., Bizjak A., Meljo J., Kregar M., Zakrajšek J., Kolman G., Bremec U., Drev D., Mohorko T., Steinman F., Kozelj K., Prešeren T., Kozelj D., Urbanc J., Mezga K. (2010). Ocena vodnih perspektiv na območju Slovenije in možnosti rabe vode v kmetijski pridelavi. Ciljni raziskovalni program V4-0487. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo za Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije, Ljubljana.
- Pintar M., Glavan M., Meljo J., Zupan M., Fazarinc R., Podboj M., Tratnik M., Zupanc V., Kregar M., Krajčič J., Bizjak A. (2012). Projekcija vodnih količin za namakanje v Sloveniji. Ciljni raziskovalni program V4-1066. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo za Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije, Ljubljana.
- Pintar M., Grčman H., Kobetič L., Mlakar A. (2013) Določitev koncepta trajno varovanih kmetijskih zemljišč. Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta za Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije, Ljubljana.

Pravilnik o določanju in vodenju bonitete zemljišč - Merila za bonitiranje. Uradni list RS, št. 47/2008

Pravilnik za ocenjevanje tal pri ugotavljanju proizvodne sposobnosti vzorčnih parcel. Urani list SRS, št. 36/1984

Ruprecht J., Zupan M., Tič I., Šporar M., Istenič B., Lisec A. (2006). Izdelava digitalne karte talnega števila. Center za pedologijo in varstvo okolja, Biotehniška fakulteta Ljubljana, 106 str.

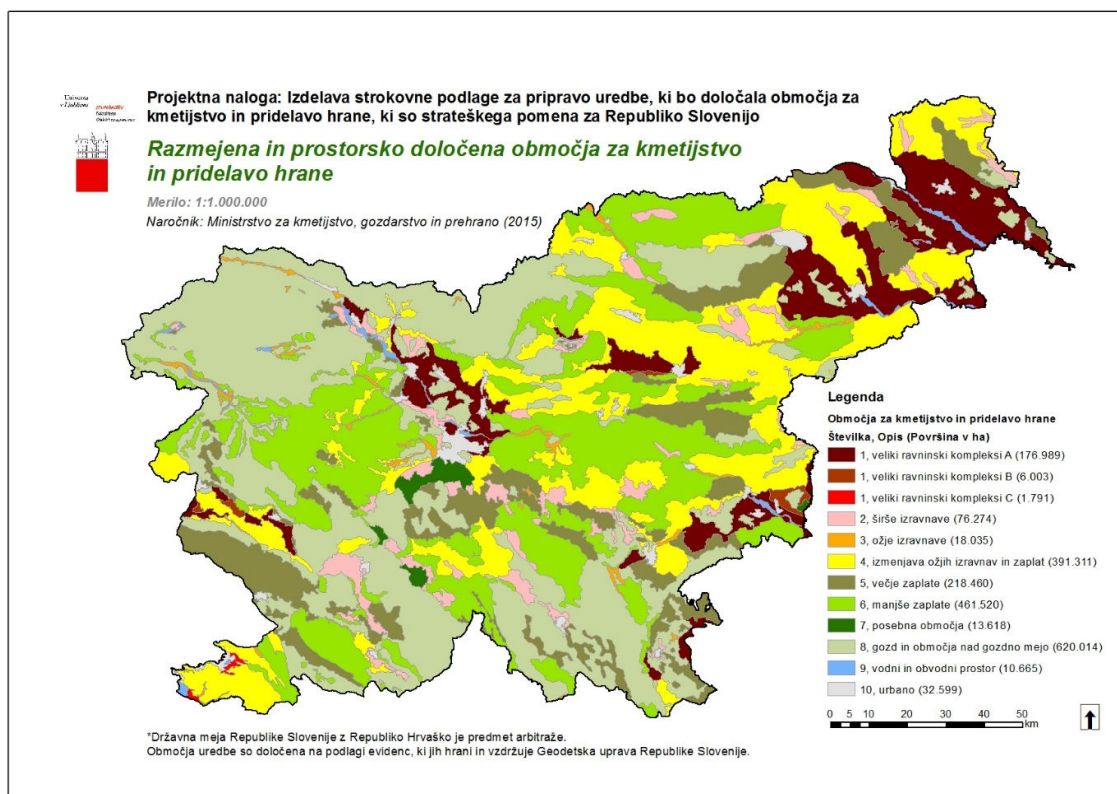
Simič S. in sod. (2013) Določitev kvote ter predloga območij trajno varovanih kmetijskih zemljišč na primeru občin Novo mesto, Črenšovci in Šenčur. Acer Novo mesto d.o.o., Novo mesto, 67

SRS (1975) Regionalni prostorski plan za območje SR Slovenije, Zasnova uporabe prostora, Kmetijstvo. Zavod SR Slovenije za regionalno prostorsko planiranje, Ljubljana, 118

Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ). Uradni list RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo in 58/12

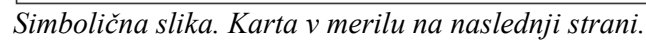
10. PRILOGE

Priloga A: Razmejena in prostorsko določena območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, členjena na 10 tipov v merilu 1:1.000.000

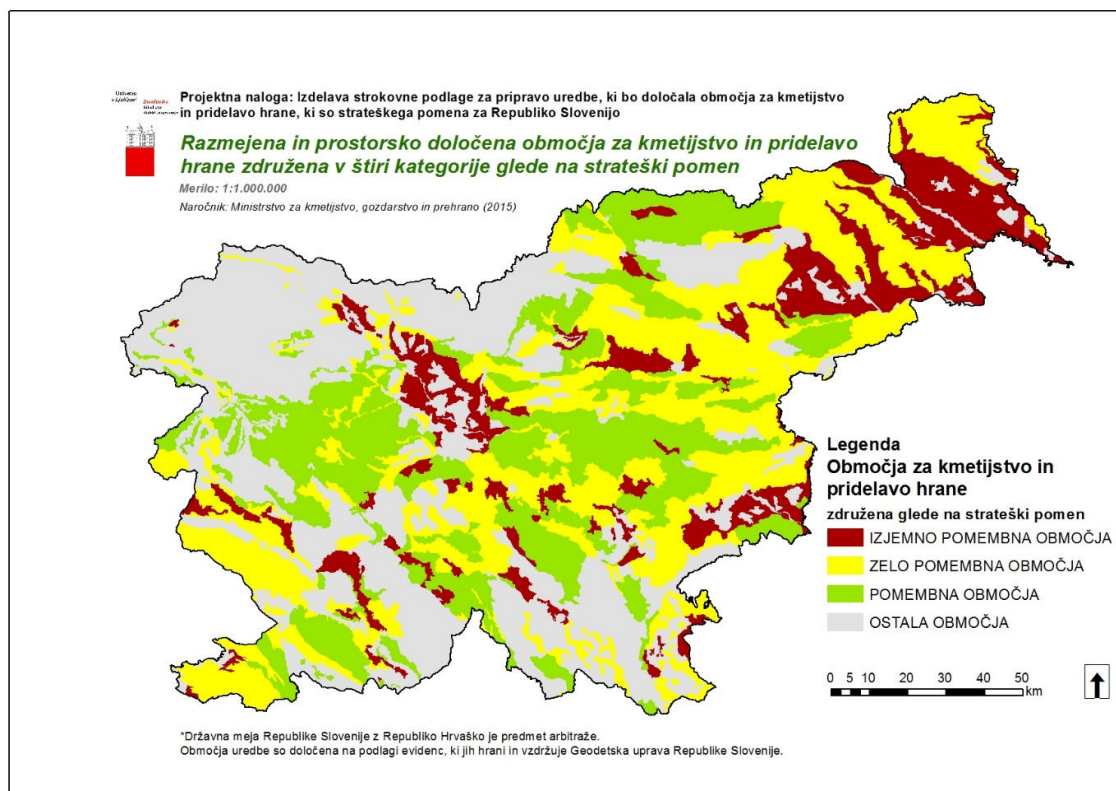
Simbolična slika. Karta v merilu na naslednji strani.

Priloga B: Razmejena in prostorsko določena območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, členjena na 10 tipov v merilu 1:250.000

Strokovna podlaga za pripravo uredbe, ki bo določala območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, ki so strateškega pomena za Republiko Slovenijo

Priloga C: Razmejena in prostorsko določena območja za kmetijstvo in pridelavo hrane, združena v 4 kategorije glede na strateški pomen v merilu 1:1.000.000

Simbolična slika. Karta v merilu na naslednji strani.